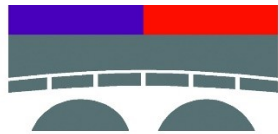

Rakennusinventointi

Tampereen kauppakeskukset

Pirkanmaan maakuntamuseo 2024

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Pirkanmaan maakuntamuseo 2024

Tampereen kauppakeskukset

Rakennusinventointi

Sanni Hujanen

Kannen valokuvat: Sanni Hujanen

Taitto: Sanni Hujanen

Kansikuvan kohteet vasemmalta oikealle:

Kauppakeskus Ratina

Koskikeskus

Kauppakeskus Duo

Kauppakeskus Like

Kauppakeskus Tullintori

Rakennusinventointi

Tampereen Kauppakeskukset

Pirkanmaan maakuntamuseo 2024

SISÄLLYS

Johdanto.....	3
Kauppakeskusten historiaa	3
Kohteiden rajaus	4
Menetelmät.....	7
Kohteiden arvottaminen	7
Tulokset	8
Yhteenveto	9
Lähteet.....	9
Kohde 1: Koskikeskus.....	12
Rakennus: Koskikeskus, liikerakennus	18
Kohde 2: Kauppakeskus Tullintori	27
Rakennus: Kauppakeskus Tullintori, liikerakennus	34
Kohde 3: Kauppakeskus Duo.....	43
Rakennus: Kauppakeskus Duo / Hervannan liikekeskus, liikerakennus	50
Kohde 4: Kauppakeskus Ratina	60
Rakennus 1: Ratina, liikerakennus	65
Rakennus 2: Tampereen Autotuonnin talo / Ranta-Ratina	72
Rakennus 3: Vuoltsun kortteli / Ratinan Kulma	79
Kohde 5: Kauppakeskus Like.....	88
Rakennus 1: Kauppakeskus Like, liikerakennus	94

KAUPPAKESKUSINVENTOINTI

Kunta	Tampere
Hankkeen tyyppi	Rakennusinventointi
Vastuutaho/vastuuhenkilö	Pirkanmaan maakuntamuseo
Työpanos	1 kk
Hankkeen alkupvm	14.5.2024
Hankkeen loppupvm	28.6.2024

JOHDANTO

Pirkanmaan maakuntamuseo toteutti kesällä 2024 modernin rakennusperinnön teemainventoinnin Tampereen kauppakeskuksista osana alueellisen vastuumuseon kulttuuriperintötiedon edistämistehtävää. Inventoinnin tarkoituksena on tunnistaa rakennustyyppin ominaispiirteitä ja dokumentoida kaikki Tampereen kauppakeskukset. Inventointiin kuuluu viisi kauppakeskusta.

KAUPPAKESKUSTEN HISTORIAA

Kaupankäynti ja kauppapaikat ovat olleet merkittävä osa kaupunkirakennetta ja asukkaiden arkea jo ennen ajan laskun alkua. Jo antiikin aikaan ihmiset kävivät kauppaa forumien ja agoroiden yhteydessä sijaitsevilla toreilla ja basaarialueilla – aikansa kauppakeskuksissa (Hardwick, 2010). 1700-luvulta lähtien Euroopassa rakennettiin katettuja ostoskatuja eli pasaaseja, jotka niin ikään ovat kauppakeskusten esiasteita. Ensimmäinen katettu pasaasi, Passage du Caire, sijaitsee Pariisissa (Fiero 2003).

Kauppakeskuksia edeltänyt rakennustyyppi on ostoskeskus, joiden varsinainen kehitys alkoi 1920-luvulla teollistuvassa Yhdysvalloissa, jossa niin sanottu Strip Mall, eli suorakulmainen useita liiketiloja vierekkäin yhdistävä ja yhteisen parkkipaikan omaava ostoskeskus yleistyi. 1950-luvulta alkaen ostoskeskusten lisäksi yleistyi kokoluokaltaan suuremmat kauppakeskukset. (Rouffiange-Ahmad 2015)

Suomeen ostoskeskukset rantautuivat vuonna 1959, jolloin Munkkivuoren ostoskeskus avattiin Helsingin Munkkivuoreen. Suomen 1950–70 lukujen nopean kaupungistumisen aika oli varsinaista ostoskeskusten kulta-aikaa, joka päättyi 70-luvulla automarkettien tulon.

Suomen ensimmäisenä varsinaisena kauppakeskuksena pidetään tulkintatavan mukaan joko Espoon Tapiolan Heikintoria, joka avattiin vuonna 1968, Helsingin Itäkeskusta, joka avattiin vuonna 1984, tai Tampereen Koskikeskusta, joka avattiin vuonna 1988. Itäkeskus rakentui alun perin tämänhetkistä kokoaan pienemmäksi lähiöostariksi, jota on sittemmin laajennettu kauppakeskukseksi. (Lindh 2009)

Victor Grueniä (1903–1980) pidetään varsinaisen kauppakeskuksen idean keksijänä. Hän suunnitteli ensimmäisen kauppakeskuksensa Detroitiin, Yhdysvaltoihin, vuonna 1954. Hänen visioissaan kauppakeskus oli utopistinen yhteiskunnallinen tila, joka toi ihmisiä yhteen. Gruenin suunnitelmissa kauppakeskus oli

hybridirakennus, jossa olisi muun muassa puutarha, pankki, sairaala, asuntoja, koulu, postitoimisto, auditorio, taidetta ja vesilähteitä. (Hardwick 2010)

Kauppakeskusten saapuminen Suomeen ajoittuu sodan jälkeisen kaupungistumisen ja 1980-luvun talouskasvun aikaan sekä autoistumiseen (Tilastokeskus 2007; Kolbe & Hannikainen 2021). Sodan aikainen sääntely loppui ja suomalaisilla kotitalouksilla oli aiempaa enemmän varallisuutta käytettävänä (Lindh 2009). Shoppailu harrastuksena oli eritoten naisille markkinoitu ajanvietetapa ja liittyi keskiluokan kasvuun toisen maailmansodan jälkeen. (Paquet 2003)

Kauppakeskusten rakentaminen on Suomessa melko tuore ilmiö ja se on rakennustyyppinä uusi. Vaikka Koskikeskus ja Itä-Keskus ovatkin auneet yleisölle jo 80-luvulla, on kauppakeskusten todellinen kulta-aika 2000-luvulla. Erityisen vilkasta kauppakeskusrakentaminen oli 2010-luvulla.

Kauppakeskuksia on sittemmin rakennettu niin kaupunkien keskustoihin, aluekeskuksiin kuin taajaman ulkopuolelle. Kauppakeskuksia on pidetty yhtenä syynä kivijalkaliikkeiden ja keskusta-alueiden kuihtumiselle, toisaalta taas keinona houkutella suuria ihmismassoja.

KOHTEIDEN RAJAUS

Kauppakeskukselle käsitteenä ei ole yhtenäistä määritelmää, mutta yleisesti kauppakeskuksista puhuttaessa viitataan ostoskeskusta suurempaan yhteisesti johdettuun liikekeskukseen, jonka liiketiloja yhdistävät sisätilat (Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry, 2024). Ostoskeskuksella sen sijaan viitataan usein pienempään yksikköön, joka kokoa yksittäisen asumalähiön peruspalveluita ja päivittäistavarakauppoja samaan kiinteistöön, jossa ei välttämättä ole liiketiloja yhdistävää sisätilaa (Lindh 2009).

Tässä inventoinnissa kauppakeskukseksi on määritelty liikerakennukset, joissa toimii useita toisiinsa yhteisten sisätilojen kautta yhdistyviä myymälöitä, ja jotka eivät rakennu ainoastaan päivittäistavarakauppojen tai yhden ankkuriliikkeen ympärille. Tarkkaa liikemäärää ei tässä tapauksessa määritelty, mutta jokaisessa inventoidussa kohteessa on yli 25 liikettä. Jokaisella tähän inventointiin valikoidulla kohteella on parkkihalli ja rakennus on alkuperäiseltä käyttötarkoitukseltaan kauppakeskus.

Tästä rajauksesta ulkopuolelle jäivät asumalähiöiden ostoskeskukset, joissa liikkeitä on huomattavasti kauppakeskuksia vähemmän, sekä auto-/hypermarketit ja tavaratalot, jotka ovat selvästi oma rakennustyyppinsä. Tämän vuoksi inventoinnista jäi pois Suomen Kauppakeskusyhdistys Ry:een kuuluvat Westeri, joka on rakennustyyppiltään kenties lähempänä ostoskeskusta, sekä Kauppakeskus Kuninkaankulma, joka on rakentunut vanhan Anttilan tavaratalon kiinteistöön. (Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry 2024)

Vanhaan SOK:n varistorakennukseen osittain rakennettu Kauppakeskus Tullintori valikoitiin inventointiin sen vuoksi, että vanhat rakennukset on pääsääntöisesti liitetty osaksi uudisrakennusta, jonka alkuperäinen käyttötarkoitus on kauppakeskus. Kauppakeskus Ratinassa on myös liitetty vanhoja rakennuksia osaksi uutta kauppakeskusta, joskin vanhat rakennukset erottuvat edelleen kokonaisuudesta itsenäisinä rakennuksina. Kauppakeskus Duo valikoitiin inventointiin samoista syistä. Sen vanha osa on alun perin ostoskeskus, mutta laajennusosan myötä voidaan puhua kauppakeskuksesta.

Ostos- sekä liikekeskusten ja hypermarkettien rakennustyyppien leviäminen Suomessa ja Tampereella ajoittuu osittain samaan aikakauteen kauppakeskusten kanssa. Ostos- ja liikekeskukset sekä hypermarketit ilmentävät kauppakeskusten tavoin kaupungistuvan Suomen rakentumista, mutta ovat rakennustyyppinä hieman vanhempia (Lindh 2009). Eritoten ostos- ja liikekeskusten rakennustyyppien vanhimmat edustajat ja niin sanottu kulta-aika sijoittuvat aikaan ennen kauppakeskusten leviämistä. Näiden rakennusten rajautuessa tämän inventoinnin ulkopuolelle, tulisi niistä laatia itsenäiset inventoinnit.

Tampereen tavarataloja

Stockmann Tampere, Hämeenkatu 4

Sokos Tampere, Hämeenkatu 21

Vanha Stockmann Tampere, Hämeenkatu 20 (ei tavaratalokäytössä)

Anttila / Kauppakeskus Kuninkaankulma, Kuninkaankatu 14-16 (ei tavaratalokäytössä)

Tempon talo, Hämeenkatu 15 (ei tavaratalokäytössä)

Centrum, Hämeenkatu 11 (ei tavaratalokäytössä)

Tampereen ostoskeskuksia

Lentävänniemen liikekeskus, Mäntykuja 2

Amurin liikekeskus, Satakunnankatu 50

Vehmaisten liikekeskus, Kangasalantie 120

Multisilta, Multisillankatu 2

Kaukajärvi, Isolammenkatu 2

Liikekeskus Westeri, Tesomankatu 4

Jankan Liikekeskus, Ankkarinraitti 2

S-Market Kaukajärvi, Keskisenkatu 5

Ikurin liikekeskus / K-market Ikuri, Virontörmänpolku 9

Tesomajärven liikekeskus / K-market Tesomajärvi, Tesomajärvenkatu 14

Saukonmäen liikekeskus ja Saukkola, Vainionkatu 2 (ei varsinaisessa ostoskeskuskäytössä)

Hippoksenkatu 46 / Kissanmaankatu 20-26 (purettu)

Peltolammin liikekeskus, Säästäjänkuja 2 (purettu)

Tesoman liikekeskus, Tesomankatu 4 (purettu)

Ruotulan liikekeskus, Jaakonmäenkatu 6 (purettu)

Tampereen hypermarketit

Prisma Lielähti, Turvesuonkatu 2

Prisma Kaleva, Sammonkatu 75

Koilliskeskus / Prisma Linnainmaa, Liikekatu 3

Prisma Koivistonkylä, Lempääläntie 21

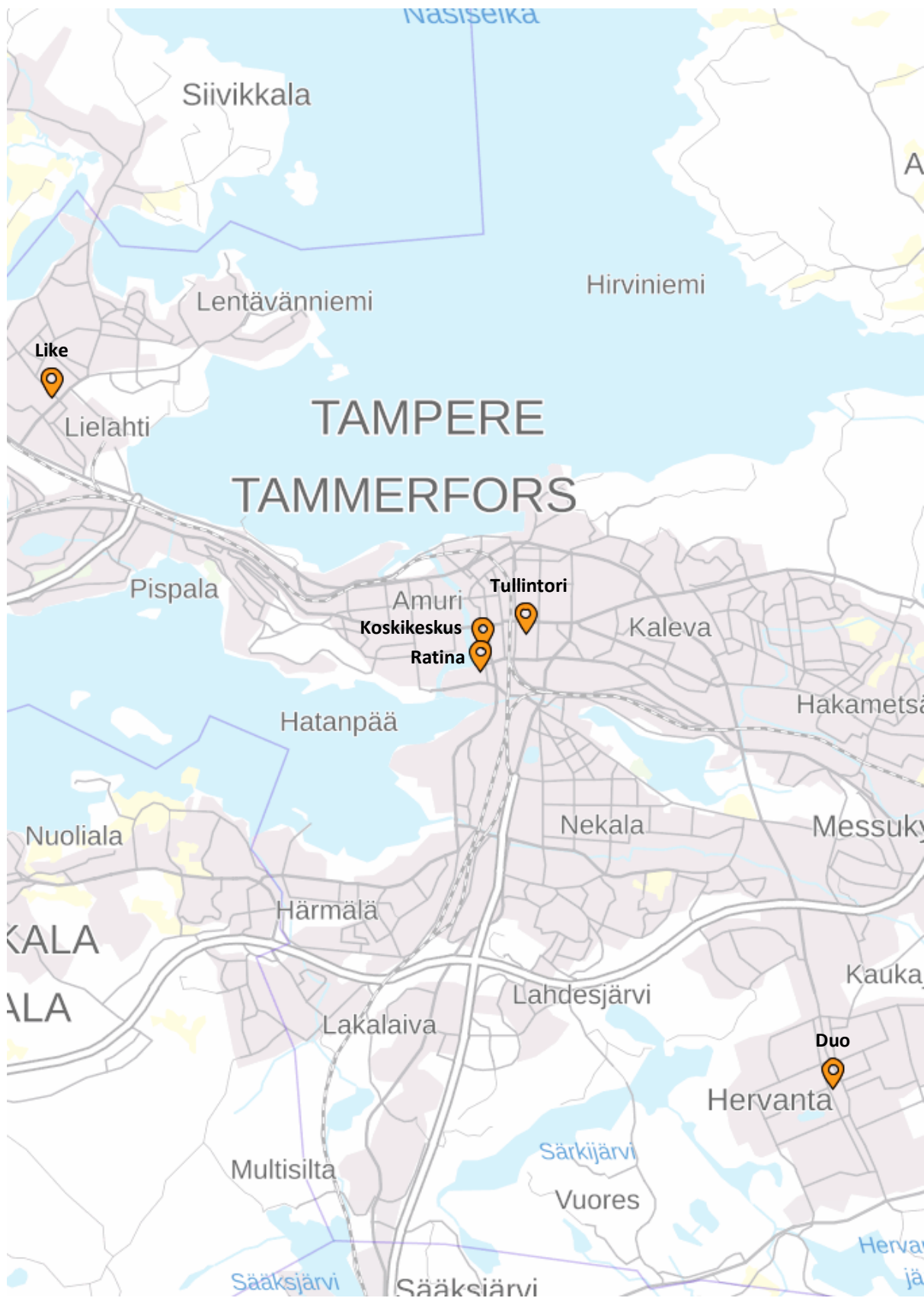
K-Citymarket Turtola, Martinpojankatu 4

K-Citymarket Lielähti, Harjuntausta 7

K-Citymarket Linnainmaa, Mäentakusenkatu 1

Kauppakeskus Kale, Jäähallinraitti 3

INVENTOIDUT KOHTEET

MENETELMÄT

Inventoinnin toteutti rakennusarkkitehti ja arkkitehtiylioppilas Sanni Hujanen 14.5.-28.6.2024 välisenä aikana. Työn ohjausryhmään kuuluivat Pirkanmaan maakuntamuseon rakennustutkijat Anna-Leena Lehto, Miia Hinnerichsen ja Miinu Mäkelä.

Inventointityön aluksi määriteltiin kauppakeskuksen käsite, valikoitiin inventoitavat kohteet, perehdyttiin niitä käsitteleviin aikaisempiin selvityksiin ja tutustuttiin rakennuksista saatavilla oleviin aineistoihin, kuten rakennuspiirustuksiin. Jokaisen kohteen rakennuslupapiirustukset oli digitoitu Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan arkistoon.

Kohdekäynnillä kohteet valokuvattiin ja niistä täytettiin inventointilomake. Kaksi kohteista on kokonaan tai osittain inventoitu aiempien hankkeiden yhteydessä (*Kauppakeskus Tullintori, Tullikamarin aukion rakennetun kulttuuriympäristön selvitys, 2018* sekä *Vuoltsun ja Autotuonnin kortteli, Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, 1998*). Näiden kohteiden tietoja ja arvotusta on päivitetty tähän inventointiin. Tiedot inventoiduista kohteista vietiin Tampereen historiallisten museoiden ylläpitämään Siiri-tietopalveluun.

KOhteiden arvottaminen

Kauppakeskusten arvottamisessa on sovellettu lakia rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010), jonka tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisuutta ja erityispiirteitä sekä edistää kulttuurisesti kestävää hoitoa. Inventoinnissa ei oteta kantaa rakennusten suojelukysymyksiin, vaan ne jätetään ratkaistavaksi kaavaprosessien yhteydessä.

Työssä käytetyt arvottamiskriteerit:

<p>Rakennushistoriallisesti arvokas</p> <p>Rakennus on oman aikakautensa arkkitehtuurin ja rakennustavan tyyppillinen tai innovatiivinen edustaja ja rakennuksen rakennusperinteiset ja tekniset kokonaisuudet, ominaispiirteet ja osat ovat hyvin säilyneet</p>
<p>Historiallisesti arvokas</p> <p>Kohde havainnollistaa esimerkiksi siihen liittyviä yhteiskunnallisia, sosiaalishistoriallisia ja paikallishistoriallisia arvoja.</p>
<p>Kaupunkikuvallisesti / maisemallisesti arvokas</p> <p>Kohteen sijainti on kaupunkikuvallisesti merkittävä: se on merkittävä osa katu- tai kaupunkinäköalaa tai kiintopiste näköalassa ja/tai muodostaa merkittävän maisemakokonaisuuden.</p>

TULOKSET

Tampereen kauppakeskukset edustavat pääosin rakennusajankohtansa tyyli-ihanteita tyypillisine piirteineen. Kauppakeskusarkkitehtuuri nähdään käyttöarkkitehtuurina, jossa yksityiskohdat ovat melko riisuttuja, mikä korostuu etenkin uudemmissa kauppakeskuksissa. Kauppakeskukset ovat yksityisomisteista julkista tilaa, joita kehitetään kaupallisten intressien ehdoilla, nopeallakin tahdilla. Kauppakeskusten keskeinen sijainti sekä koko ja näin ollen kaupunkikuvallinen merkitys kuitenkin näkyy arkkitehtuurin laadussa.

Inventoitujen kohteiden säilyneisyys vaihtelee. Keskeisten tunnuspiirteiden säilyneisyys on pääosin hyvä, mutta rakennusten käyttötarkoitus ja kaupallisten intressien palveleminen ovat vaikuttaneet niin ulko- kuin sisätilojen säilymiseen. Kaikissa inventoiduissa kohteissa alkuperäinen rakennusajankohta oli kuitenkin edelleen havaittavissa.

SISÄTILAT JA TOIMINNALLISUUS

Inventoinnin myötä hahmottui kauppakeskusten sisätilojen jäsentymisestä kaksi tyyppiluokkaa: keskusaula- ja keskikäytävämallit. Keskikäytävään tai keskusaulaan sijoittuu sisätilojen pääporras. Kahden kauppakeskuksen, Koskikeskuksen ja Kauppakeskus Ratinan, sisätilat rakentuvat keskusaukion sekä aukiolta lähtevien sisäkatujen ympärille. Kolme kauppakeskusta, Kauppakeskus Duo, Like ja Tullintori, rakentuvat keskikäytävän ympärille. Näistä Koskikeskus ja Ratina ovat selvästi suurimpia, joten kerrosalan määrän voi nähdä vaikuttavan sisätilojen logiikkaan. Kummastakin tyyppiluokasta on tunnistettavissa ajatus kaupungista pienoiskoossa, jossa kauppakadun kaltaiset käytävät ja torimaiset aukiot muodostavat kaupunkien rakennetta muistuttavan kokonaisuuden.

Keskeisen sisätilalogiikan ja sisäportaiden lisäksi suurimmilla liiketiloilla on omia sisäisiä vertikaalisia yhteyksiä, ja ne jäsentyvät oman tilallisen logiikkansa mukaan. Liikehuoneistojen omien jäsentymistapojen sekä kauppakeskuksissa tapahtuvan jatkuvan muutoksen vuoksi kauppakeskuksissa käytetään pilarirunkoa, joka on helposti muunneltava.

RAKENNUSTYYPIN ERITYISPIIRTEET

Rakentamisajankohdaltaan ja arkkitehtuuriltaan kohteet eroavat toisistaan huomattavasti, mutta ilmentävät jokainen aikakautensa laadukasta kaupallista arkkitehtuuria. Vanhin kohde on valmistunut vuonna 1988 ja uusin vuonna 2018. Viidestä kohteesta kolme on rakennettu laajennusosana tai yhdistämällä vanha rakennus uuteen. Näistä jokaisessa vanhat julkisivut ovat säilyneet osana sisätiloja. Tämä näyttäytyy kauppakeskuksille ominaisena tapana yhdistää vanhoja rakennuksia uusiin laajennusosiin. Jokaisessa esimerkissä uusi osa erottui selkeästi vanhasta ja ajalliset kerrokset olivat ulkotiloissa helposti havaittavissa.

Kauppakeskukset ovat kerrosalaltaan ja runkosyvyydeltään erittäin suuria, minkä vuoksi julkisivujen kautta saatava luonnonvalo valaisee rungon keskiosia heikosti. Kaikissa inventoiduissa kohteissa onkin luonnonvalon lisäämiseksi hyödynnetty kattoikkunoita, jotka sijoittuvat aulojen tai keskuskäytävien yhteyteen. Etenkin keskikäytävämallissa kattoikkunoista syntyy voimakas miellelyhtymä katettuun pasaasiin.

Kauppakeskusten julkisivut osin melko suljettuja. Jokaisesta inventoidusta kohteesta löytyy myös katutilaan avautuvia liiketiloja, joilla on omat sisäänkäyntinsä kauppakeskusta laajempien aukioloaikojen mahdollistamiseksi. Nämä muodostavat joissakin tapauksissa kivijalkaliikkeitä muistuttavaa julkisivua. Kauppakeskusten julkisivut toimivat käyttötarkoituksen takia myös taustana erilaisille mainoksille. Mainokset määrittävätkin julkisivuja voimakkaasti ja osittain häivyttävät taustalla olevaa arkkitehtuuria.

YHTEENVETO

Kauppakeskukset ovat 1980-luvulla Suomeen saapunut rakennustyyppi, jonka vilkkain rakentamisaika on ollut 2000-luvulla. Kauppakeskusten rakentaminen liittyy kaupungistumiseen sekä jälkiteolliseen aikaan, jolloin kotitalouksilla on ollut yhä enemmän varallisuutta käytettävänä.

Kohteiden vähäisyyden vuoksi inventoinnin tarkoitus oli keskinäisen vertailun ja arvoluokittelun sijaan tiedon tuottaminen. Merkittäviä arvoja kauppakeskuksissa olivat rakennustaiteelliset ja arkkitehtoniset arvot, taloushistorialliset arvot sekä kaupunkikuvalliset ja maisemalliset arvot.

Tampereen kauppakeskusten inventointityön myötä käy ilmi rakennusten keskeinen asema keskustassa sekä aluekeskuksissa ja niiden kaupunkikuvissa. Ne ovat suuria rakennuskokonaisuuksia ja kaupungin maamerkkejä, mutta monumenttien sijaan ne ovat kaupallisten intressien ohjaamia liikerakennuksia ja käyttöarkkitehtuuria. Kauppakeskuksilla ei ole yhtenäistä tyyliunutta, vaan ne edustavat aikansa ihanteita ja laadukasta sekä tyypillistä kaupallista rakentamista.

LÄHTEET

KIRJALLISET LÄHTEET:

A-insinöörit Suunnittelu Oy, 2012, Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö, Tampereen kaupunki.

Fierro, Alfred 2003, La Vie des Parisiens sous Napoleon. Soteca Napoleon I

Hakula Anna ja Kuisma Tiia, 2017, Tullin alueen rakennetun kulttuuriympäristön selvitys: luonnos 31.8.2018, Arkkitehdit MY, Tampereen kaupunki

Hardwick Wiktor, 2010, Mall Maker Victor Gruen, Architect of an American Dream, Philadelphia: University of Pennsylvania Press. p. 144.

Hirvikallio Seija, 2014, Lielahden koulun rakennushistoriaselvitys: Vanha tiilikoulu ja puukoulu, Tampereen kaupunki.

Jaakola, Juha, Leskinen, Marjatta 1998, Tampereen kaupungin rakennuskulttuuri 1998, Tampere: Tampereen kaupungin ympäristötoimi kaavoitusyksikkö julkaisuja 2/98.

Kauppakeskus Duo, ei pvm. kauppaeskusduo.fi, saatavilla verkossa: kauppakeskusduo.fi [haettu 3.6.2024]

Kauppakeskus Ratina, ei pvm, ratina.fi, saatavilla verkossa: ratina.fi [haettu 3.6.2024]

Kauppakeskus Like, ei pvm, kauppaeskuslike.fi, saatavilla verkossa: kauppakeskuslike.fi [haettu 3.6.2024]

Kolbe Laura & Hannikainen Matti, 2021, Suomen kuntakehityksen ja kaupungistumisen pitkä linja, Urbaria tiivistelmä 2021/7, Helsinki: Helsingin yliopisto, Urbaria, ISSN 2670-2363

Koskikeskus, ei pvm. koskikeskus.fi, saatavissa verkossa: koskikeskus.fi [haettu 3.6.2024]

Kuusikari Sanna, 2021, Metsä Board TAKO:n kartonkitehtaan rakennetun ympäristön selvitys, Pirkanmaan maakuntamuseo.

Laki rakennusperinnön suojelemisesta. (2010) Finlex 4.6.2010/498. Saatavilla finlex.fi

Lehto Anna-Leena, 2014, Hervannan toimintakeskuksen terveystasemarakennus: Rakennushistoriaselvitys, Pirkanmaan maakuntamuseo.

Lehto Essi, 2018, Tällainen oli ruuhka Koskikeskuksen avajaisissa 30 vuotta sitten – Muistatko vielä tenniskentät kauppakeskuksen katolla? Entä kolmatta kerrosta kiertäneiden kujien nimet? Aamulehti 19.3.2018

Lindh Tommi, 2009, Ostarit, esikaupunkien keitaat, kulttuuriympäristömme.fi, 2.11.2009, päivitetty 18.11.2017, arkistoitu, saatavissa verkossa: web.archive.org [haettu 3.6.2024]

Lähteenmäki Marja, 2017, Tammerkosken kansallismaisema teollisuusperintönä: Verkatehtaasta Finlaysoniin 1965–2005, Helsingin yliopisto, Humanististen tiedekunta.

Maire Mattinen, ei pvm., Verkatehdas teki suojeluhistoriaa 1974–1977, Sadan vuoden satoa, saatavissa: sadanvuodensatoa.fi [haettu 27.5.2024]

Museovirasto, 2009, Hervannan keskusakseli, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Museovirasto, 2009, Ratinan stadion, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Museovirasto, 2009, Tammerkosken teollisuusmaisema, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Museovirasto, 2009, Tampereen linja-autoasema ympäristöineen, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Närhi, Mikko 1993. Hervanta Vuorenpaikkojen maa. Tampereen kaupunki, Tampere.

Närhi, Mikko 2013. Matrix - vuorenpaikon poika. Hervannan tiedotusyhdistys, Tampere.

Paquet Laura Byrne, 2003, The Urge to Splurge: A Social History of Shopping, Toronto: ECW Press.

Rouffiang-Ahmad Camilla, 2015, Kauppakeskus kutsuvana kaupunkitilana, opinnäytetyö, Metropolia Ammattikorkeakoulu, muotoilun tutkinto-ohjelma, sisustusarkkitehtuuri

Sitowise, 2024, Tampereen keskustan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys, Tampereen kaupunki.

Seppänen, Jouko 2002. Hervanta arkkitehtuuriopas ehdotus "925294" erämaasta innovaatioveturiksi. HerPro, Tampere.

Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry, 2024, Finnish Shopping Centers 2024 Kauppakeskukset, saatavilla verkossa: kauppakeskusyhdistys.fi [haettu: 3.6.2024]

Talo Ratinan rannalla, Etappi-lehti 1/2010 issuu.com/etappi (vierailtu 22.11.2013)

Tammerkoski-lehti, 4/1954 s. 115

Tampereen kaupunki, 2023, Tullin alue, saatavilla verkossa: [Tullin alue \[Tampereen kaupunki - Kaupunkisuunnittelu - Kaupunkiympäristö uudistuu\]](http://Tullin_alue_Tampereen_kaupunki_-_Kaupunkisuunnittelu_-_Kaupunkiymparisto_uudistuu) [haettu 31.5.2024]

Tilastokeskus, 2007, Suomen teollisuustuotannon kasvun vuodet, saatavissa: [Tilastokeskus - Suomen teollisuustuotannon kasvun vuodet \(stat.fi\)](http://Tilastokeskus_-_Suomen_teollisuustuotannon_kasvun_vuodet_(stat.fi)) [haettu 23.5.2024]

Tullintori, ei pvm. Tullintori.fi, saatavilla verkossa: tullintori.fi [haettu 3.6.2024]

RAKENNUSPIIRUSTUKSET JA KAAVA-AINEISTOT:

Arkkitehdit A3, 2012, Kauppakeskus Like, pääpiirustussarja 20.1.2012, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Arkkitehtitoimisto Antti Tähtinen Ky, 1988, Koskikeskus, pääpiirustussarja 10.6.1988, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy, 2005, Kauppakeskus Duo, pääpiirustussarja 29.07.2005, 15.11.2006 ja 12.3.2007, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Arkkitehtitoimisto Karvala & Silvennoinen, 1989, pääpiirustussarja 27.6.1989, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

Arkkitehtitoimisto Tuomo Siitonen, 2011, Kauppakeskus Ratina, pääpiirustussarja 27.12.2011, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Arkkitehtuuri- ja suunnitteluyhtiö B&M Oy, 2008, Kauppakeskus Ratina, pääpiirustussarja 5.9.2008, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

BST-arkkitehdit Oy, 2017, Pääpiirustussarja 3.11.2017, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

BST-Arkkitehdit, 2020, pääpiirustussarja 11.11.2020, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Kallio Veikko, 1938, Pääpiirustussarja, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Kallio Veikko, 1961, Pääpiirustussarja, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Raili ja Reima Pietilä arkkitehdit, 1978, Hervannan liikekeskus, Pääpiirustussarja 5.6.1978, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Tampereen kaupunki, 2002, Kaavakartta nro 7750, 31.10.2002, Tampereen kaupunki, kaavoitusyksikkö

Tampereen kaupunki, 2004, Kaavakartta nro 7132, 23.6.2004, Tampereen kaupunki, kaavoitusyksikkö

Tampereen kaupunki, 2008, Kaavakartta nro 8275, 11.11.2008, Tampereen kaupunki, kaavoitusyksikkö

Tampereen kaupunki, 2008, Kaavakartta nro. 8369, 17.12.2008, Tampereen kaupunki, kaavoitusyksikkö

Tampereen kaupunki, 2010, Kaavakartta nro. 8204, 2.11.2010, Tampereen kaupunki, kaavoitusyksikkö

Tampereen kaupunki, 2012, kaavakartta nro. 8377, 16.11.2012, Tampereen kaupunki, kaavoitusyksikkö

Tampereen kaupunki, 2017, Tullin alueen yleissuunnitelma, Tampereen kaupunki, kaupunkisuunnittelu

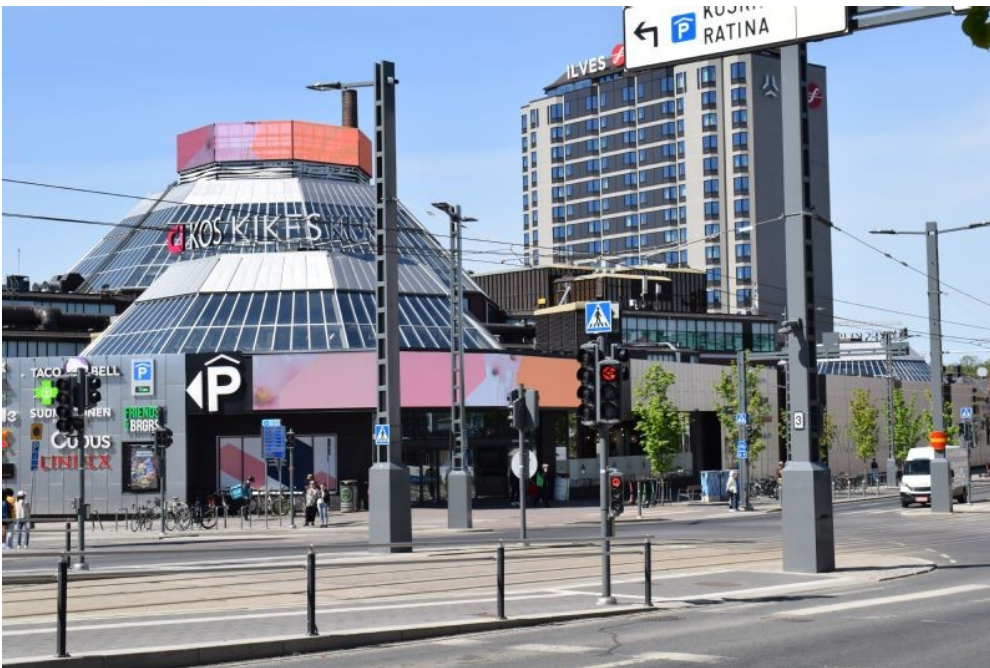
Tero Muurila, 2011, Vuoltsun kortteli, Asemapiirustus, 25.11.1991, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Tampereen rakennusvalvonnan arkisto, rakennuslupa-aineisto, 11-1577-R, 10-1187-RM, 08-0682-R.

VALOKUVALÄHTEET:

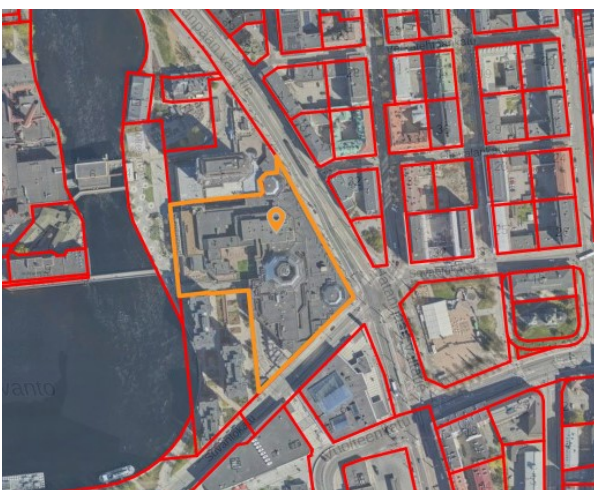
Vapriikin kuva-arkisto

KOHDE 1: KOSKIKESKUS

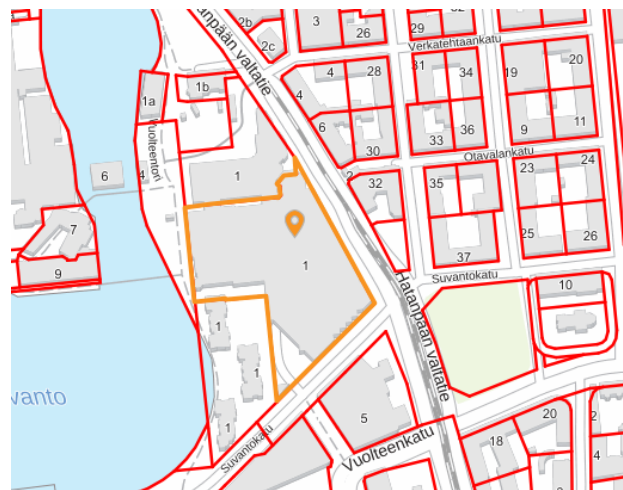

KYY 544: 7530
Koskikeskus Sorin
aukiolta. Sanni Hujanen
20.05.2024

Nimi	Koskikeskus (kauppakeskus)
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	XII - Kyttälä
Kiinteistötunnus	837-112-180-10
Osoite	Hatanpään valtatie 1 / Suvantokatu 3 / Vuolteenatori 5
Kohdetyyppi	liike-elämä
Rakennusten lukumäärä	1

Ortoilmakuva (Maanmittauslaitos, 2024)

Sijaintikartta (Maanmittauslaitos, 2024)

KUVAUS

Koskikeskus sijaitsee Tampereen ydinkeskustassa, Tammerkosken ja Hatanpään valtatie välissä. Vuonna 1988 avattu Koskikeskus oli rakentamisaikanaan Suomen suurin kauppakeskus ja ensimmäisiä moderneja kauppakeskuksia. Koskikeskus on yhteydessä viereiseen rakennukseen, vuonna 1986 valmistuneeseen 19-kerroksiseen Hotelli Ilvekseen, jolle Koskikeskuksen rakennusmassa muodostaa pitkänomaisen jalustan.

Koskikeskuksen rakennus porrastuu hienovaraisesti loivan rinteiselle tontille, joka laskee kohti Tammerkosken rantaa. Rakennuksen tunnistettavin ominaispiirre on sen kolme lasista kupolia, jotka markkeeraavat sisäänkäynnin sekä keskusaukion sijaintia. Koskikeskus edustaa geometristä postmodernia arkkitehtuuria, jonka ominaispiirteisiin ja ulkoarkkitehtuuriin on kuitenkin tehty muutoksia lukuisten korjaus- ja muutostöiden myötä.

Koskikeskuksen on suunnitellut arkkitehti Antti Tähtinen, jonka yhdeksi päätyöksi rakennus lukeutuu. Tähtinen on suunnitellut muitakin tamperelaisia liikerakennuksia, esimerkiksi Anttilan ja Stockmannin tavaratalot.

Kiinteistön omistaa Kiinteistö Oy Tampereen Koskikeskus.

HISTORIA

Koskikeskuksen ja hotelli Ilveksen paikalla sijaitsi vuosina 1856–1976 Verkatehdas, jonka purkaminen aiheutti suuren rakennussuojelukiistan. Valtioneuvosto oli vuonna 1976 ehtinyt jo päättää kuuden rakennuksen suojelusta, mutta korkein hallinto-oikeus kumosi päätöksen. Rakennukset purettiin kahta kaupungin omistukseen siirtynyttä rakennusta, pääkonttoria ja värjäämää, lukuun ottamatta. Kiista on jäänyt elämään suomalaisen rakennussuojelun historiaan. Vaikutus näkyi erityisesti yleisen mielipiteen muutoksessa suojelumuoteisemmaksi sekä tehdasrakennusten ja teollisen rakennusperinnön arvostuksen nousussa Tampereella ja Suomessa. Valtioneuvosto nimesi Tammerkosken teollisuusympäristön kansallismaisemaksi vuonna 1993. Verkatehtaan paikalle rakennettujen Hotelli Ilveksen, Koskikeskuksen sekä kolmen kerrostalon arkkitehtuurin laadusta ja sopivuudesta maisemaan kiisteltiin aikanaan.

Koskikeskuksen rakennutti rakennusliike Polar, joka tunnettiin sittemmin Polar-yhtymänä. Sen osti vuonna 2003 kauppakeskusketju Citycon.

Koskikeskuksen rakentaminen ajoittuu Suomen talouden nousukauteen, joka kesti koko 1980-luvun. Kotitalouksilla oli käytettävänä aiempaa enemmän rahaa, mikä näkyi kulutustottumuksissa sekä uuden rakennustyypin, kauppakeskuksen, leviämisessä Suomeen.

Rakennuksessa on tehty laajasti muutostöitä niin sisä- kuin ulkotiloissa. Laajimmat muutokset on tehty vuosien 1995 ja 2012 peruskorjausten sekä vuoden 2019 julkisivusaneerauksen ja 2022 sisätilojen muutosten yhteydessä. Niiden lisäksi on tehty lukuisia pienempiä tilamuutoksia sekä vähäisiä julkisivuihin vaikuttavia muutoksia.

YMPÄRISTÖ JA PIHA-ALUEET

Koskikeskuksen rakennus kattaa koko kiinteistön. Koskikeskus liittyy viereiseen Hotelli Ilvekseen ja on samaa modernia kokonaisuutta sen ja viereisen kiinteistön kolmen asuinkerrostalon kanssa. Itäisellä ja eteläisellä sivulla Hatanpään valtatie sekä Suvantokadun rajoilla rakennus rajautuu jalkakäytävään, pohjoisessa Hotelli Ilvekseen ja lännessä Vuolteentoriin sekä siihen liittyviin kevyen liikenteen alueisiin.

Koskikeskuksen ja Ratinan suvannon välissä on kevyenliikenteen väylä sekä Vuolteentori, joka yhdistyy Laukon toriin ja Kehräsaareen kahdella kevyenliikenteen sillalla. Koskikeskuksen länsipuolen ravintoloiden terassit avautuvat suvannon suuntaan ja rakennuksen siluetti on polveileva. Koskikeskus peittää massallaan näkymän Hatanpään valtatieltä Ratinan suvannon suuntaan. Koskikeskuksen rakennus, viereinen Hotelli Ilves

sekä kerrostalot ja Verkatehtaan säilyneet punatiiliset rakennukset rajaavat Tammerkosken rantaan suojaisen kevyenliikenteen alueen.

Rakennuksen sisäänkäynnit ovat muutostöiden myötä yhä tiiviimmässä suhteessa katuun Hatanpään valtatie puolella. Vuolteentorin puoleinen katutila on väljempi. Terrassien sekä sisäänkäynnin viereisen pienen lasikupolin vuoksi sisäänkäynnille muodostuu katulinjasta irti oleva syvennys. Vuolteentoria on maisemoitu kivisillä istuskelukorokkeilla, nurmimatolla, noppakivillä sekä puurivistöllä.

Hatanpään valtatie varressa kasvaa nuorta puustoa, joka erottaa jalkakäytävän pyörätiestä. Alkuperäiset rakentamisaikaan istutetut puut on oletettavasti jonkin korjaus- tai muutostyön yhteydessä korvattu uusilla. Puiden väleihin on sijoitettu pyörätelineitä.

Koskenrannasta lähtevä kevyenliikenteen väylä kulkee osittain Koskikeskuksen rakennusmassan ali ja yhdistyy Suvantokadulta jatkuvaan Ratinankujaan. Kevyenliikenteen väylän varrella on Suvantokadun sisäänkäynti.

Hatanpään valtatie varressa Koskikeskuksen naapureita ovat postmoderni, niin ikään Antti Tähtisen suunnittelema toimisto- ja liikerakennus Ratinanlinna, uusklassinen punatiilinen asuin- ja liikerakennus Hämeen talo, ja 60-luvun asuin- ja liikerakennus, entinen alusvaatetehdas, Triumphin talo. Koskikeskuksen alkuperäinen julkisivumateriaali on hakenut vaikutteita ympäröivistä tiilirakennuksista sekä paikalla sijainneesta Verkatehtaasta ja toisaalta ollut osa postmodernia kokonaisuutta yhdessä Ratinanlinnan rakennuksen kanssa.

Suvantokadulla Koskikeskuksen naapurirakennuksia ovat Ratinan kauppakeskuksen kokonaisuuteen kuuluvat funktionalistiset rakennukset Vuoltsu ja Tampereen Autotuonnin talot uudisosineen. Koskikeskuksen Sorinportin sisäänkäynnin pohjoispuolella aukeaa Sorin aukio.

Rakennukseen liittyy maanalainen pysäköintihalli, jonka ajoramppi sijaitsee Suvantokadulla.

KYY 544: 7562 Koskikeskuksen julkisivulevyt ja syvennyksen Hatanpään valtatiellä. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7601 Koskikeskuksen Suvantokadun julkisivu. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7595 Koskikeskus Sorin aukiolta. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7528 Koskikeskuksen Vuolteentorin puoleinen julkisivu. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7555 Koskikeskuksen Koskenrannan sisäänkäynti ja lasinen kupoli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7529 Koskikeskus Vuolteensillalta. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7556 Koskikeskus ja Vuolteentorin ja Suvantokadun välinen kevyenliikenteen väylä. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7532 Koskikeskuksen Koskenportin sisäänkäynti. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7598 Koskikeskuksen Sorinportin sisäänkäynti. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7597 Koskikeskuksen Koskenrannan sisäänkäynti. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7599 Koskikeskuksen Sorinportin sisäänkäynti. Sanni Hujanen 20.05.2024

KAAVA

Alueella on voimassa 11.11.2008 voimaatullut asemakaava nro. 8275, jossa kiinteistö käyttötarkoitukseksi on määritelty keskustan liike- ja toimitilarakennusten korttelialue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä. Kaava korvasi aiemman, vuonna 2007 voimaan tulleen kaava, jossa käytävien rakennusoikeus oli kiinteistön omistajan mielestä rajattu liian pieneksi. Asemakaavamuutosten taustalla olivat sisätilojen muutokset, joissa rakennusoikeuteen kuulumatonta tilaa muutettiin liiketilaksi, joka lasketaan kuuluvaksi rakennusoikeuteen. Kiinteistöllä ei ole sisätiloissa tehtyjen muutostöiden jälkeen jäljellä rakennusoikeutta. Rakennuksella ei ole asemakaavaan kirjattua suojelumerkintää.

KIRJALLISET LÄHTEET

A-insinöörit Suunnittelu Oy, 2012, Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö, Tampereen kaupunki.

Koskikeskus, ei pvm. koskikeskus.fi, saatavissa verkossa: koskikeskus.fi [haettu 3.6.2024]

Lehto Essi, 2018, Tällainen oli ruuhka Koskikeskuksen avajaisissa 30 vuotta sitten – Muistatko vielä tenniskentät kauppakeskuksen katolla? Entä kolmatta kerrosta kiertäneiden kujien nimet? Aamulehti 19.3.2018

Lähtenmäki Marja, 2017, Tammerkosken kansallismaisema teollisuusperintönä: Verkatehtaasta Finlaysoniin 1965–2005, Helsingin yliopisto, Humanististen tiedekunta.

Maire Mattinen, ei pvm., Verkatehdas teki suojeluhistoriaa 1974–1977, Sadan vuoden satoa, saatavissa: sadanvuodensatoa.fi [haettu 27.5.2024]

Museovirasto, 2009, Tammerkosken teollisuusmaisema, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Sitowise, 2024, Tampereen keskustan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys, Tampereen kaupunki.

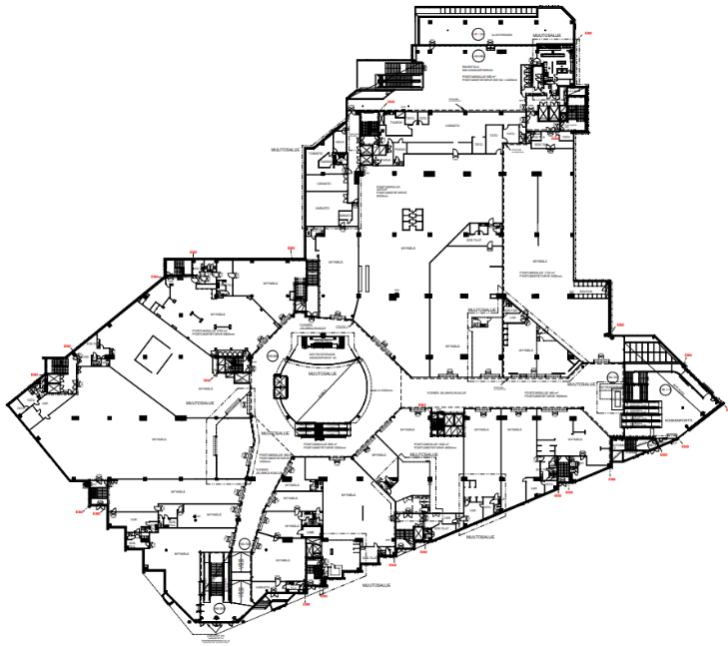
Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry, 2024, Finnish Shopping Centers 2024 Kauppakeskukset, saatavilla verkossa: kauppakeskusyhdistys.fi [haettu: 3.6.2024]

Tilastokeskus, 2007, Suomen teollisuustuotannon kasvun vuodet, saatavissa: [Tilastokeskus - Suomen teollisuustuotannon kasvun vuodet \(stat.fi\)](https://tilastokeskus.fi) [haettu 23.5.2024]

KYY 544: 7596
Koskikeskuksen
Koskenportin
sisäänkäynti. Sanni
Hujanen 20.05.2024

Nimi	Koskikeskus
Rakennustyyppi	liikerakennus
Kiinteistötunnus	837-112-180-10
Osoite	Hatanpään valtatie 1 / Suvantokatu 3 / Vuolteentori 5
Nykyinen käyttö	liike-elämä
Alkuperäinen käyttö	liike-elämä
Rakentamisaajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisaajan luku	1988
Korjausvuodet	1995 Liiketilöjen muutokset 2012 Liiketilöjen muutokset ja julkisivusaneeraus 2019 Julkisivusaneeraus 2022 Liiketilöjen muutokset
Suunnittelija	Arkkitehti Antti Tähtinen Muutokset 2012–2022 Sergej Von Bagh
Rungon muoto	epäsäännöllinen
Kerrosluku	4
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni, teräs
Vuoraus	metalli keraaminen laatta lasi
Katemateriaali	huopa, lasi
Katon muoto	muu

2. kerroksen pohjapiirustus, keskellä
keskusaukio, BST-arkkitehdit Oy 3.11.2017,
Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

KUVAUS JA HISTORIA

Rakennus on muodoltaan pitkänomainen ja massaltaan epäsäännöllinen. Katto on polveileva ja se muodostaa pykällyksiä. Rakennuksen siluettia määrittävät lasiset kupolit.

Rakennuksen kerroskorkeus vaihtelee ja on korkeimmillaan neljä kerrosta. Korkein kohta sijoittuu Keskusaukion kupolin kohdalle. Sisäänkäyntien kohdalla rakennus on yksi- tai kaksikerroksinen. Rakennus sijoittuu rinteiselle tontille niin, että sen Hatanpään valtatie puolen pääsisäänkäynnit vievät 2. kerrokseen, Ratinankujan sisäänkäynti 1. kerrokseen ja Koskenrannan sisäänkäynti -1. kerrokseen.

Rakennuksessa on tehty laajasti muutostöitä niin sisä- kuin ulkotiloissa. Laajimmat muutokset on tehty vuosien 1995 ja 2012 peruskorjausten sekä vuoden 2019 julkisivusaneerauksen ja 2022 sisätilojen muutosten yhteydessä. Niiden lisäksi on tehty lukuisia pienempiä tilamuutoksia sekä vähäisiä julkisivuihin vaikuttavia muutoksia.

ULKOASU

Koskikeskus on massaltaan pitkänomainen ja epäsäännöllinen, kadun suuntainen rakennus, jonka massa terassoituu loivalla rinnetontilla. Rakennusmassan laelta erottuvat korkeat lasikupolit. Rakennus on hillitysti aukotettu ja yhden tai useamman pystysuoran ruudun korkuiset ikkunaseinäkkeet avautuvat pääsääntöisesti Ratinan suvannon suuntaan. Hatanpään valtatie puoleinen julkisivu on kahden kerroksen korkeudelta hyvin umpinainen, ylemmissä kerroksissa aukotusta on enemmän. Ennen julkisivumuutoksia myös Hatanpään valtatie suuntainen julkisivu oli voimakkaammin läpinäkyvä ja porrastettu.

Rakennuksen verhous on pääosin harmaa metallinhohtoinen metallilevy sekä mattapintainen musta pellitys. Alkuperäisiä pintamateriaaleja ovat poltettu tummanruskea tiili, kirkas ja ”whiskyn ruskea” lasi sekä hiekkapuhallettu betoni.

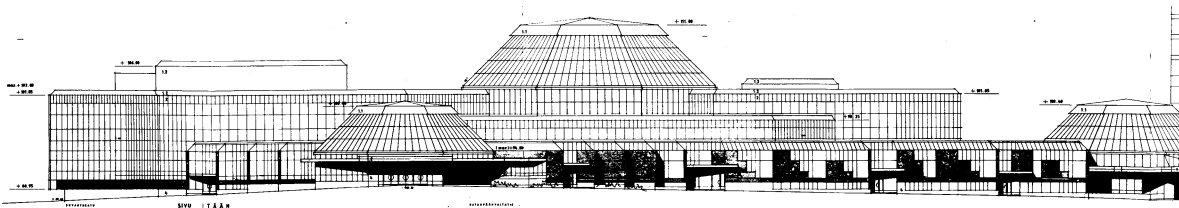
Alkuperäinen tiili on mahdollisesti säästynyt vuoden 2012 peruskorjauksessa ja peitetty punaruskealla keraamisella laatalla, joka taas peitettiin Hatanpään valtatie ja Suvantokadun julkisivuilla metallilevyin vuonna 2019. Tällä hetkellä metallilevyt sekä mustat syvennykset määrittävät Koskikeskuksen Hatanpään valtatie puoleista julkisivua, johon saumat muodostavat epäsäännöllisiä pystysuoria ja viistoja aiheita. Suvantokadun

ja Hatanpään valtatie puoleiset pykällykset ovat julkisivumateriaalien muutoksista huolimatta säilyneet. Pykällykset erottuvat julkisivusta mustina.

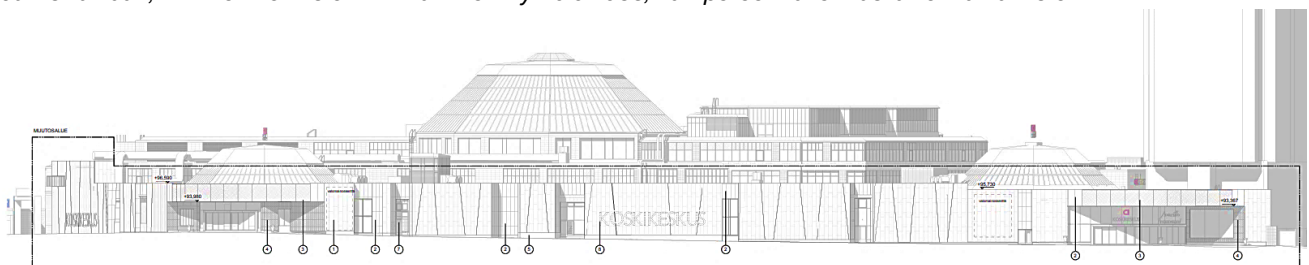
Koskenrannan/Vuolteen torin ja kevyen liikenteen väylän puoleisia julkisivuja ei ole verhoiltu metallilevyin. Niissä näkyy vuonna 2012 julkisivusaneerauksessa käytetty tiilenpunainen keraaminen laatta. Keraamiset laatat muodostavat hienovaraisen vaakasuuntaisen teeman ja mukailevat alkuperäistä väritystä. Vuonna 2019 Keskusaukion kupolin katolle rakennettiin kahdeksankulmainen mainostaulu ja Sorinportin sisäänkäynnin yläpuolisille otsapinoille sijoitettiin mainostauluja.

Alkuperäiset sisäänkäynnit olivat pääosin lasisia ja läpinäkyviä, mikä erottui selkeästi julkisivujen tiilisestä ja betonisesta umpinaisesta osuudesta. Sisäänkäyntien päällä olivat kiviset, yksiaineiset lipat, jotka lisäsivät postmoderniin lasiseen rakennukseen brutalismista vaikuttuneen elementin. Sisäänkäyntien kupolit ovat säilyneet ja ylläpitävät lasista ja läpinäkyvää vaikutelmaa, vaikka muutoin julkisivut ja sisäänkäynnit ovat muuttuneet huomattavasti.

Kahdeksankulmaiset lasikupolit ovat rakennuksen tunnusomaisin osa. Yksi kupoli sijaitsee Hatanpään valtatie sisäänkäynnin kohdalla, jonka katolla sijaitsee alun perin Koskikeskuksen pyörivä logo. Toinen kupoli sijaitsee Vuolteenkadun ja Hatanpään valtatie sisäänkäynnillä ja suurin kupoli Ahtojään torin, eli Keskusaukion, yllä. Yksi pieni kupoli sijaitsee Vuolteen torin sisäänkäynnin vieressä Koskenrannan puolella. Kupolit erottuvat yhä massasta, mutta ne eivät ole enää yhtä hallitsevia, kuin alkuperäisessä asussa. Sisäänkäyntien alkuperäisiä lippoja ei enää ole ja syvennykset on peitetty.

Julkisivu itään, Arkkitehtitoimisto Antti Tähtinen Ky 10.6.1988, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Julkisivu itään, BST-arkkitehdit Oy 3.11.2017, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

SISÄTILAT

Sisätilojen keskeistä tilaratkaisua määrittää Keskusaukio ja sen yläpuolinen, yli neljän kerroksen korkea tila, joka jatkuu kupolin laelle saakka. Aukiota on ollut mahdollista kiertää jokaisessa kerroksessa, mutta nykyään ravintola- ja liiketilat paikoin katkaisevat kulkuyhteyden. Keskusaukion laidalla sijainneet mutterihissit on korvattu uusilla, mutta uusi hissitorni mainostauluineen määrittää yhä tilaa.

Alkuperäiseen arkkitehtuuriin kuuluivat kauppakeskuksen keskusaukiolta lähtevät sisäkadut eli kujat. Kujat kiersivät liiketiloja niin, että niiden ympäri oli mahdollista kiertää. Sisäkatujen varrella olevissa jalankulkualueiden välipohjissa oli valoaukkoja.

Suurimmat sisätilojen muutokset ovat olleet sisäkatujen paikkojen muutokset, varastojen ja sisäkäytävien muutokset liiketiloiksi sekä muut liiketilojen muutokset. Merkittäviä ovat olleet myös sisäkatujen kohdalla sijainneiden välipohjien aukkojen ummistukset, keskusaukion kerrosten välisen aukon pienennys ja muodon vaihdos monikulmiosta ovaaliksi, aukion toisten portaiden poisto sekä Hatanpään valtatie Koskenportin sisäänkäyntiaulan portaiden ja luiskan paikkojen muutokset. Myös alkuperäiset sisävesiputoukset ja katolla sijainneet tenniskentät on sittemmin poistettu. Sorin portin sisäänkäynnin porras on mahdollisesti alkuperäinen.

Keskusaukion eli Ahtojään torin yllä olevasta kupolista roikkunut Timo Sarpanevan teos Ahjojää (1967) ja siihen yhdistetty jalusta Meren peili (1987) poistettiin peruskorjauksen yhteydessä vuonna 2012.

Julkisissa tiloissa, eli käytävissä ja auloissa, on pääsääntöisesti laattalattia, joka ei ole alkuperäinen. Kerrosten lattiapinta on myös vaaleaa laattaa, jossa liiketilojen seinän vierustaa rajaa tummanharmaa laatta, kuten alkuperäisessäkin lattiassa. Tummanharmaa laatta muodostaa myös epäsäännöllisesti risteäviä kuvioita lattiaan. Alkuperäisessä lattiassa kuviot olivat kahdeksankulmiota.

Liiketilat avautuvat sisäkäytävien varrelle sekä Keskusaukiolle. Niitä erottavat julkisista tiloista pääsääntöisesti lasiset seinät ja leveät avattavat lasiovet. Liiketilojen lasiseinissä sekä otsapinoissa on mainostauluja. Käytävien alakattojen materiaali ja valaisimet vaihtelevat harmaasta ritilästä mustaan ja suurista pyöreistä valaisimista pieniin upotettuihin lampuihin.

KYY 544 : 7542 Koskikeskuksen sisäkäytävä. Sanni Hujanen 20.05.2024

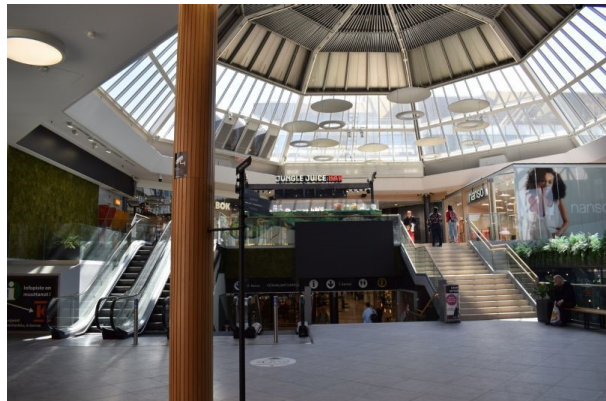
KYY 544 : 7543 Koskikeskuksen sisäkäytävä ja ummistettu valoaukko. Sanni Hujanen 20.05.2024

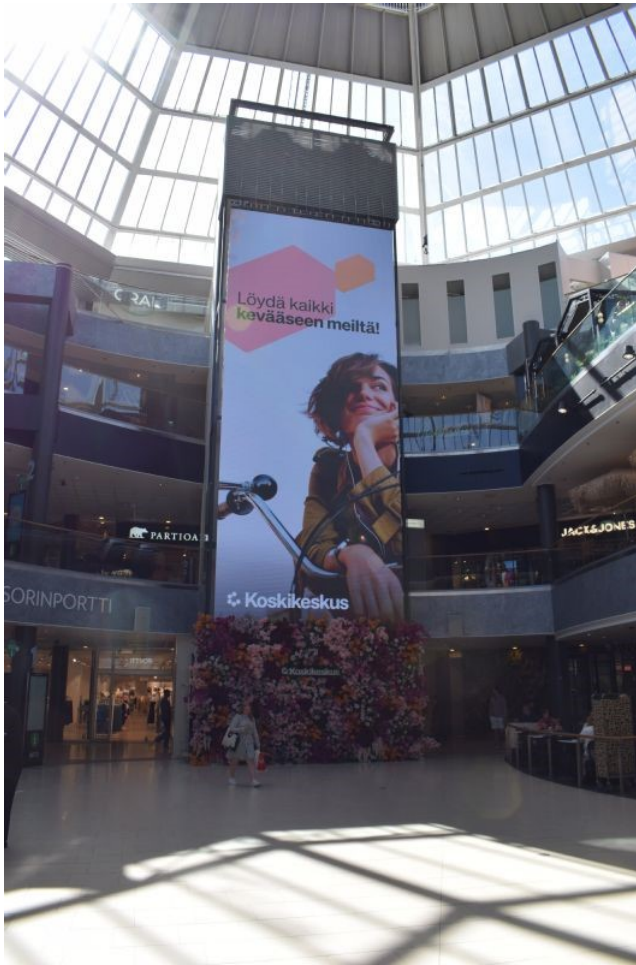
KYY 544 : 7546 Koskikeskuksen Sorinportin sisäänkäynnin portaikko ja lasikupoli. Sanni Hujanen 20.05.2024

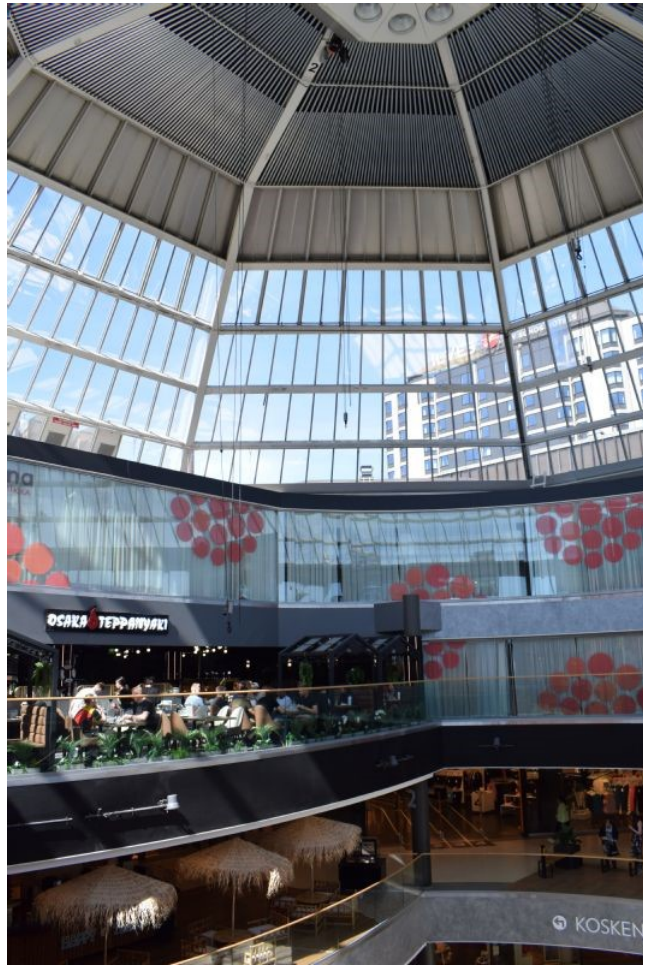
KYY 544 : 7551 Koskikeskuksen sisäkätävä. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7553 Koskikeskuksen Koskenportin sisäänkäyntiaula ja lasikupoli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7544 Koskikeskuksen keskusaukion hissittorni ja lasikupoli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7548 Koskikeskuksen keskusaukion liiketiloja ja lasikupoli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7549 Koskikeskuksen keskusaukion liiketiloja. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7550 Koskikeskuksen keskusaukion 2. kerroksen liiketiloja ja aukon ummistettu osa. Sanni Hujanen 20.05.2024

*KYY 544 : 7545 Koskikeskuksen keskusaukion portaikko.
Sanni Hujanen 20.05.2024*

SÄILYNEISYYS

Julkisivujen ja sisäänkäyntien muutokset sekä mainostaulut ovat heikentäneet kupolien erottuvuutta, mutta rakennuksen siluetti on säilynyt alkuperäisen kaltaisena. Kupolit ovat yhä rakennuksen tunnistettavin osa ja niiden alkuperäinen materiaali on säilynyt. Alkuperäinen muurattu tiili on mahdollisesti säilynyt uudempien julkisivumateriaalien alla, mutta sen säilyneisyydestä tai palauttamismahdollisuuksista ei ole varmuutta.

Rakennuksen sisätiloja ja sisäistä liikennettä määrittävä keskusaukio ja keskeiset ostoskadut ovat säilyneet, vaikka yksityiskohdat ovat muuttuneet. Keskeiset liikennejärjestelyt ja tilojen logiikka sekä tärkeimpien sisäänkäyntien sijainti on säilynyt ennallaan, vaikkakin portaikot ja sisäänkäyntien rakenteet ovineen ja lippoineen ovat muuttuneet.

1107 : 26:4 Koskikeskus valmistumassa Veli-Matti Parkkinen

1107 : 26:1 Koskikeskus valmistumassa Veli-Matti Parkkinen

892 : 92 Koskikeskus ulkoa Piritta Saarela 18.07.2006

892 : 46 Koskikeskuksessa näkymä ylimmästä kerroksesta Piritta Saarela 03.07.2006

892: 187 Keskusaukion kupoli ja Ahtojää-teos Piritta Saarela 26.07.2006

892 : 189 Koskikeskuksen liikkeiden mainoksia Piritta Saarela 26.07.2006

KULTTUURIHISTORIALLISET ARVOT

Rakennushistoriallinen arvo	Arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	Taloushistoria
Ympäristöarvo	Kaupunkikuvallisesti merkittävä
Arvojen perustelu	<p>Arkkitehtonisesti, taloushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävä.</p> <p>Koskikeskuksen arkkitehtoniset arvot liittyvät sen tyyliin 80-luvun postmoderniin ilmeeseen ja teollisuusmaisemasta inspiroituneeseen regionalistiseen alkuperäisasuun. Koskikeskuksen julkisivuja on saneerattu voimakkaasti, mikä on muuttanut rakennuksen ulkoasua. Ulkoarkkitehtuurin tunnusomaisista piirteistä ovat kuitenkin jäljellä mm. seinäpinnan porrastaminen Hatanpään valtatie ja Suvantokadun kulmauksessa sekä muusta rakennusmassasta kohoavat lasikupolit. Kauppakeskuksen sisätiloista merkittävimpiä ovat kupolien alaiset, useamman kerroksen korkuiset tilat, joihin on aiemmin liittynyt myös taideteokset.</p> <p>Koskikeskuksella on erityistä kulttuuri- ja taloushistoriallisia arvoja yhtenä Suomen ensimmäisistä moderneista kauppakeskuksista. Sen rakentaminen on myös ollut suomalaisen rakennussuojelun käännekohta. Rakennuksella on erityistä arvoa kaupunkikuvallisesti.</p>

KOHDE 2: KAUPPAKESKUS TULLINTORI

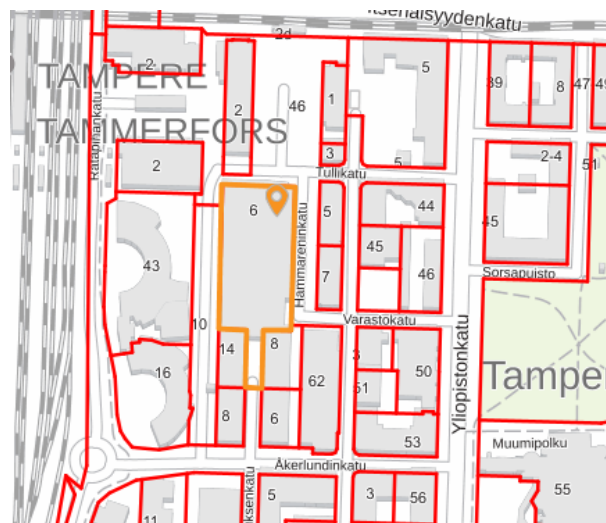

KYY 544 : 7647
Kauppakeskus Tullintorin
Tullikamarin aukion
puoleinen julkisivu. Sanni
Hujanen 24.05.2024

Nimi	Kauppakeskus Tullintori / entinen SOK:n varasto
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	XVII Tulli
Kiinteistötunnus	837-117-308-6
Osoite	Tullikatu 6
Kohdetyyppi	liike-elämä
Rakennusten lukumäärä	1

Ortoilmakuva (Maanmittauslaitos, 2024)

Ortoilmakuva (Maanmittauslaitos, 2024)

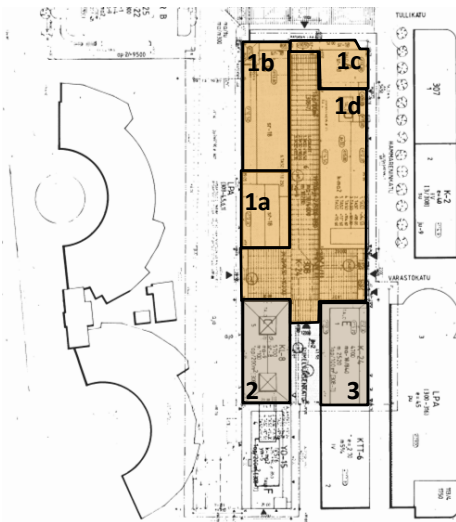
KUVAUS

Tullintorin kauppakeskus on viisikerroksinen, funktionalistisista sekä postmoderneista osista koostuva valkeista kalkkirapatuista julkisivuista ja lasikatteesta tunnistettava rakennus Tullikamarin aukion eteläpäädyssä.

Vuonna 1992 auennut Kauppakeskus Tullintori on erilaisten modernin arkkitehtuurin tyyliuuntien ja aikakausien yhdistelmä, joka muodostaa Tullikamarin aukiolle päätepisteen. Viisikerroksisen rakennuksen erottavin osa on muuta massaa korkeammalle kohoava kaareva lasikäytävä. Rakennus sijoittuu Tullikamarin aukiolle, Tampereen Pakkahuoneen ja Tullikamarin viereen, ja sen pääty rajaa Tullikamarin aukion eteläsivua. Vuonna 1992 valmistuneen laajennusosan on suunnitellut rakennusarkkitehti Erkki Karvala.

Kiinteistön omistaa kiinteistösijoitusyhtiö Agore Kiinteistöt Sub Ky.

Tullin alueella on käynnissä laaja uudistamishanke sekä asemakaavamuutos. Lähivuosien näkyvimpiä hankkeita ovat Tullikamarin aukion uudistaminen ja täydennysrakentaminen, Attilan tontin täydennysrakentaminen ja siihen kytkeytyvä Pinninkadun uudistaminen sekä alueen eteläosiin nousevat uudet tornitalot. Tullikamarin aukiota kehitetään vuonna 2018 järjestetyn tontinluovutuskilpailun voittajaehdotuksen pohjalta, jonka taustalla on YH-Kodit Oy:n ja Schauman & Nordgren Architects'n ja Schauman Arkkitehtien allianssi.

Tullintorin rakennukset:

1: Kauppakeskus Tullintori

1a: Maakauppiaitten Oy:n konttori, 1930

1b: SOK:n varastorakennus ja konttori, 1936

1c: SOK:n laajennus, 1952

1d: Kauppakeskus Tullintorin uudisosat, 1992

2: Voiman makasiini/Hotelli Villa, 1926

3: Suomen Maanviljelijäin kaupan (SMK) varastorakennus/Sumeliuksen tori, 1938

Pohjana asemapiirustus, Arkkitehtitoimisto Karvala & Silvennoinen, 27.6.1989, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

HISTORIA

Tullin alueen rakentuminen tapahtui 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Se rakentui tuolloin eritoten varastomakasiinien ja tuotantorakennusten alueeksi rautatieaseman ja vanhan ratapihan viereen. Alueen vanhimpia ja kookkaimpia yhä säilyneitä rakennuksia ovat Tullikamari ja Pakkahuone (1901) Tullikamarin aukion länsilaidalla sekä rautatieläisten asuinrakennus Toralinna (1903) Yliopistonkadulla.

Tampereelle perustettiin Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) sivukonttori vuonna 1906. Konttori aloitti toimintansa Kyttälässä osoitteessa Kyttälänkatu 5, mutta konttorin sijainti vaihteli 1900-luvun alkuvuosikymmeninä useasti. Konttorin ja varastojen sijainti erillään koettiin ongelmalliseksi, ja vuonna 1936 rakennettiin uudet toimitilat Tullin alueelle Sumeliuksenkadulle. SOK:lla oli jo vuodesta 1912 alkaen ollut Sumeliuksenkadulla tiilinen varastorakennus, ja se oli vähitellen hankkinut alueelta omistukseensa kuusi tonttia.

Kauppakeskus Tullintorin kiinteistölle on rakennettu vuonna 1930 Maakauppiaitten Oy:n sivukonttori ja vuonna 1936 SOK rakennutti sinne varastoja ja toimistotiloja. SOK:n varasto rakennettiin Maakauppiaitten Oy:n sivukonttorin rakennuksen yhteyteen. SOK:n rakennusta on laajennettu ja remontoitu vuonna 1952 sekä 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Vuonna 1992 paikalle avattiin kauppakeskus Tullintori, jonka kokonaisuuteen SOK:n rakennukset ja Maakauppiaitten rakennus kuuluvat.

SOK:n varastorakennuksen suunnitteli ja piirsi arkkitehti Erkki Huttunen, joka työskenteli SOK:n rakennusosastolla 1928–1941. Huttusen töissä korostui funktionalistinen arkkitehtuuri, jossa johtavana ajatuksena oli tilojen käytännöllisyys. Huttusen vaikutus SOK:n rakennusten arkkitehtuurille oli merkittävä, ja hänen ansiostaan funktionalismi levisi myös maaseudulle osuuskaupparakennusten myötä.

Tampereella vuonna 1936 käyttöön vihityissä toimitiloissa varasto- ja konttoritilat sijaitsivat samassa rakennuksessa. Vuonna 1952 valmistui arkkitehti Paavo Riihimäen suunnittelema uusi rakennus Sumeliuksenkadun ja Hammareninkadun väliin, ja Sumeliuksenkadun yli rakennettiin kaksikerroksinen yhdyskäytävä yhdistämään vanha ja uusi rakennus toisiinsa. Toimistotilat siirtyivät uuteen rakennukseen, ja vanha rakennus jäi kokonaan varastokäyttöön.

Maakauppiaiden Oy:n konttorirakennus sekä SOK:n rakennukset olivat ensimmäisiä valkoisia funktionalistisia rakennuksia Tullin alueella. Ennen SOK:n rakennuksien valmistumista konttorirakennuksen vieressä sijaitsi yksikerroksinen tiilirakennus.

Vuonna 1973 SOK osti Sarankulmasta tontin uutta keskusvarastoa varten, sillä Tullin alueen tilat olivat käyneet epäkäytännöllisiksi ja liikenneyhteyksien kannalta hankalasti tavoitettaviksi. SOK:n toiminta siirtyi pois Tullin alueelta 1980-luvulla, ja vuonna 1992 tiloissa avattiin Kauppakeskus Tullintori. Vanhojen varastorakennusten säilyttäminen oli 90-luvulla uutta Tampereella. Varasto- ja konttorirakennukset muutettiin kauppakeskukseksi osittain laajentamalla ja kattamalla Sumeliuksenkadun ja Varastokadun osuus lasikatteella.

YMPÄRISTÖ JA PIHA-ALUEET

Tullintorin kauppakeskus muodostaa yhdessä viereisten kiinteistöjen kanssa tiiviin 4–5-kerroksisen korttelirakenteen, jota halkoo pohjois-eteläakselilla Sumeliuksenkadun jatkeena oleva kevyen liikenteen väylä, joka vaihtuu Tullintorin sisäänkäynnillä lasikatolla katettuun käytävään. Itä-länsisuunnassa rakennus yhdistyy viereisiin rakennuksiin lasiseinällä.

Tullintorin rakennus kattaa koko kiinteistön, ja sen sisäänkäynnit ovat tiiviisti kiinni ympäröivässä katutilassa. Kiinteistö rajautuu pohjoisessa jalkakäytävään, jossa Tullikamarin aukiota ja Tullintoria erottaa jalkakäytävän lisäksi autokaista. Lännessä rakennus rajautuu maanpäälliseen pysäköintialueeseen, etelässä korttelin keskellä kulkevaan Sumeliuksenkadun jalkakäytävään ja Idässä Hammareninkadun kapeaan jalkakäytävään.

Maanpäällisen parkkialueen lisäksi Tullintorilla on pysäköintihalli. Halliin ajo tapahtuu Åkerlundinkadun sekä Tullinkadun pysäköintialueen kulmuksesta. Pysäköintihallin läpi kulkee myös jalankulkureitti, joka yhdistää kauppakeskuksen Pakkahuoneen aukioon.

Tullintorin viereisistä kiinteistöistä erityisesti Suomen Maanviljelijäin kaupan entinen varastorakennus (Hammareninkatu 8) on osa yhtenäistä funktionalistista korttelia. Myös Hammareninkadun ja Pinninkadun välissä sijaitseva Tullin kulma on osa tätä funkkiskokonaisuutta.

Tullintorin rakennusmassa rajaa Tullikamarin aukion eteläsivua ja muodostaa yhdessä Pakkahuoneen ja Tullikamarin, vanhan Maantuotteiden myllyn / Ravintola Telakan sekä opiskelija-asuntola TOAS Tullinaukion kanssa suojaisen ja rajatun torialueen.

Tullintorin kiinteistöllä ei ole kasvillisuutta. Hammareninkadun jalkakäytävän itäsvallalla on istutettu puurivi. Tullikamarin aukiolla on istutettuja puita. Tullintorin kiinteistö sekä naapurikorttelit ovat lähes täysin pinnoitettuja. Ajokaistat on pinnoitettu asfaltilla; pihat, aukiot ja jalkakäytävät kivilaatoilla tai asfaltilla.

KYY 544 : 7641 Kauppakeskus Tullintorin kulma ja Pakkahuone. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7642 Kauppakeskus Tullintorin pysäköintialueen puolella. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7643 Kauppakeskus Tullintori pysäköintialueen puolella Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7644 Kauppakeskus Tullintori Sumeliuksenkadulta. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7645 Kauppakeskus Tullintori Hammarenin kadulle. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7659 Kauppakeskus Tullintorin pysäköintihallin ja Pakkahuoneen aukion sisäänkäynti. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7650 Kauppakeskus Tullintorin Hammareninkadun sisäänkäynti. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7648 Kauppakeskus Tullintorin Tullikadun sisäänkäynti. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7649 Kauppakeskus Tullintorin Sumeliuksenkadun sisäänkäynti. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7651 Kauppakeskus Tullintorin Tullikamarin aukion sisäänkäynti. Sanni Hujanen 24.05.2024

KAAVA

Kiinteistön alueella on voimassa kaava nro. 7750, joka on tullut voimaan 31.10.2002. Kiinteistön alueella ei ole vireillä olevia asemaakaavamuutoksia. Kaavassa Tullikadun varrella sijaitsevat funktionalistiset rakennukset on suojeltu sr-18-merkinnällä, jonka mukaan rakennus on rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas sekä kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa ja rakennuksessa suoritettavilla korjaus- ja muutostöillä ei saa turmella rakennuksen rakennustaiteellisia arvoja.

Vuoden 1992 laajennusosilla ei ole kaavassa suojelumerkintöjä.

KIRJALLISET LÄHTEET

Arkkitehtitoimisto Karvala & Silvennoinen, 1989, pääpiirustussarja 27.6.1989, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

Hakula Anna ja Kuisma Tiia, 2017, Tullin alueen rakennetun kulttuuriympäristön selvitys: luonnos 31.8.2018, Arkkitehdit MY, Tampereen kaupunki

Jaakola, Juha, Leskinen, Marjatta 1998, Tampereen kaupungin rakennuskulttuuri 1998, Tampereen kaupungin ympäristötoimi kaavoitusyksikkö julkaisu 2/98, Tampere.

Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry, 2024, Finnish Shopping Centers 2024 Kauppakeskukset, saatavilla verkossa: [kauppakeskusyhdistys.fi](https://www.kauppakeskusyhdistys.fi) [haettu: 3.6.2024]

Tammerkoski-lehti, 4/1954 s. 115

Tampereen kaupunki, 2017, Tullin alueen yleissuunnitelma, Tampereen kaupunki, kaupunkisuunnittelu

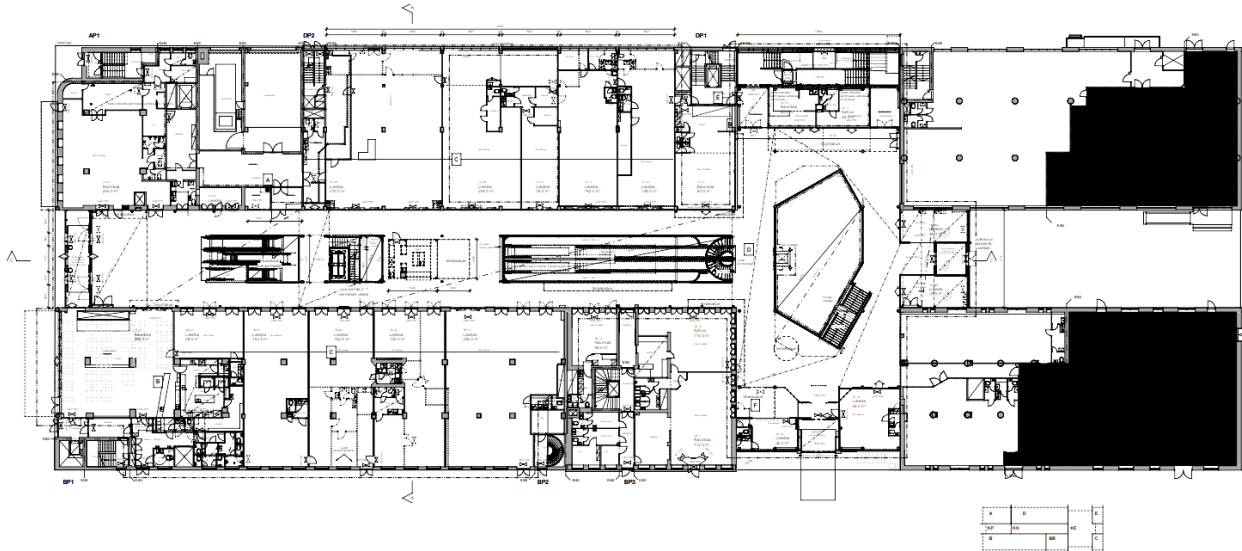
Tampereen kaupunki, 2023, Tullin alue, saatavilla verkossa: [Tullin alue \[Tampereen kaupunki - Kaupunkisuunnittelu - Kaupunkiympäristö uudistuu\]](#) [haettu 31.5.2024]

Tullintori, ei pvm. Tullintori.fi, saatavilla verkossa: tullintori.fi/ [haettu 3.6.2024]

KYY 544 : 7646
 Kauppakeskus Tullintori
 Hammarenin- ja Tullikadun
 kulmassa. Sanni Hujanen
 24.05.2024

Nimi	Kauppakeskus Tullintori
Rakennustyyppi	liikerakennus
Kiinteistötunnus	837-117-308-6
Osoite	Tullinkatu 6
Nykyinen käyttö	liike-elämä
Alkuperäinen käyttö	varastointi
Rakentamisaajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisaajan luku	1930 Maakauppiaitten Oy, 1936 SOK, 1992 Kauppakeskus
Korjausvuodet	1952 Laajennus 1992 Laajennus 2014 Julkisivu- ja sisätilamuutoksia 2021 Laajennus, korjaus ja muutostöitä
Suunnittelija	1930 - 1936 Erkki Huttunen 1952 Paavo Riihimäki 1992 Erkki Karvala 2014, 2021 Sergej Von Bagh
Kerrosluku	5
Perustus	ei tietoa
Runko	Betoni, teräsbetoni
Rungon muoto	Suorakaide
Vuoraus	Rappaus, lasi, pelti
Katemateriaali	huopa, bitumikermi, lasi
Katon muoto	tasa

1. kerroksen pohjapiirustus, BST-Arkkitehdit, 11.11.2020, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

KUVAUS JA HISTORIA

Kauppakeskus Tullintori on funktionalististen ja postmodernien rakennusten yhdistelmä, joka muodostaa Tullin aukiolle selkeän päätepisteen. Viisikerroksisen rakennuksen erottuvin osa on muuta massaa korkeammalle kohoava kaareva lasikäytävä.

Vuonna 1992 avautuneen Kauppakeskus Tullintorin rakennus on yhdistelmä funktionalismin aikakauden selväpiirteisyyttä ja valkoista kalkkirappausta sekä myöhemmin lisättyjä elementti-, lasi- ja metallirakenteisia osia. Suorakaiteen muotoinen rakennus on rakennettu kiinni viereisiin rakennuksiin, Suomen Maanviljelijäin Kaupan entiseen varistorakennukseen sekä Voiman makasiiniin, jossa toimii nykyään hotelli Villa. Kokonaisuus muodostaa yhtenäisen rajatun korttelin, jonka keskellä kulkeva Sumeliuksenkatu päättyy kauppakeskuksen lasiseen päätyyn.

Kauppakeskukseen kuuluu vuonna 1930 rakennettu Maakauppiaitten Oy:n sivukonttorin rakennus sekä sen yhteyteen vuosina 1936–38 rakennetut SOK:n varasto- ja konttorirakennukset, niihin vuonna 1952 lisätty laajennusosa ja yhdyskäytävä, sekä vuonna 1992 rakennettu uudisosa ja lasikäytävä. Rakennuksen eri aikakaudet ovat helposti erotettavissa toisistaan.

ULKOASU

Suorakaiteen muotoisen rakennuksen erottuvimmat piirteet ovat funktionalistiseen yleisilmeeseen yhdistyvä lasinen kaareva kate, joka kattaa SOK:n vuonna 1936 ja 1952 rakennettujen osien väliin jäävän tilan. Keskikäytävän päälle sijoittuva kaareva lasikate muistuttaa Pariisin pasaasien lasikatteita. Muita tunnuspiirteitä ovat funktionalistiset valkoiset kalkkirapatut osat, jotka muodostavat linjakkaan ja tiukkarajaisen jalustan siitä nousevalle kaarevalle ja keveälle lasikatokselle.

Tullikamarinaukion puoleisessa julkisivussa on eniten funkkikselle ominaisia arkkitehtonisia aiheita, mm. rakennusmassan korkeusvaihtelut ja Tullikadun ja Hammareninkadun välisen kulman pyöristys. Kauppakeskuksen 1992 toteutetut laajennukset edustavat postmodernia kauppakeskusarkkitehtuuria, jonka tunnusomaisin säilynyt piirre on lasinen sisäkäytävän kate.

Kokonaisuuden funktionaaliset piirteet olivat vähentyneet eri vuosikymmenillä tapahtuneiden muutosten yhteydessä, mutta ovat ne yhä hyvin havaittavissa. 1992 vuoden laajennuksen postmodernista ilmeestä on säilynyt lasikate, jonka Sumeliuksenkadun puoleinen pääty on säilynyt alkuperäisenä.

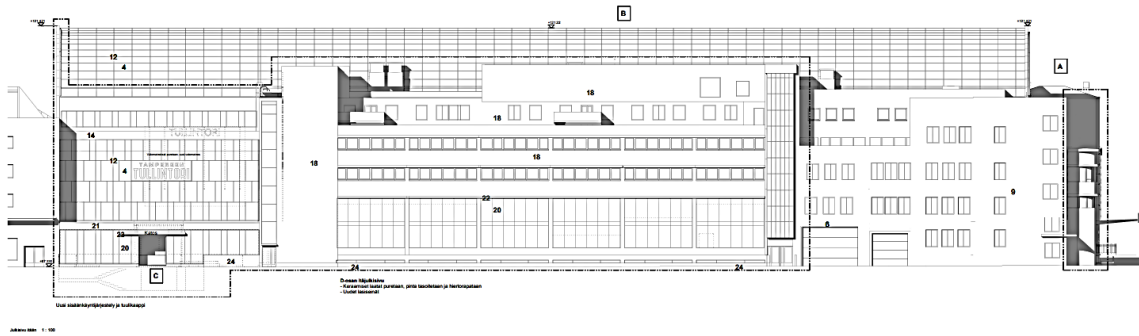
Kauppakeskuksen alkuperäisissä itä- ja länsipuolen sisäänkäynneissä yhdisteltiin lasia ja tiiltä, ja ne edustivat lasikaton tavoin postmodernia tyyliä terävine torniosineen. Vuoden 2013–2014 saneerauksessa alkuperäiset julkisivut jäivät uusien lasiseinien alle. 90-luvun lasirakenteet ovat kuitenkin oletettavasti jäljellä uuden sisäänkäyntijulkisivun takana. Vuoden 2021 saneerauksessa itäisivun sisäänkäyntiä uudistettiin jälleen lisäämällä sisäänvedetyn julkisivun 1. kerrokseen laajennus, joka on linjassa viereisten julkisivujen kanssa. Uudistetuissa sisäänkäynneissä on muusta aukotuksesta poiketen epäsäännölliset lasiruudut. Puitteet ja karmit ovat ruskeaa peltiä.

Rakennuksen eri osia yhdistävän pohjois–etelä-suuntaisen kaarevan lasikatteen päädyt poikkeavat pohjois- ja eteläisivuilla toisistaan. Tullikadun puolella lasinen pääty on uusittu vuonna 2013 Tullintorin julkisivusaneerauksen yhteydessä, Sumeliuksen kadun pääty on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Alkuperäisessä päädyssä on keskellä ympyrä, josta ikkunan väliosat lähtevät säteittäin korostaen muodon pyöreyttä. Tullinaukion lasipäädyssä on itä- ja länsisivujen sisäänkäyntien tavoin käytetty epäsäännöllistä jaotusta ja ruskeaa peltiä.

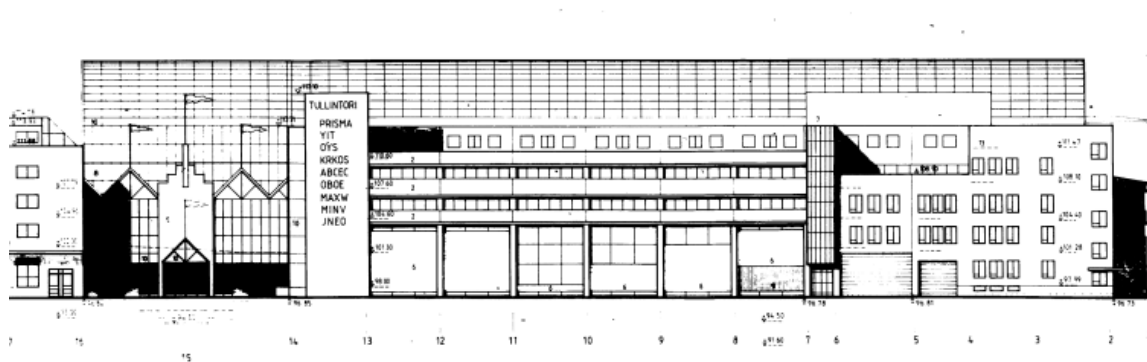
1930-luvun alussa rakennetussa Maakauppiaitten Oy:n rakennuksessa on nähtävillä vielä muita alueen rakennuksia enemmän klassismin piirteitä. Entinen konttorirakennus oli yhteydessä 1920-luvulla rakennettuun Osuusliike Voiman rakennukseen ylikulkusillalla. Nykyään rakennuksia yhdistää Tullintorin sisäänkäynti ja lasikate. Nelikerroksiseen rakennukseen on lisätty viides, sisäänvedetty kerros myöhemmissä muutosvaiheissa. Myös kellarikerroksen ikkunat on peitetty. Rakennus on suojeltu ja oleellinen osa alkuperäistä funkisrakennusten kokonaisuutta.

Kauppakeskusrakennuksen aukotus vaihtelee osien rakentamisajankohdan mukaisesti. Funktionalistisissa rakennuksissa sekä 50-luvun laajennusosassa ikkunat ovat suurimmaksi osaksi pystysuoria ja tasarivisiä, paikoin on käytetty vaakasuuntaista nauhaikkunaa sekä matalaa vaakasuuntaista yläikkunaa. Pystysuorat ikkunat ovat yksi-, kaksi- tai kolmiosisaisia. Pohjoispäätyyn on vuoden 2013 saneerauksen yhteydessä lisätty terassi, ja alkuperäiset pienet yläikkunat on muutettu lattiaan ylettyviksi korkeiksi ikkunoiksi. Ikkunoiden alapuolella sijainneet kellarin ikkunat ovat maanmuokkauksen ja pysäköintihallin rakentamisen myötä peittyneet.

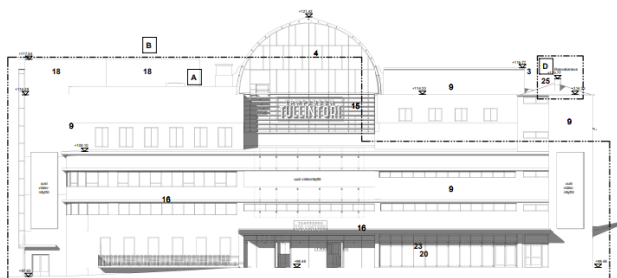
90-luvun laajennuksessa toistuu nauhaikkuna. 2021 saneerauksessa on itäjulkisivulle lisätty korkeiden lasiseinien rivistö, joka toistaa yläpuolisten nauhaikkunoiden jakoa. Alkuperäisissä 90-luvun suunnitelmissa itäsivu oli pääosin harmaata keraamista laattaa, ja siihen oli sijoitettu vain yksi korkea ikkuna.

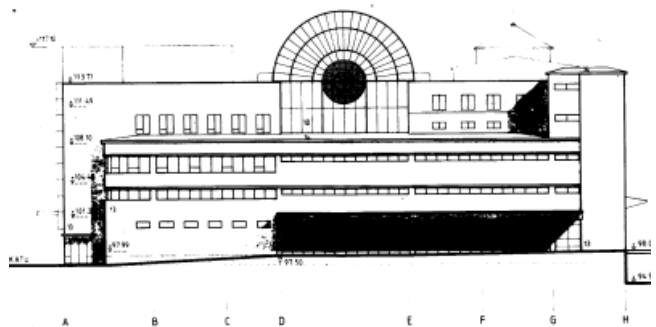
Julkisivu itään, BST-Arkkihtedit, 11.11.2020, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Julkisivu itään, Arkkitehtitoimisto Karvala & Silvennoinen, 27.6.1989, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Julkisivu pohjoiseen, BST-Arkkihtedit, 11.11.2020, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

Julkisivu pohjoiseen, Arkkitehtitoimisto Karvala & Silvennoinen, 27.6.1989, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

SISÄTILAT

Sisätilojen keskeisin liikennetila on lasikattoon kattama vanha katutila, johon muodostuu kauppakeskuksen keskikäytävämallinen aula. Aula on korkea, ensimmäisestä kerroksesta lasikattoon saakka avonaista tilaa. Ensimmäisen kerroksen välipohja kattaa vanhan katutilan suurelta osin Sumeliuksenkadun sekä Tullikamarin aukion päätyjen välipohjan aukkoja lukuun ottamatta. Aukkojen sivuille, keskelle katutilaa on sijoitettu portaat. Tullikamarin aukion puolella sijaitsee liukuportaat ja Sumeliuksen kadun puolella oranssit kierreportaat, jotka ovat vuoden 2021 uudistuksen lisäys. Keskellä keskusaulaa sijaitsee hissitorni sekä siltamaiset yhdyskäytävät, jotka yhdistävät Tullinkadun funkkihiiven Hammareninkadun puoleiseen osaan.

Sumeliuksenkadun puoleinen aula on keskikäytävää leveämpi aukio, ja sen keskellä on valoaukko, jonka laidalla on oranssi porraskäytävä. Aulan pohjakerroksessa sijaitsee kiipeilypuisto, joka ulottuu korkean aulan ylempiin kerroksiin saakka. Sumeliuksenkadun puoleiseen aulaan sijoittuvat sisäänkäynnit Sumeliuksen- ja Hammareninkadulta sekä maanpäälliseltä pysäköintialueelta rakennuksen länsipuolelta.

Liiketilat avautuvat kauppakeskuksen sisäpuolelle, keskusaulaan tai Sumeliuksenkadun aulatilaan. Liiketilat rajaavat mustapuitteiset liukulasiseinät, joissa on ruudukko. Liiketilat on pääosin kerroksissa 1 ja -1. Ylemmissä kerroksissa on toimisto- ja toimitiloja, jossa keskeiset liikennetilat sijoittuvat vanhojen rakennusten sisäpuolelle. Hammareninkadun puolelle sijoittuu myös huoltoyhteyksiä. Toisessa kerroksessa on julkisivujen laita, vanhan rakennuksen vaipan sisäpuolelle, lisätty aulaan aukeava sivukäytävä, jonka aukotuksessa on mukailtu alkuperäisten ikkunoiden aukotusta.

Funktionalistisissa rakennuksissa tehdyt muutokset ovat merkittäviä ja alkuperäisiä osia on sisätiloissa vaikea hahmottaa. Julkisivut ovat aulassa niin funktiososissa kuin 90-luvun laajennuksessakin osittain säilyneet. 90-luvulla avautuneen kauppakeskuksen keskeisistä piirteistä on säilynyt tilajako, jota määrittää keskusaula, liiketilojen sijoittelu sekä välipohjan aukot. Sisätilojen materiaaleista on julkisivujen pintoja ja lasikupua lukuun ottamatta uusittu valtaosa.

*KYY 544 : 7652 Kauppakeskus Tullintorin aula
Tullikamarin aukion sisäänkäynnin suunnasta. Sanni
Hujanen 24.05.2024*

*KYY 544 : 7653 Kauppakeskus Tullintorin aula Sanni
Hujanen 24.05.2024*

KYY 544 : 7654 Kauppakeskus Tullintorin Tullikamarin sisäänkäynti ja Helsinki Urban Artin maalaama murali Sanni Hujanen 24.05.2024

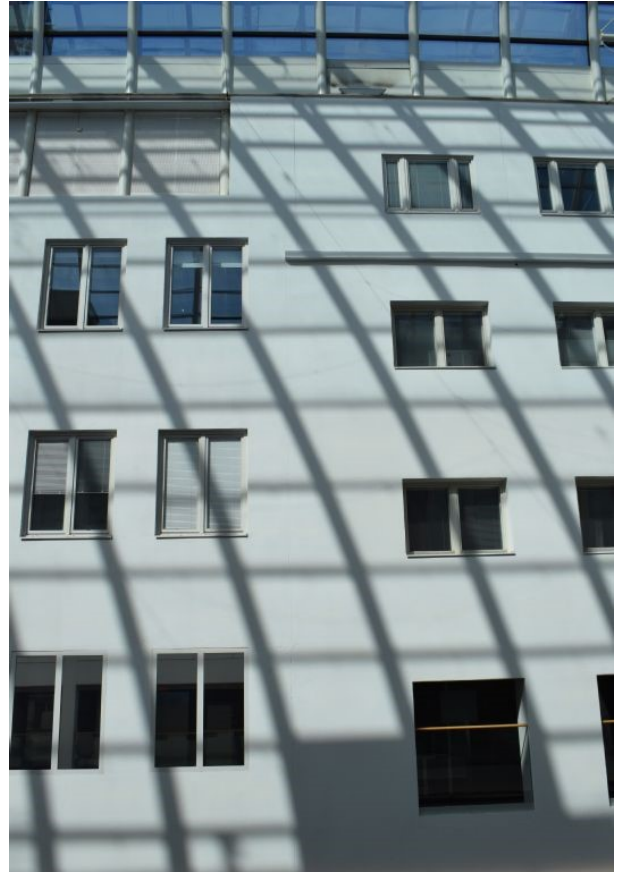
KYY 544 : 7655 Kauppakeskus Tullintorin keskusaukio ja sisäporras Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7656 Kauppakeskus Tullintorin Åkerlundinkadun puoleisen aukion kiipeilypuisto Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7658 Kauppakeskus Tullintori, laajennusosan julkisivu kauppakeskuksen aulassa. Sanni Hujanen 24.05.2024

KYY 544 : 7657 Kauppakeskus Tullintori, SOK:n varastojen vanha julkisivu kauppakeskuksen aulassa. Sanni Hujanen 24.05.2024

SÄILYNEISYYS

Niin sisä-, kuin ulkotiloissa on tehty lukuisia muutoksia, jotka ovat paikoin heikentäneet alkuperäisten funktionalististen osien sekä 90-luvun postmodernien osien arvoa. Rakennuksen tunnistettavimmat ominaispiirteet, lasikäytävä ja funktionalistiset julkisivut, ovat pääosin säilyneet, vaikka niissäkin on tehty muutoksia. Rakennuksen siluetti on säilynyt muutoksista huolimatta.

Sisätilojen tilallinen logiikka on säilynyt kauppakeskuksen alkuperäisten suunnitelmien kaltaisena, mutta ajallisen kerrosten tunnistettavuus on ulkotiloja vaikeampaa. Sisätilojen materiaalit on suurimmaksi osaksi uusittu.

AL : 2109:12 SOK:n varastorakennus. K.O Lumme

HM Staf : 2:13 Rakennuksia Tullikamarin torilla, keskellä SOK:n varasto eli nykyinen Tullintori. E. M. Staf

1169 : Dia:8 Tullintorin ostoskeskus

KULTTUURIHISTORIALLISET ARVOT

Rakennushistoriallinen arvo	Arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	Taloushistoriallinen
Ympäristöarvo	Kaupunkikuvallinen
Arvojen perustelu	<p>Arkkitehtonisesti, taloushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävä.</p> <p>Tullintorin kauppakeskuksen kokonaisuudessa kerroksellisuus on yksi merkittävä ominaispiirre. Tullintorin kauppakeskuksen osista eritoten postmodernilla lasikatteella sekä 30-luvulla rakennetuilla osilla on arkkitehtonisia arvoja sekä arvoa alueen maisemakokonaisuudessa. Eri aikakausien osat ovat tyylipuhtaita ja tyyppillisiä esimerkkejä aikansa arkkitehtuurista, mutta niiden alkuperäisyys on osin kärsinyt muutostöissä. Osien tunnistettavuus on ulkotiloissa yhä säilynyt.</p> <p>SOK:n varastorakennus ei ilmeisesti ollut kovin keskeinen SOK:n arkkitehtuurin joukossa, sillä rakennus esiintyy lähteissä harvakseltaan. Rakennuksella on kuitenkin alueellista arvoa ja sen käytännöllinen merkitys omana aikanaan on ollut suuri. Rakennuksen alkuperäisyysastetta vähentävät vuoden 1952 laajennus ja muut myöhemmät muutokset. Kauppakeskuksen kokonaisuuden yhteydessä laajennusosa ei kuitenkaan heikennä sen arvoa.</p> <p>Kauppakeskuksen rakennus on merkittävä alueen kaupunkikuvalle ja sillä on arkkitehtonista ja taloushistoriallista arvoa. Kauppakeskuksen taloushistoriallinen arvo liittyy Tullin alueen historiaan kaupan ja teollisuuden alueena sekä myöhemmin kauppakeskusten rakentamisaikaiseen Suomen nousukauteen ja koko Tullin alueen kehitykseen.</p>

KOHDE 3: KAUPPAKESKUS DUO

KYY 544 : 7616
Hervannan
liikekeskuksen /
Kauppakeskus Duon
julkisivu
Insinöörinkadulle. Sanni
Hujanen 22.05.2024

Nimi	Kauppakeskus Duo / Hervannan liikekeskus
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	Hervanta
Kiinteistötunnus	837-065-7132-5 / 837-65-7132-23
Osoite	Insinöörinkatu 23 / Pietilänkatu 2
Kohdetyyppi	liike-elämä vapaa-aika
Rakennusten lukumäärä	1

Ortoilmakuva (Maanmittauslaitos, 2024)

Sijaintikartta (Maanmittauslaitos, 2024)

KUVAUS

Hervannan liikekeskus, joka 2000-luvun omistajanvaihdoksen jälkeen on tunnettu Kauppakeskus Duona, on Hervannan keskustassa sijaitseva kaksikerroksinen kauppakeskus. Duo koostuu kahdesta osasta, vanhasta vuonna 1979 rakennetusta suorakaiteen muotoisesta osasta sekä vuosina 2006–2007 rakennetusta neliön muotoisesta laajennusosasta, joka on alkuperäistä osaa huomattavasti suurempi. Vanha ja uusi osa sijoittuvat eri kiinteistöihin ja yhdistyvät toisiinsa lasikattoisella aulalla/sisäkäytävällä.

Kauppakeskus Duo muodostaa tasaiselle tontille laatikkomaisen ja laakean massan, jonka tunnuspiirteitä ovat vanhan osan kaareva sisäänkäynti ja sisäänkäyntiaula, punatiilinen yleisilme sekä vanhan osan ja laajennusosan väliset galleriakäytävät.

Hervannan liikekeskus on osa Raili ja Reima Pietilän suunnittelemaa Hervannan keskusakselin punatiilisten rakennusten kokonaisuutta, johon kuuluvat lisäksi Hervannan toimintakeskus sekä seurakunta- ja vapaa-ajan keskus. Kokonaisuus ilmentää Pietilöille tyypillistä orgaanista muodonantoa ja paikallisuuden korostamista. Tätä tyyliä on kuvailtu orgaanismorfologiseksi ja regionaaliseksi arkkitehtuuriksi. Pietilöiden suunnittelufilosofiaan kuului modernismin pelkistetyn muotokielen sekä äärimmäisyyksiin viedyn rationaalisuuden kritiikki, joka näkyy selvästi Hervannan keskusakselin suunnitelmissa.

Kauppakeskuksen omistaa kiinteistösijoitusyhtiö Nrep.

HISTORIA

Hervannan alue oli pitkään louhikkoista erämaata, joka oli vielä 1960-luvullakin lähes koskematonta.

Hervannan lähiön synty ajoittuu voimakkaaseen kaupungistumisen sekä asunto- ja lähiörakentamisen aikakauteen. Tampereen kaupunki eli 1960-luvulla voimakasta kasvuvaihetta ja tarvitsi rakennusmaata. Hervantaan päätettiin rakentaa yksi suuri asuinalue, johon saataisiin vetovoimaiset palvelut.

Hervannasta haluttiin rakentaa ajan kansainvälisten ihanteiden mukaisesti toiminnallisesti itsenäinen satelliittikaupunki, jossa olisi hyvien palvelujen lisäksi asutusta, työpaikkoja ja korkeakoulu.

Tampereen kaupunginhallitus järjesti vuonna 1967 Hervannan alueesta pohjoismaisen aatekilpailun, jonka tavoitteena oli löytää kaavasunnitelma alueelle. Alueen tuli muodostaa noin 50 000 asukkaan satelliittikaupunki ja kilpailuohjelman mukaan tuli pyrkiä ”arkkitehtonisesti korkeatasoiseen, opetukselliset ja liikenteelliset näkökohdat huomioon ottavaan, rakennusmassoiltaan keskitettyyn taloudelliseen ratkaisuun”. Kilpailun voitti arkkitehti Aarno Ruusuvuoren ehdotus, jota palkintolautakunta piti huomattavasti muita kilpailutöitä ansiokkaampana.

Hervannan arkkitehtuuria arvosteltiin jo varhain persoonattomaksi ja yksitoikkoiseksi. Hervannan keskusakselin suunnittelussa ja rakentamisessa pyrittiinkin osaksi nousukauden ansiosta 1970-luvun lopulla ja 1980-luvulla vastaamaan laatikkoarkkitehtuurin kritiikkiin. Hervannan julkisten rakennusten suunnittelijoiksi pyydettiin tietoisesti nimekkäät ja aktiiviset arkkitehdit, jotka olivat saaneet tunnustusta myös ulkomailla. Raili ja Reima Pietilän suunnitelman toivottiin parantavan ratkaisevasti Hervannan kaupunkikuvaa ja luovan Hervannalle ominaislaadultaan ainutlaatuisen ja arvokkaan keskustan. Keskusakselin suunnitelma, johon kuuluu liikekeskuksen lisäksi toiminta- sekä seurakunta- ja vapaa-ajan keskus, lunasti odotukset.

Hervannan liikekeskus valmistui vuonna 1979 Raili ja Reima Pietilän suunnittelemana. Pietilöiden ydinajatuksena oli suunnitella keskushallitila, joka toimii paikallis- ja kaukoliikenteen busseille vaihtoasemana, odotustilana sekä ostoskeskittymänä. Sitä laajennettiin vuosina 2006–2007, minkä myötä liiketilojen määrä kasvoi huomattavasti.

YMPÄRISTÖ JA PIHA-ALUEET

Kauppakeskus Duon rakennus kattaa kaksi kiinteistöä kokonaan. Se rajautuu jokaisella neljällä sivulla jalkakäytävään, johon sisäänkäynnit avautuvat. Duon rakennus erottaa Hervannan keskustan ja julkista liikennettä palvelevan Insinöörinkadun Hervannan valtatiestä, joka on runsaasti liikennöity valtatie. Hervannan valtatiellä, Duoä vastapäätä, avautuu Hervannan kampusalue.

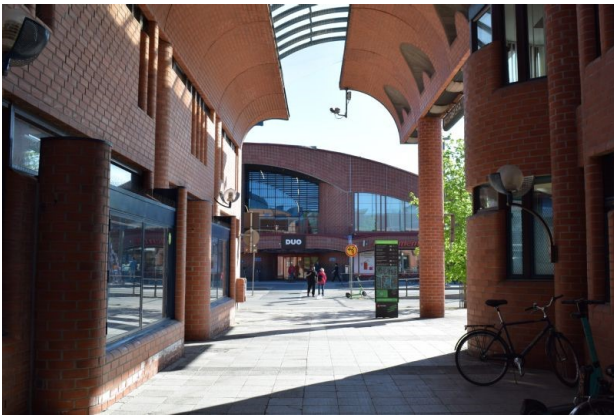
Duon pohjois- ja eteläpuolella sijaitsevat pysäköintialueet, joita Duosta erottavat jalkakäytävät sekä eteläpuolella roska- ja pyöräkatos. Molempien pysäköintialueiden läheisyydessä on Duon pysäköintihallin sisäänajokatokset.

Pohjoispuolen parkkipaikan ja jalkakäytävän välisellä kaistaleella on istutettuja puita sekä istutuslaatikoita. Myös Hervannan valtavyhlän varressa, kevyenliikenteenväylän ja ajoradan välissä, on puurivi. Duoä vastapäätä sijaitsevan kirjastorakennuksen edustalle on istutettu puita. Muutoin kiinteistö sekä sen lähialueet ovat hyvin pinnoitettua ja kasvillisuudeltaan vähäisiä.

Kauppakeskus Duon länsijulkisivu, jossa pääsisäänkäynti sijaitsee, on tiiviisti yhteydessä toisella puolella katua sijaitseviin terveysasemaan ja kirjastoon. Niiden välistä, aina seurakunta- ja vapaa-ajankeskukselta saakka, muodostuu pitkä näkymä Duon pääsisäänkäynnin ja sisäänkäyntijulkisivun kaaren suuntaan.

Duon edessä Insinöörinkadulla on paikallisliikenteen bussi- ja raitiovaunulaitureiden rivistö. Pääsisäänkäynnin kohdalla sekä rakennuksen nurkkien kohdilla on suojatiet. Pohjois- ja eteläsivulla rakennusta rajaavat jalkakäytävät toimivat paikoin myös lastausalueina.

Terveyskeskuksen pohjoispuolella, Duon pohjoispuolen parkkipaikan välissä, on torimainen alue. Sen laidoilla sijaitsee liikerakennuksia, jotka yhdessä Duon ja koko keskusakselin kanssa muodostavat Hervannan palveluiden keskittymän ja koko alueen keskustan.

KYY 544 : 7628 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo toimintakeskuksen taustalla. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7627 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon julkisivu Insinöörinkadulla. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7620 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Pietilänkadun uuden osan katos. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7621 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon kulma Hervannan valtavyölyän suuntaan. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7623 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Kylmäsuonkadun puoleinen uuden osan katos. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7625 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Kylmäsuonkadun puoleinen vanhan osan katos. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7622 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Hervannan valtavyölyän sisäänkäynti. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7618 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Pietilänkadun sisäänkäynti. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7626 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Insinöörinkadun sisäänkäynti. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7624 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Kylmäsuonkadun puoleinen sisäänkäynti. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7619 Hervannan liikekeskuksen / Kauppakeskus Duon Pietilänkadun vanhan osan katos. Sanni Hujanen 22.05.2024

KAAVA

Alueella on voimassa asemakaava nro. 7132, joka on tullut voimaan 23.6.2004. Kaavassa Kauppakeskus Duon vanhalla osalla on suojelumerkintä sr-43: rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan vaalimiselle tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksen korjaus- ja muutostöissä on otettava huomioon julkisivujen ominaispiirteet ja kaupunkikuvalliset vaatimukset. Sisätiloissa on kiinnitettävä huomiota sisäkattojen sekä keskiaulan ja -portaan ominaispiirteisiin. Korjauksessa on käytettävä alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja. Rakennuksen olennaisista muutoksista on kuultava museoviranomaista. Vuoden 2007 laajennusosalla ei ole kaavassa suojelumerkintää.

KIRJALLISET LÄHTEET

Arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy, 2005, Pääpiirustussarja 29.07.2005, 15.11.2006 ja 12.3.2007, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Jaakola, Juha ja Leskinen, Marja, 1998, Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampereen kaupungin kaavoitusyksikkö, Tampere. S. 250

Kauppakeskus Duo, ei pvm. kauppakeskusduo.fi, saatavilla verkossa: kauppakeskusduo.fi [haettu 3.6.2024]

Lehto Anna-Leena, 2014, Hervannan toimintakeskuksen terveysasemarakennus: Rakennushistoriaselvitys, Pirkanmaan maakuntamuseo.

Museovirasto, 2009, Hervannan keskusakseli, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Närhi, Mikko 1993. Hervanta Vuorenpaikkojen maa. Tampereen kaupunki, Tampere.

Närhi, Mikko 2013. Matrix - vuorenpaikon poika. Hervannan tiedotusyhdistys, Tampere.

Seppänen, Jouko 2002. Hervanta arkkitehtuuriopas ehdotus "925294" erämaasta innovaatioveturiksi. HerPro, Tampere.

Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry, 2024, Finnish Shopping Centers 2024 Kauppakeskukset, saatavilla verkossa: kauppakeskusyhdistys.fi [haettu: 3.6.2024]

RAKENNUS: KAUPPAKESKUS DUO / HERVANNAN LIIKEKESKUS, LIIKERAKENNUS

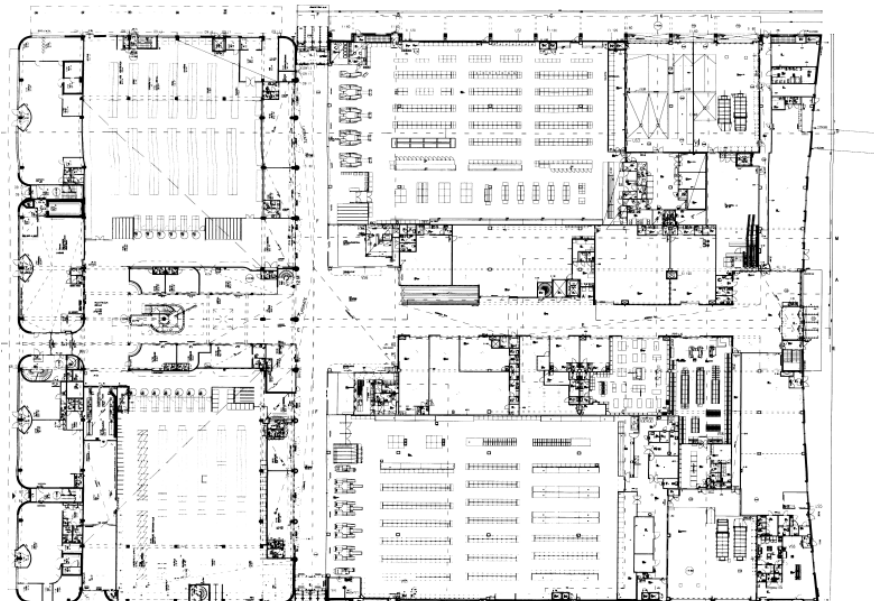

KYY 544 : 7640
Hervannan
liikekeskuksen /
Kauppakeskus Duon
julkisivu Insinöörin
kadulle. Sanni Hujanen
22.05.2024

Nimi	Kauppakeskus Duo / Hervannan liikekeskus
Rakennustyyppi	liikerakennus
Kiinteistötunnus	837-065-7132-5 / 837-65-7132-23
Osoite	Pietilänkatu 2 / Insinöörinkatu 23
Nykyinen käyttö	liike-elämä
Alkuperäinen käyttö	liike-elämä
Rakentamisaajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisaajan luku	1979
Korjausvuodet	2007
Suunnittelija	Raili ja Reima Pietilä Laajennusosa 2007 Eero Lahti
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	2
Perustus	betoni - valettu
Runko	teräsbetoni, teräs
Vuoraus	tiili, tiiliklinkkeri
Katemateriaali	huopa
Katon muoto	tasa

VANHA OSA

UUSI OSA

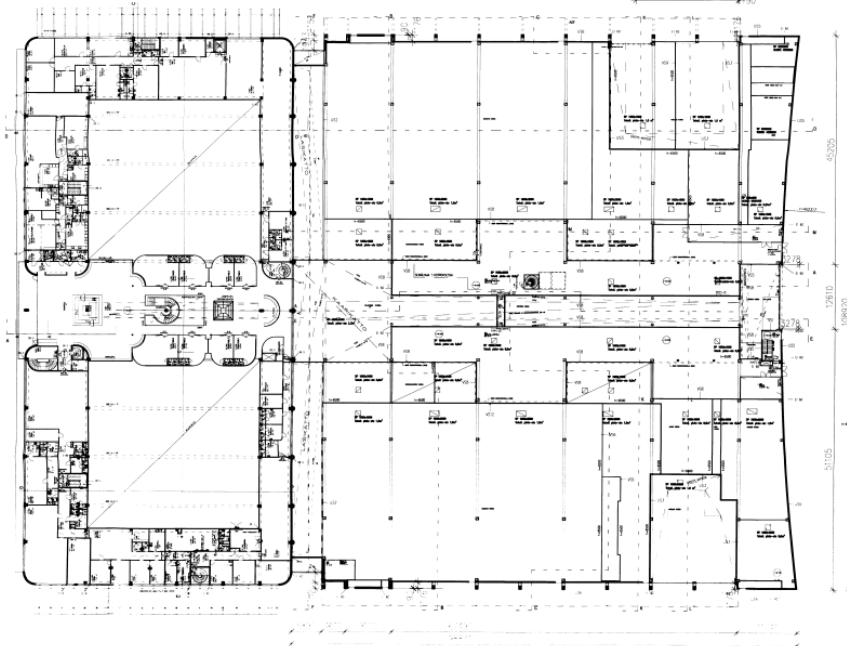

VANHA OSA

UUSI OSA

3380 4610 9100 988.51 67490 19990 11741 4190

1. kerroksen pohjapiirustus,
Arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy,
29.07.2005, Tampereen
rakennusvalvonnan arkisto

2. kerroksen pohjapiirustus,
Arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy,
29.07.2005, Tampereen
rakennusvalvonnan arkisto

KUVAUS JA HISTORIA

Kauppakeskus Duon kaksikerroksinen laatikkomainen massa muodostaa Hervannan keskustaan selkeän kiintopisteen. Sen vanhan osan julkisivu alueen pääväylän, Insinöörinkadun, suuntaan on rakennuksen pääjulkisivu ja muodostaa yhdessä vastapäisten terveysaseman ja kirjastorakennuksen kanssa porttialueen.

Liikekeskusta laajennettiin itäpuolelle 2006–2007 arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy:n suunnitelmin. Kokonaisuuden nimeksi tuli Kauppakeskus Duo. Uusi osa on selkeästi vanhasta erottuva ja moderni.

Rakennuksen vanhassa osassa on tehty laajasti sisätilojen muutostöitä, jotka koskevat lähinnä liiketilojen tilajakoja ja sisäpintoja. Uuden laajennusosan rakentamisen aikoihin rakennuksen LVI-tekniikkaa uusittiin. Sen

jälkeen on sisätilojen muutostöitä tehty niin uudessa kuin vanhassakin osassa. Julkisivujen muutostyöt ovat olleet vähäisempiä.

Liikekeskuksen historialliset viitteet 1800–1900-lukujen vaihteen arkkitehtuuriin tärkeä osa sen muodonantoa. Lähtöajatuksena oli eurooppalaisen kauppahallin ja rautatieasemarakennuksen yhdistelmä – Hervannan oma sisähalli ja talvipuutarha. Pietilät visioivat siitä viipymisen ja viihtymisen paikkaa ja osaa Hervannan yleisistä rakennuksista siitakin huolimatta, että se palveli kaupallista toimintaa.

Hervantaan oli suunniteltu alusta lähtien raitiotietä, ja raitiotieaseman oli tarkoitus tulevaisuudessa tulla liikekeskuksen yhteyteen. Liikekeskuksen julkisivuissa on muistumia Helsingin rautatieasemasta sekä Tampereen kauppahallin takajulkisivun kaari-ikkunoista. Parven pienmyymälöiden ulkomuoto suunniteltiin muistuttamaan junavaunujen jonoa. Suuret lasi-ikkunat kaarijakoineen, suihkukaivo- ja allasrakennelma, riippuvat viherpuutarhat ja kerrosten välisen valoaukon sulkeva ”lintuhäkki” olivat puolestaan viittauksia 1900-luvun suurten eurooppalaisten tavaratalojen kauteen.

ULKOASU

Kauppakeskus Duo muodostaa tasaiselle tontille laatikkomaisen ja laakean massan, jonka tunnuspiirteitä ovat vanhan osan kaareva sisäänkäynti ja sisäänkäyntiaula, punatiilinen yleisilme sekä vanhan osan ja laajennusosan väliset galleriakäytävät.

Liikekeskuksen pääjulkisivu on muurattu, symmetrinen ja kaariaiheilla elävöitetty. Kaarevan keskushallin ikkunat myötäilevät hallin päälinjoja. Keskusakselin rakennusten julkisivujen punatiili muistuttaa Tammerkosen teollisuusrakennuksista, mutta muutoin Duon historialliset viitteet poikkeavat keskusakselin muista rakennuksista. Insinöörinkadun puoleinen julkisivu kaarineen muistuttaa Tampereen keskustassa olevaa vanhaa kauppahallia sekä Helsingin päärautatieasemaa. Liikekeskuksen arkkitehtuuri muodostaa vastapainon kerrostaloalueen arkkitehtuurille.

Vanhan osan ulkoasun tunnuspiirteitä ovat keskushallin kaaren lisäksi kaariaihetta toistavat katokset. Insinöörinkadun katokset jatkuvat rakennusmassasta kiinteinä lippoina, joiden alapinnat ovat sinistä metallista sauvaa. Pohjoisessa ja etelässä vanhan osan julkisivujen viereisten jalkakäytävien ylle kaartuu punaista metallia ja lasia yhdistävät kaarevat katokset, joiden muotokieli on viereisen terveystakeskusrakennuksen räystäistä tuttu. Sisäänkäyntisyvennyksen pyöristetetyt kulmat ohjaavat liikennettä kohti sisäänkäyntiä.

Vanhan osan toisen kerroksen ikkuna-aukot ovat kaarevia ja matalia, ja sijoittuvat keskushallin suuren kaarevan ikkunan molemmin puolin. Insinöörinkadun suuren kaari-ikkunan edessä on kaariaiheen levyinen parveke. Insinöörinkadulle avautuvissa ensimmäisen kerroksen liiketiloissa on suuret ikkunat, samoin kuin uuden osan aulaan avautuvassa vanhassa itäjulkisivussa. Pohjois- ja eteläsivujen aukotus on hyvin hillittyä, eikä toisessa kerroksessa ole aukkoja lainkaan.

Keskiakselille sijoitettu kaksitasoinen sisätori erottuu rakennusmassassa korkeampana osana, jota ympäröivät suurmyymälät ja erikoisliikkeet. Keskiakseli yhdistyy laajennusosan keskikäytävään. Pääosin tiiliklinkkerilankulla ja tiilellä vuorattu uudisosa vastaa leveydeltään ja korkeudeltaan vanhaa puolta ja on selkeästi vanhasta erottuva, pelkistetympi ja moderni 2000-luvun rakennus.

Uuden- ja vanhan osan liitoskohdan galleriakäytävään sijoittuu myös sisäänkäynnit, jotka ovat lasiset ja läpinäkyvät. Hervannan valtavyhlän itäjulkisivu on kovera ja verhoiltu vaakasuuntaisella punaisella tiiliklinkkerilankulla. Itäpäädyn keskiosassa on suuri lasiseinä ja sisäänkäynti.

Uuden osan etelä- ja pohjoissivuilla on vanhan osan tavoin katokset. Ne ovat kiinteät, betoniset ja räystäslinjan tasolla. Uuden osan etelä- ja pohjoissivu on pääosin lastaukseen varattua aluetta, ja julkisivua määrittävät punatiilisten pilasterien väleihin sijoittuvat suuret metalliset nosto-ovet. Uudisosan pohjois- ja

väliin muodostuu samanlainen galleriakäytävä. Käytävien risteyskohdassa, vanhan itäjulkisivun kaarihaueen kohdalla, on hallimainen aulatila.

Uudessa osassa sinisen metallin sijaan metalliosat ovat tummanharmaita. Sisäseinissä on käytetty vaakasuuntaista puurimaa, ja liiketilat rajautuvat käytävistä suurilla lasiseinillä. Uuden osan tiliratkaisujen keskeisin ja tunnusomaisin piirre on galleriakäytävät ja lasikatteet.

KYY 544 : 7629 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanhan osan aulan vesiallas. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7630 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanhan osan aulan kiinteä penkki. Sanni Hujanen 22.05.2024

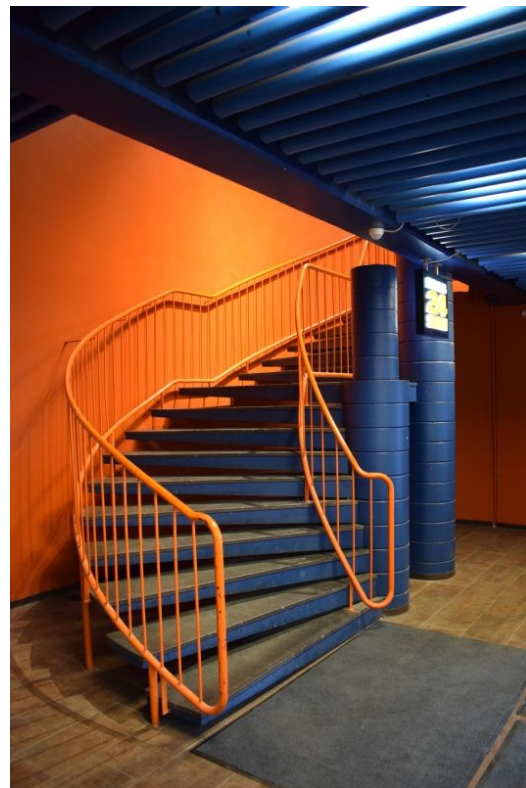
KYY 544 : 7635 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanhan osan aulan 1. ja 2. kerroksen välinen lasikupoli. Sanni Hujanen 22.05.2024

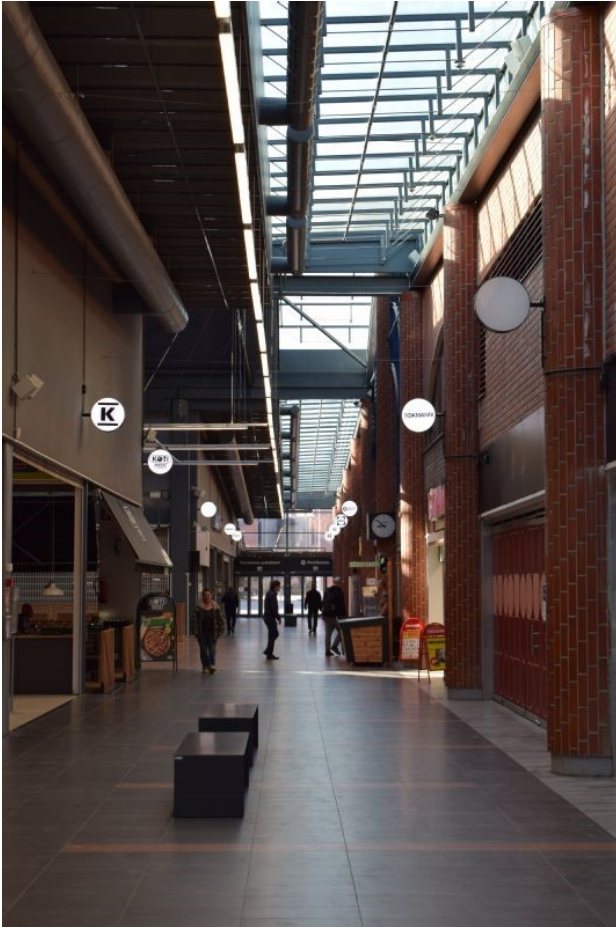
KYY 544 : 7636 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanhan osan aulan vesiallas ja sisäporras. Sanni Hujanen 22.05.2024

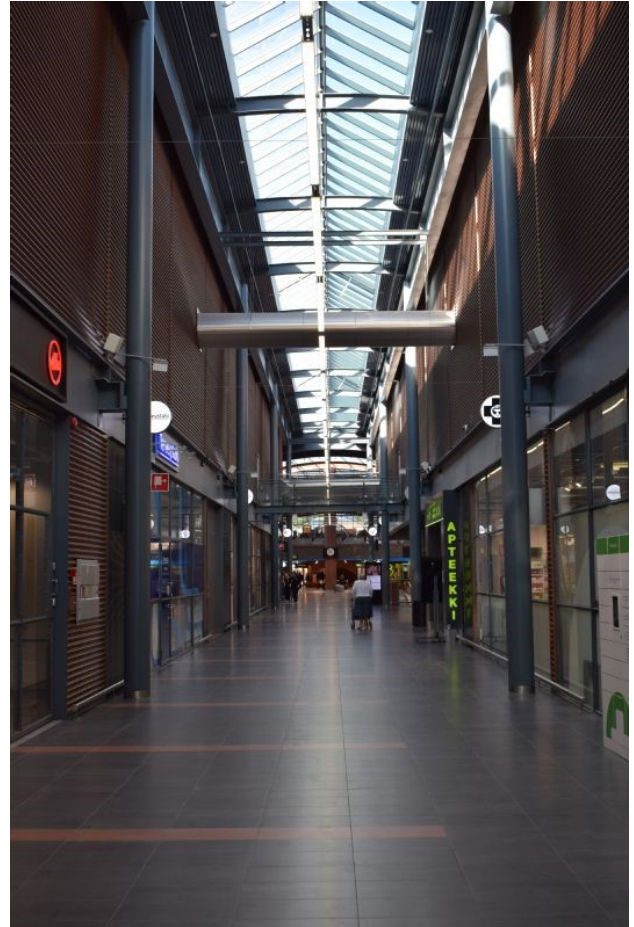
KYY 544 : 7637 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanhan osan aulan korkea tila. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7638 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanhan osan porrashuone. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7631 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanhan ja uuden osan välinen galleriakäytävä. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7632 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, uuden osan galleriakäytävä. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7633 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanha julkisivu uuden laajennusosan aulassa. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7634 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, vanha julkisivu uuden laajennusosan aulassa. Sanni Hujanen 22.05.2024

KYY 544 : 7639 Hervannan liikekeskus / Kauppakeskus Duo, ikkuna ja parveke Insinöörinkadulle. Sanni Hujanen 22.05.2024

SÄILYNEISYYS

Rakennuksen vanhan osan julkisivut ja ulkoasu ovat säilyneet hyvin laajennusosan rakentamisesta huolimatta. Vaikkakin uusi osa erottuu melko hyvin vanhasta osasta omana modernina osanaan, häivyttää se paikoin vanhan osan arkkitehtuurin ominaispiirteitä ja on muuttanut rakennuksen siluettia. Vanha osa on uudisosalle kokonsa vuoksi alisteinen. Kaikki vanhan osan arkkitehtuurin tunnuspiirteet ovat kuitenkin säilyneet ja erottuvat etenkin Insinöörinkadulle hyvin.

Uuden osan laatikkomainen ilme on säilynyt alkuperäisenä.

Sisäosien tärkeimmät ominaisuudet ovat niin vanhassa kuin uudessakin osassa säilyneet hyvin. Vanhan osan keskeisimmät tilalliset ominaisuudet ovat yhä havaittavissa väliseinämuutoksista huolimatta. Toisessa kerroksessa tämänhetkinen käyttötarkoitus, kuntosali, heikentää tilallisten erityispiirteiden havaittavuutta, mutta ovat ne kuitenkin säilyneet.

1307 : 51 Tampereen aluesäästöpankin
Hervannan liikekeskuksen konttorin
avajaiset 29.10.1979

1391 : dia:2:7 Ravintola Hermannin
Hervannassa

Rakennushistoriallinen arvo	Rakennustaiteellinen
Historiallinen arvo	Taloushistoria, asutushistoria
Ympäristöarvo	Kaupunkikuvallinen
Arvojen perustelu	<p>Rakennus on rakennustaiteellisesti talous- ja asutushistoriallisesti sekä kaupunkikuvallisesti merkittävä.</p> <p>Vanhan osan rakennustaiteellinen merkitys liittyy Duon regionalistiseen ja moderniin ilmeeseen, joka yhdessä keskusakselin muun arkkitehtuurin kanssa on malliesimerkki Raili ja Reima Pietilän arkkitehtuurista.</p> <p>Rakennuksen alkuperäisen osan talous- ja asutushistoriallinen merkitys liittyy Hervannan rakentamiseen Suomen kaupungistumisen ja lähiökaupunkien syntyyn. Rakennuksen uudisosan historiallinen merkitys on vähäisempi. Sen historiallinen arvo liittyy Hervannan kaupunginosan kehitykseen, talouskasvuun ja kauppakeskusten leviämiseen Suomessa.</p> <p>Kauppakeskuksen vanha osa kuuluu Hervannan keskusakselin RKY-alueeseen. Uusi osan ollessa siihen välittömässä yhteydessä, on sekin alueen vaikutuspiirissä. Kokonaisuus laajennusosineen on keskeinen ja kaupunkikuvallisesti merkittävä.</p>

KOHDE 4: KAUPPAKESKUS RATINA

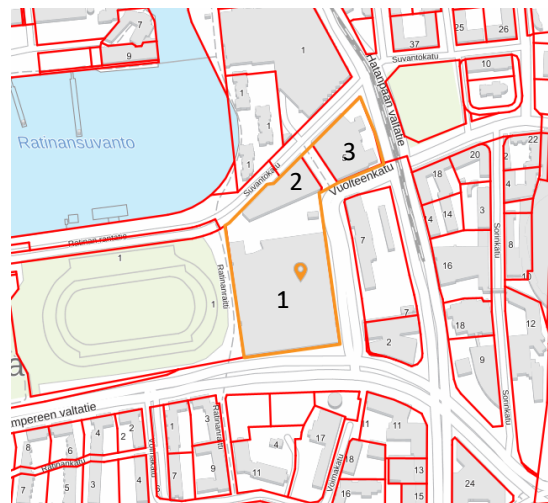

KYY 544 : 7533
Kauppakeskus Ratina ja
Ratinanaukio sekä parkkihallin
sisäänkäynti. Sanni Hujanen
20.05.2024

Nimi	Kauppakeskus Ratina / Vuoltsun kortteli / Tampereen autotuonti
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	XIII - Ratina
Kiinteistötunnus	837-113-200-4 / 837-113-199-14
Osoite	Vuolteenkatu 1 / Ratinankuja / Suvantokatu / Hatanpään valtatie
Kohdetyyppi	liike-elämä
Rakennusten lukumäärä	3

Ortoilmakuva (Maanmittauslaitos, 2024)

Sijaintikartta (Maanmittauslaitos, 2024)

KUVAUS

Ratinan kauppakeskus sijaitsee Tampereen keskustassa, Ratinan urheilustadionin ja linja-autoaseman välissä. Kauppakeskus muodostuu Vuoltsun korttelista, eli Ratinan kulmasta, Tampereen Autotuonnin rakennuksesta ja sen uudisosasta eli Ranta-Ratinasta sekä uudisrakennuksesta, Ratinasta. Uusi kauppakeskus liittyy tiiviisti linja-autoaseman, Vuoltsun ja Autotuonnin funkkiskortteliin. Kauppakeskus Ratina muodostaa funkkisrakennusten kanssa sisä- ja ulkotilojen kokonaisuuden. Kauppakeskuksen suurin rakennus on massaltaan suorakulmainen ja tasakattoinen uudisrakennus, josta erottuu muusta massasta korkeampana punatiilinen torni.

Ratinan kauppakeskus toteutettiin vuonna 2005 järjestetyn arkkitehtuurikilpailun voittajasuunnitelman pohjalta ja se valmistui vuonna 2018. Uudisrakennuksessa yhdistyy laatikkomainen rapattu osa, jonka muoto ja materiaali hakee yhteyttä funktionaalisiin rakennuksiin, sekä tornimainen punatiilinen osa, joka pyrkii yhdistämään rakennuksen Tammerkosken tehdasmaisemaan.

Ratinan kauppakeskuksen uudisrakennuksen on suunnitellut arkkitehti Jussi Murole, Vuoltsun ja Autotuonnin uudisosat ja saneerauksen on suunnitellut arkkitehti Tuomo Siitonen. Kauppakeskus Ratinan kiinteistöt omistaa Sponda Oyj.

HISTORIA

Autojen määrä kasvoi ja liikennöidyt maantiet lisääntyivät moninkertaiseksi 1920-luvulta 1930-luvulle ja Linja-autoliikenne kehittyi samaa tahtia. Tampereen kaupunki saatiin ensimmäisenä mukaan hankkeeseen, jossa linja-autoliikennöijät alkoivat rakentaa asemaverkostoa. Linja-autoaseman kokonaisuuteen kuuluivat laiturit sekä asema-alueeseen liittyvät bensiinyhtiöiden bensanjakeluasemat ja -katokset. Funkkisen vauhdikaslinjainen muotokieli sopi yhteen uusien linja-autoasemien imagon kanssa. Tampereen linja-autoasemarakennuksen suunnitteli Bertel Strömmer 1938 avustajinaan Jaakko Laaksovirta ja Reino Ahjopalo. Linja-autoasema välitti koko kaupunkiseudun matkustaja- ja tavaraliikennettä. Myöhemmin, vuoteen 1950 mennessä, linja-autoasemaa korotettiin ja sen yläkertaan sijoitettiin retkeilymaja.

Linja-autoaseman viereen suunniteltiin neljä autoliikennettä palvelevaa bensiiniasemaa Vuoltsun kortteliin sekä Autotuonnin talo, jossa oli myös yksi bensiiniasema sekä liike- ja huoltamotiloja. Vuoltsun kortteli rakentui vuosina 1938–39 ja Autotuonnin talo vuosina 1937–38. Vuoltsun korttelissa on linja-autoaseman ja Autotuonnin talon tavoin autoliikennettä palvelemaan rakennettuja funkkisrakennuksia, jotka liittyvät kaupunkikuvallisesti funktionalististen rakennusten kokonaisuuteen.

Ennen kauppakeskuksen rakentamista alue oli bussien pysäköintiin varattua aluetta ja osa linja-autoaseman pihapiiriä, jolla sijaitsi rahtiasemarakennus sekä huoltorakennus. Vuoltsun kortteli, joka käsittää vanhan huoltoaseman ja nuorisotilana toimineen rakennuksen, sekä Autotuonnin rakennus yhdistyvät uuteen kauppakeskukseen maanalaisen käytävän kautta. Autotuonnin rakennukseen on myös liitetty uudisosa.

Ratinan kauppakeskus on eräänlainen säilyttämiskäyttö ratkaisu Autotuonnin ja Vuoltsun kortteleille, jotka ennen sen rakentamista olivat vailla aktiivista ja pysyvää käyttötarkoitusta. Ratkaisu rakennusten kunnostamiseen löytyi niiden valjastamisesta osaksi kaupallista suurhanketta, mikä poikkeaa suuresti viereisen Koskikeskuksen ratkaisuun 80-luvulla, jolloin vanhat teollistumisen historiasta kertovat rakennukset purettiin uuden kauppakeskuksen tieltä. Runtas lisärakentamisoikeus oli eräs, melko tyypillinen, tapa mahdollistaa Ratinan vanhojen rakennusten säilyminen ja kunnostaminen purkamisen sijaan.

Ratinan avautuessa yleisölle vuonna 2018 se oli Tampereen suurin kauppakeskus.

YMPÄRISTÖ JA PIHA-ALUEET

Kauppakeskus Ratina sijoittuu kahden kiinteistön alueelle. Kauppakeskus rajautuu tiiviisti katuun ja kevyenliikenteen väylään uudisrakennuksen etelä- ja itäisivuilla. Rakennuksen länsisivuilla se rajautuu kevyenliikenteen väylään, jonka toista laitaa rajaa Ratinan stadionin metallinen aita.

Uudisrakennuksen ja Ranta-Ratinan väliin muodostuu jalankulkijoille varattu Ratinanaukio, joka avautuu etelässä Ratinan stadionille. Aukiolle avautuu Ranta-Ratinan / Autotuonnin talon terasseja ja sen keskellä on lasten leikkipaikka ja tekonurmiverhoiluja kumpuja. Aukion laidalla on pyörätelineitä. Aukiota rajaavat idässä Vuolteenkadun puolella hissirakennus ja lännessä portaat, jotka laskeutuvat Ratinan Stadionin edustan Olympia-aukiolle. Ratinan aukion läpi muodostuu pitkä näkymälinja aina Sorin aukiolta Ratinan Stadionille.

Ratinan aukio yhdistyy jalankulkuun tarkoitettuun Ratinankujaan, joka kulkee Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin ja Ranta-Ratinan / Autotuonnin talon välissä. Ratinankuja jatkuu Suvantokadulta Koskikeskuksen ali kulkevaan kevyenliikenteen väylään ja päättyy Koskenrantaan. Jalankulkuun varatut alueet ja jalkakäytävät ovat pääosin kivilaattaa, joiden koko, sävy ja ladonta vaihtelevat.

Kiinteistöön kuuluu pysäköintihalli, jonka ajoramppi sijaitsee ajoratojen välissä Tampereen valtatiellä. Hissi pysäköintihalliin on kauppakeskuksessa sekä Ratinanaukion erillisrakennuksessa. Kiinteistöillä ja ympäröivillä kaduilla on vain vähän kasvillisuutta. Tampereen valtatie kevyenliikenteen väylää autokaistoista erottaa matalien pensaiden istutusalue, Ratinan kujalla on kaksi istutuslaatikkoa ja Ratinan kulman edustalla kasvaa yksi puu.

KYY 544 : 7602 Kauppakeskus Ratina ja Ranta-Ratinan / Autotuonnin talon kulma. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7534 Kauppakeskus Ratina ja Ratinanaukio. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7535 Kauppakeskus Ratina Vuolteenkadun suunnasta. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7537 Ratinanaukiolle nousevat portaat Olympia-aukiolla. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7539 Kauppakeskus Ratina ja Ratinan stadionin aita Ratinanraitin suunnasta. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7540 Kauppakeskus Ratina Tampereen valtatie suunnasta. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7541 Kauppakeskus Ratina ja Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7577 Kauppakeskus Ratinan Ranta-Ratina eli Autotuonnin talon vanha ja uudisosa. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7536 Ratinankuja sekä Ranta-Ratina / Autotuonnin talo ja Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7591 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KAAVA

Alueella on voimassa asemakaavat nro. 8369, joka on tullut voimaan 17.12.2008 ja asemakaava nro. 8204, joka on tullut voimaan 2.11.2010. Vuoltsun kortteli ja Autotuonnin talon vanha osa on suojeltu asemakaava merkinnällä sr-8: rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokas ja kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.

Vuoltsun korttelin bensapumppujen katokset on suojeltu asemakaavassa merkinnällä srm-1: Kulttuurihistoriallisesti edustava rakennuksen osa. Mikäli nykyinen osa puretaan, sen paikalle tulee toteuttaa samaa kattomuotoa, katon korkeusasemaa, julkisivun materiaalia ja samoja julkisivun muotoaiheita omaava rakennusosa.

Uudisosilla ei ole kaavassa suojelumerkintöjä.

KIRJALLISET LÄHTEET

Jaakola, Juha, Leskinen, Marjatta (1998), Tampereen kaupungin rakennuskulttuuri 1998, Tampereen kaupungin ympäristötoimi kaavoitusyksikkö julkaisuja 2/98, Tampere.

Kauppakeskus Ratina, ei pvm, ratina.fi, saatavilla verkossa: ratina.fi [haettu 3.6.2024]

Kuusikari Sanna, 2021, Metsä Board TAKO:n kartonkitehtaan rakennetun ympäristön selvitys, Pirkanmaan maakuntamuseo

Museovirasto, 2009, Ratinan stadion, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Museovirasto, 2009, Tampereen linja-autoasema ympäristöineen, 22.12.2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt rky.fi, saatavilla verkossa: rky.fi [haettu 6.6.2024]

Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry, 2024, Finnish Shopping Centers 2024 Kauppakeskukset, saatavilla verkossa: kauppakeskusyhdistys.fi [haettu: 3.6.2024]

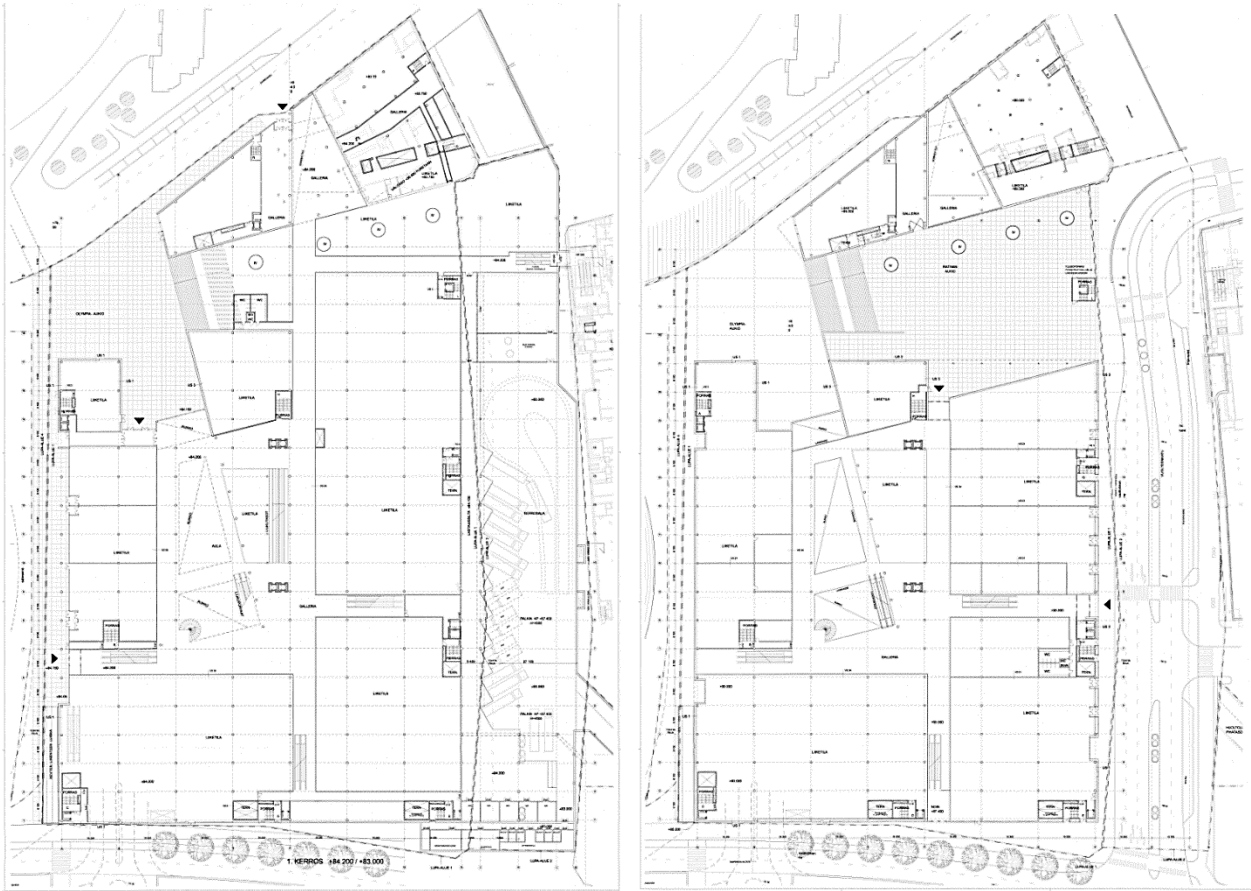
Talo Ratinan rannalla, Etappi-lehti 1/2010 issuu.com/etappi (vierailtu 22.11.2013)

RAKENNUS 1: RATINA, LIIKERAKENNUS

KYY 544 : 7604 Kauppakeskus Ratina
Tampereen valtatie ja Vuolteenkadun
kulmassa. Sanni Hujanen. 20.05.2024

Nimi	Ratina
Rakennustyyppi	liikerakennus
Kiinteistötunnus	837-113-200-4
Osoite	Vuolteenkatu 1 / Tampereen valtatie
Nykyinen käyttö	liike-elämä
Alkuperäinen käyttö	liike-elämä
Rakentamisaajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisaajan luku	2018
Suunnittelija	Jussi Murole
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	3-7
Perustus	betoni
Runko	betoni, teräs
Vuoraus	sileä rappaus tiililaatta lasi kivilaatta
Katemateriaali	huopa, lasi
Katon muoto	tasa

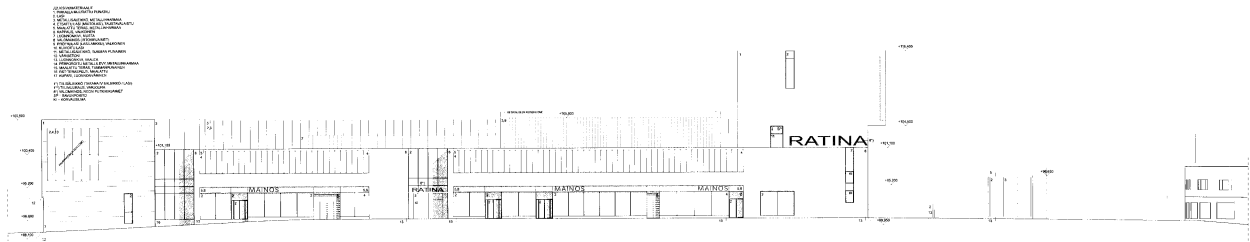

Uudisosan sekä Autotuonnin talon 1. ja 2. kerroksen pohjapiirustus, Arkkitehtuuritoimisto B&M Oy 5.9.2008, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

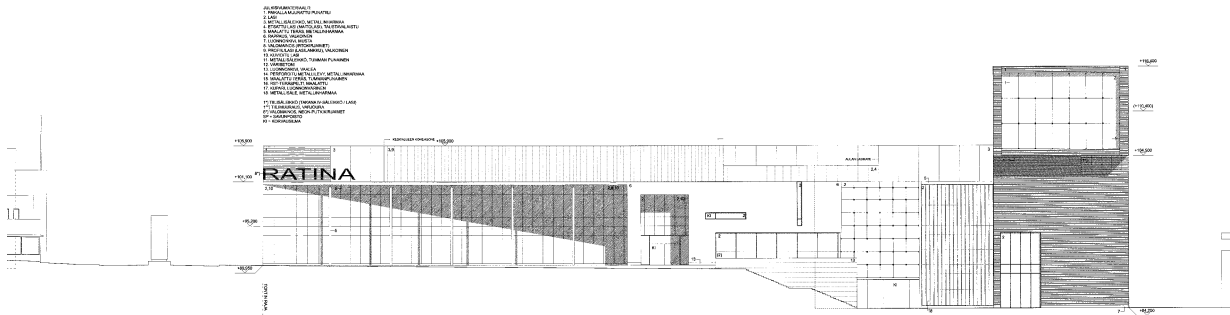
KUVAUS JA HISTORIA

Ratinal kauppakeskuksen uudisosa on suorakulmainen ja syvärunkoinen rakennus. Se näyttyy Vuolteenkadun puolelle valkeana ja rapattuna ja kolmikerroksisena. Tontti laskee Vuolteenkadulta kahden kerroksen verran kohti Ratinan Stadionia rakennuksen harjakorkeuden pysyessä samana. Tampereen valtatie suuntaan rakennus on punatiilinen ja nelikerroksinen, Ratinan stadionin suuntaan punatiilinen ja viisikerroksinen. Päivänvalo rakennukseen tuo ikkunoiden lisäksi rakennuksen keskellä olevan aukion sekä Olympia-aukion sisäänkäynnin yläpuoliset kattoikkunat sekä laajat lasiseinät.

ULKOASU

Julkisivupiirustus itään, Arkkitehtuuri-toimisto B&M Oy, 5.9.2008, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Julkisivupiirustus pohjoiseen / Ratinan aukiolle, Arkkitehtuuri-toimisto B&M Oy, 5.9.2008, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Ratinan kauppakeskuksen uudisrakennus on funktionalismista sekä Tammerkosken punatiilisestä rakennuskannasta inspiroitunut ja muotokieleltään suorakademainen ja geometrinen. Sen suorakulmaisesta ja tasakattoisesta 3-5-kerroksisesta massasta kohoaa seitsenkerroksinen kapea periskoopin muotoinen torni, jonka punatiilen ja lasiseinän yhdistelmään Tammerkosken maisema päättyy. Periskoopin suuri ikkuna viittaa hienovaraisesti TAKO:n kartonkitehtaan tehdashallin suureen ikkunaan. Uudisrakennuksen julkisivumateriaali vaihtelee Vuolteenkadun ja Ratinanaukion valkeasta rappauksesta Ratinan kujan ja Tampereen valtatie punaisen kirjavaan tiileen. Materiaalien liitoskohdissa on suuret kahden tai kolmen kerroksen korkuiset lasiseinät, joissa useimmissa sijaitsee myös sisäänkäynti. Vuolteenkadun ja Tampereen valtatie risteyksessä sekä Ratinanraitilla julkisivuja hallitsevat liikkeiden mainokset.

Rakennuksen pääsisäänkäyntinä voi pitää Ratinanaukion sisäänkäyntiä, jonka kohdalla on leveä viistetty lasiseinä. Kattolinja muodostaa sisäänvedetyn viiston seinän vuoksi katoksen, jota kannattelevat sirot pilarit. Muilla sisäänkäynneillä katokset muodostuvat ulkonevista pienemmistä lipoista.

Uudisrakennuksen pääsuunnittelija on Jussi Murole Arkkitehtuuri-toimisto B&M:stä.

KYY 544 : 7572 Kauppakeskus Ratinan Ravintolamaailman punatiilinen periskoopin muotoinen torni. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7605 Kauppakeskus Ratinan sisäänkäynti ja lasiseinä Ratinanraitilla. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7570 Kauppakeskus Ratina Ratinanaukion sisäänkäynti ja lasiseinä. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7575 Kauppakeskus Ratina Vuolteenkadun sisäänkäynti ja lasiseinä. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7575 Kauppakeskus Ratina Olympia-aukion sisäänkäynti ja lasiseinä. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7603 Kauppakeskus Ratina Tampereen valtatiellä. Sanni Hujanen 20.05.2024

SISÄTILAT

Uudisrakennuksen sisätilojen keskeistä logiikkaa määrittää keskusaukio, jota kutsutaan tapahtuma-aukioksi, sekä pienempi Olympia-aukion ja Ratinanaukion sisäänkäyntien yhteyteen muodostuva aukio. Molempien aukoiden ylle muodostuu kolme kerrosta korkea tila, jonka kolmea laittaa kiertävät sisäkäytävät. Korkeiden tilojen yksi seinä on perforoidulla metallilevyllä verhoiltu lähes umpinainen liiketiloja rajaava seinä, johon on sijoitettu suuri mainosnäyttö. Aukioiden yläpuolella avautuu kattoikkuna. Välipohjien otsapinnat on myös verhoiltu valkealla perforoidulla metallilevyllä, jota on käytetty myös alakatoissa. Käytävien alakatoissa on nähtävillä myös paikoitellen vaalea puurima, joka muodostaa ajoittain aaltoilevan tai tasaisen rimakaton.

Tapahtuma-aukiolta nousee kierreporras, jonka kaide on mustaa metallilevyä. Se erottuu valkoisella levyllä verhoilluista liukuportaista ja valkoisista sisäpinnoista kontrastisena katseenkiinnittäjänä.

Käytävien lattiapinnat ovat pääsääntöisesti valkeaa tasaisesti limitettyä laattaa. Käytävän istuskelulevikkeiden kohdalla ja osassa käytävää on käytetty punaista ympyrään ladottua kivilaattaa, jonka joukossa on käytetty kiiltävää kivilaattaa.

Liiketilat on erotettu käytävästi lasiseinin, joskin ravintoloiden ja kahviloiden asiakaspaikat levittäytyvät osittain käytäville. Lasiseinät ovat pääsääntöisesti mustakarmisia, ja välipuitteet muodostavat yhtenäiseen lasipintaan ruudukon. Osalla liikkeistä on tästä poikkeavia ketjun ilmeen mukaisia väliseiniä. Liikkeiden sisäänkäyntejä korostavat valomainokset.

KYY 544 : 7563 Kauppakeskus Ratinan Olympia-aukion sisäänkäynnin aula ja kattoikkuna. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7568 Kauppakeskus Ratinan Ratinanaukion sisäänkäyntiaula. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7569 Kauppakeskus Ratinan sisäkäytävä. Sanni Hujanen 20.05.2024

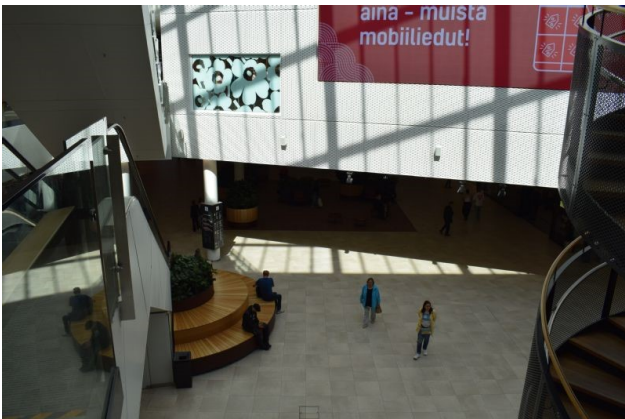
KYY 544 : 7565 Kauppakeskus Ratinan tapahtuma-aukion kierreportaat. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7566 Kauppakeskus Ratinan tapahtuma-aukion kierreportaat ja 2. kerroksen oleskelutilaa. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7571 Kauppakeskus Ratinan sisäkäytävä ja alakatto. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7567 Kauppakeskus Ratinan tapahtuma-aukio. Sanni Hujanen 20.05.2024

SÄILYNEISYYS

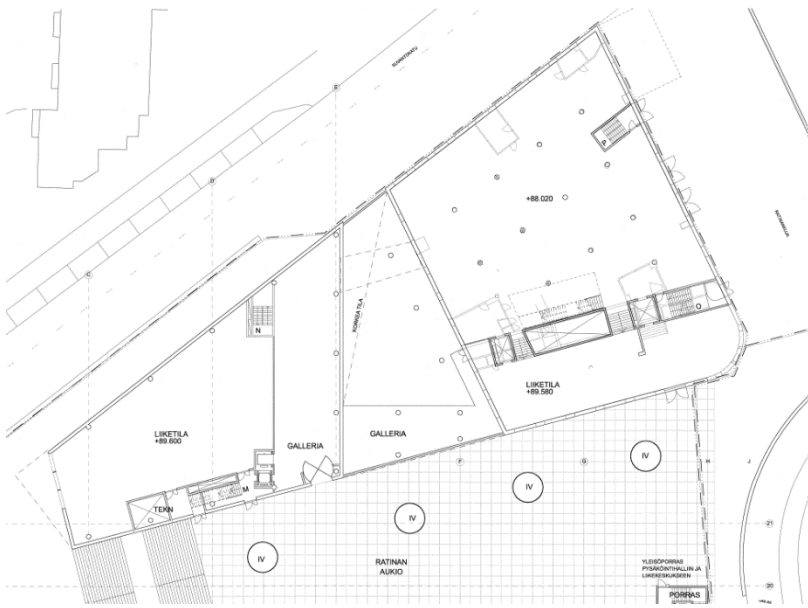
Rakennuksessa ei ole sen valmistumisen jälkeen tehty merkittäviä muutoksia.

RAKENNUS 2: TAMPEREEN AUTOTUONNIN TALO / RANTA-RATINA

KYY 544 : 7609 Kauppakeskus
Ratina, Ranta-Ratinan /
Autotuonnin talon pyöristetty
nurkka. Sanni Hujanen
20.05.2024

Nimi	Tampereen Autotuonnin talo / Ranta-Ratina
Kiinteistötunnus	837-113-200-4
Osoite	Ratinankuja 1
Nykyinen käyttö	liike-elämä
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1937–38
Korjausvuodet	1962 Laajennus ja Korotus 2018 Käyttötarkoituksen muutos, saneeraus ja laajennusosa
Suunnittelija	Veikko Kallio 1962 Veikko Kallio 2018 Tuomo Siitonen
Rungon muoto	Suorakulmio
Kerrosluku	2–3
Perustus	ei tietoa
Runko	betoni
Vuoraus	sileä rappaus, lasi
Katemateriaali	huopa, lasi
Katon muoto	tasa

*Ote Autuonnin talon 2. krs
pohjapiirustuksesta, Arkkitehtuuritoimisto
B&M Oy, 5.9.2008, Tampereen
rakennusvalvonnan arkisto*

KUVAUS JA HISTORIA

Autotuonnin talo koostuu vanhasta funktionalistisesta, suorakulmaisesta ja osin pyöreänurkkaisesta huoltoasemaksi ja varastotiloiksi rakennetusta osasta sekä kauppakeskuksen osaksi rakennetusta suorakulmaisesta uudisosasta.

Funktionalistinen osa, Veikko Kallion suunnittelema Autotuonnin rakennus, valmistui samoihin aikoihin linja-autoaseman ja Vuoltsun korttelin rakennusten kanssa vuosina 1937–1938. Rakennus tehtiin Tampereen Autotuonnin toimipaikaksi.

Taloon tehtiin suuri laajennus vuonna 1962 toiminnan ja autojen kasvaneiden kokojen takia. Rakennuksen pohjoisosa korotettiin kaksikerroksiseksi eteläosan tasoon. Laajennuksen suunnitteli rakennuksen suunnittelut Veikko Kallio. Autoliiketoiminta rakennuksessa loppui vuonna 1974, ja tämän jälkeen se on toiminut mm. oppilaitosten tiloina sekä työpajatoiminnan tilana.

Uudisosan ja saneerauksen on suunnittelut arkkitehti Tuomo Siitonen, ja se on avautunut yleisölle vuonna 2018.

ULKOASU

Autotuonnin rakennus sijoittuu loivalle rinnetontille. Rakennus on itäpuolelta kaksikerroksinen. Laskevan rinteeseen kivijalassa on käynti kellarikerrokseen, joka yhdistyy uudisosan 1. kerrokseen. Rakennuksen vanha osa on kalkkirapattu, linjakas ja harmonisesti sekä symmetrisesti aukotettu. Uudisosa on selkeästi moderni, pelkistetty ja hienovaraisesti aukotettu.

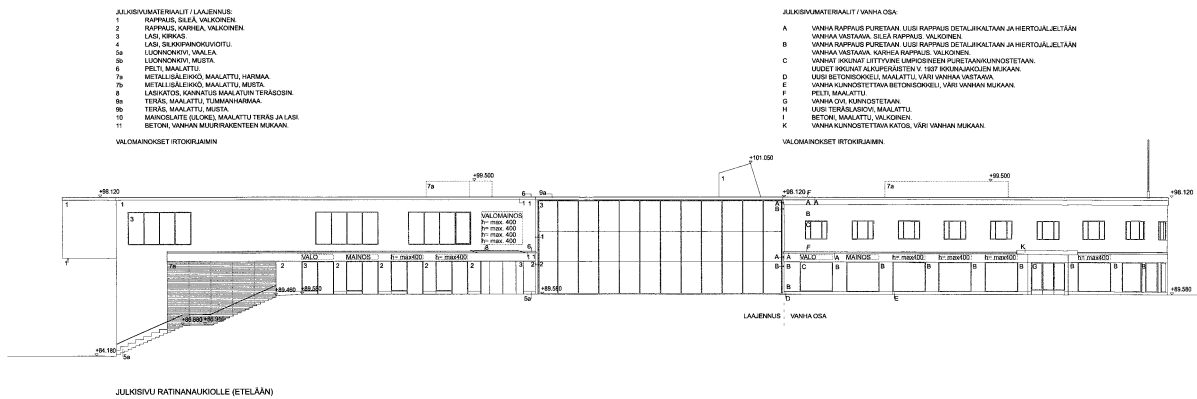
Rakennuksen 1. kerroksen ikkunat ovat kymmenruutuisia pystysuuntaisia ikkunoita. Kellarikerroksen ikkunat ovat samassa linjassa ja niiden ruutumäärä kasvaa maaston pinnan laskiessa. Korotettua toista kerrosta erottaa kipsinen julkisivulista, joka viittaa tyyliltään funktionalismin sijaan lähemmäs uusklassismia. Ratinan aukion puoleiset ikkunat rakennuksen alkuperäisessä kaksikerroksisessa osassa ovat kolmiosaisia leveitä ikkunoita kahdella sivuosalla. Rakennuksen korotusosassa Ratinankujalle ja Suvantokadulle aukeaa koko seinän levyiset pystysuorista ruuduista koostuvat nauhaikkunat. Rakennuksen keskellä on sijainnut pieni atriumpiha, joka on vanhoissa rakennuspiirustuksissa merkitty tuuletuspihaksi.

Vanhan osan pohjoisseinustalla on entinen bensiinimittarikatos, joka toimii nyt ravintolan terrassin katoksena. Rakennuksen Vuolteenkadun ja Ratinankujan kulma on linja-autoaseman ja sen viereisten bensa-asemarakennusten tavoin pyörästetty, ja on yksi rakennuksen tunnuspiirteistä.

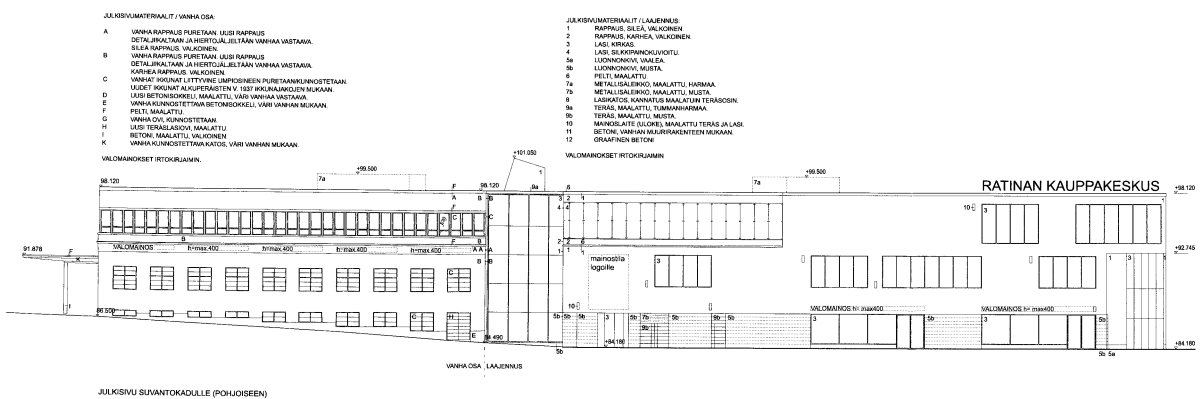
Rakennuksen uudisosa liittyy vanhaan lasiseinillä muodostaen kolmen kerroksen korkuisen galleriamaisen aulan. Autotuonnin julkisivu on säilynyt aulassa pienin muutoksin. Uudisosan vesikate jatkuu vanhan osan katteen kanssa samassa tasossa.

Uudisosan aukotus mukailee vanhaa ylimmän kerroksen ikkunanauhoissa, mutta on selvästi moderni ja epäsäännöllinen. Uudisosan viistetty länsipääty aukeaa Olympia-aukiolle, jossa kolmannen kerroksen massa jatkuu muuta massaa pidemmälle luoden päädyn lasiseinälle lipan.

Rakennuksen tunnuspiirteitä on valkea rappaus, rationaalinen aukotus ja ruutuikkunat sekä hillityt geometriset muodot, jotka saavat aikaan ryhdikkään ja funktionalistisen ilmeen.

Julkisivupiirustus etelään / Ratinan aukiolle Arkkitehtuuritoimisto B&M Oy, 5.9.2008, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Julkisivupiirustus pohjoiseen Arkkitehtuuritoimisto B&M Oy, 5.9.2008, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

KYY 544 : 7577 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon vanha ja uudisosa. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7578 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon vanha ja uudisosa ja sisäänkäynti. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7580 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan uudisosa Olympia-aukiolla. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7579 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon vanha ja uudisosa. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7606 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon Ratinankujan julkisivu. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7608 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinan / Autotuonnin talon uudisosa Ratinanaukiolla. Sanni Hujanen 20.05.2024

SISÄTILAT

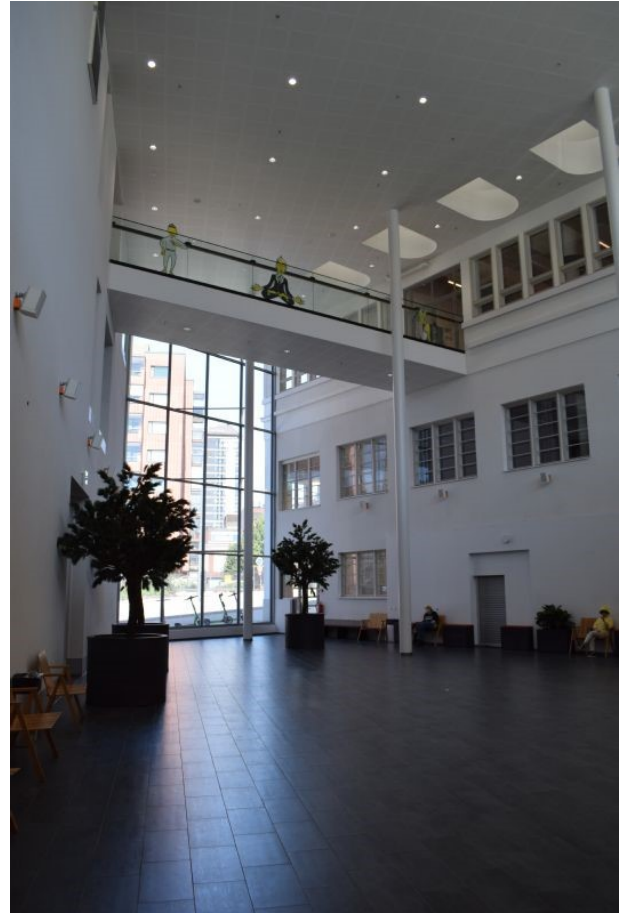
Rakennuksen käyttötarkoituksen muuttuessa kauppakeskukseksi on sisätiloja ja tilajakoa muutettu voimakkaasti. Rakennuksesta on purettu välipohjia sekä vanha tuuletuspiha on poistettu.

Rakennuksen liiketiloihin on käynti pääsääntöisesti uudisosan ja vanhan osan yhdistävän gallerian kautta. Vanhan osan kellarikerroksessa sijaitseviin liiketiloihin kuljetaan Autotuonnin talon ja Vuoltsun yhdistävän käytävän kautta. Vanhassa osassa sijaitsevien ravintoloiden sisäänkäynnit ovat Ratinankujalla tai Ratinanaukiolla.

Sisäpintojen materiaalit ovat pääosin uusia. Lattia on tummaa laattaa, seinäpinnat vaaleaksi maalattuja tai rapattuja. Alakattomateriaali vaihtelee ritilästä levykattoon. Vuoltsun ja Autotuonnin välisen käytävän alakatossa on suuria valaisevia pintoja, joissa on lehvästökuvituksia.

KYY 544 : 7581 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon vanhan ja uudisosan yhdistävä aula. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7583 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon vanhan ja uudisosan yhdistävä aula. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7594 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon ja Ratinan kulman / Vuoltsun välinen käytävä. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7607 Kauppakeskus Ratina, Ranta-Ratinnan / Autotuonnin talon aulan ravintola. Sanni Hujanen 20.05.2024

SÄILYNEISYYS

Vanhan osan erityispiirteet ovat hyvin säilyneet, eikä vuoden 1962 korotus ole merkittävästi heikentänyt sen ulkoasun ominaisuuksia. Vuonna 2018 valmistunut uudisosa on toteutettu niin, että vanhan osan ulkoasu sekä uuden osan aulaan jäänyt julkisivu ovat säilyneet. Uudisosa erottuu vanhasta melko selvästi.

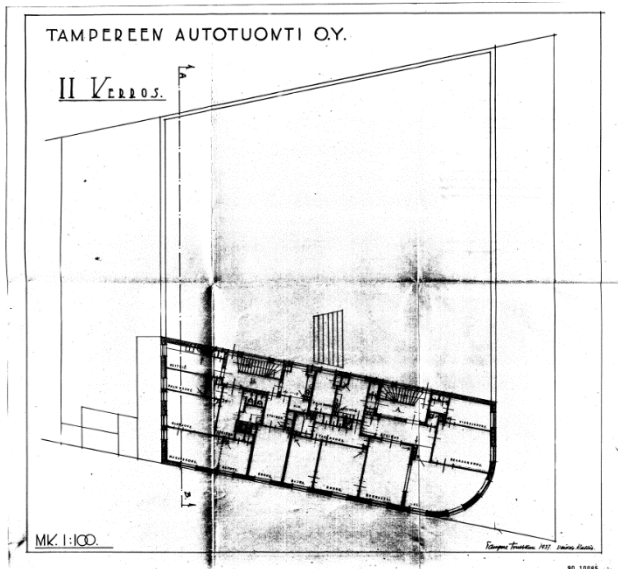
Rakennuksen yleisilme ja tunnuspiirteet ovat säilyneet muutoksista huolimatta, vaikkakin rakennuksen siluetti on muuttunut rajusti ja vanha osa jäänyt uudisosalle alisteiseksi. Rakennuksen alkuperäiset julkisivut sekä kantavat rakenneosat ovat pääosin säilyneet. Alkuperäinen tilajako tai sisäpinnat eivät ole juurikaan säilyneet.

KYY 117 : 640 Autotuonnin talon julkisivua etelään ja itään. Henrik Mattjus 18.12.2013

KYY 117 : 641 Autotuonnin talon julkisivua pohjoiseen ja itään. Henrik Mattjus 18.12.2013

Autuonnin talon 2. krs pohjapiirustus, Veikko Kallio, 1938, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

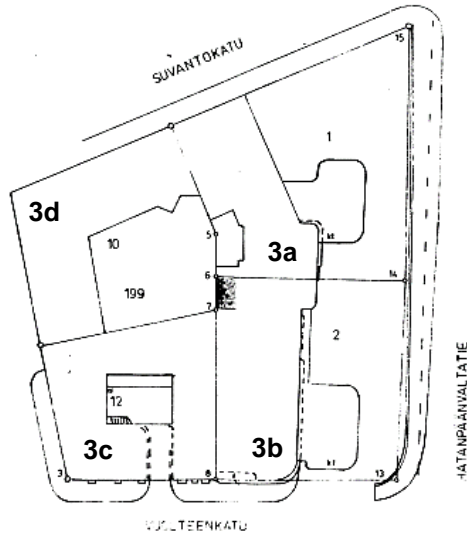
Autuonnin talon 2. krs pohjapiirustus, Veikko Kallio, 1961, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

RAKENNUS 3: VUOLTSUN KORTTELI / RATINAN KULMA

KYY 544 : 7588
Kauppakeskus Ratina,
Ratinan kulma / Vuoltsun
kortteli. Sanni Hujanen
20.05.2024

Nimi	Vuoltsun kortteli / Ratinan kulma
Kiinteistötunnus	837-113-199-14
Osoite	Hatanpään valtatie 3 / Ratinankuja 2 / Suvantokatu 4 / Vuolteenkatu 5
Nykyinen käyttö	liike-elämä
Alkuperäinen käyttö	liikenne
Rakentamisajan tarkkuus	vuosikymmen
Rakentamisajan luku	1938-39
Korjausvuodet	2018
Suunnittelija	Bertel Strömmer, Hatanpään valtatie Heikki Tiitola, Suvantokatu Veikko Kallio, Vuolteenkatu 2018 Tuomo Siitonen
Rungon muoto	Suorakulmainen
Kerrosluku	2-3
Perustus	ei tiedossa
Runko	betoni
Vuoraus	sileä rappaus, lasi
Katemateriaali	huopa, lasi
Katon muoto	Tasa

Rakennusten tunnuksat. Pohjana asemapiirustus, Tero Muurila, 25.11.1991, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Pohjapiirustus, 3. krs / Hatanpään valtatie sisäänkäynti, Arkkitehtitoimisto Tuomo Siitonen, 27.12.2011, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

KUVAUS JA HISTORIA

Vuoltsun kortteli sijaitsee Hatanpään valtatie, Vuolteenkadun, Suvantokadun sekä Ratinankujan välisessä korttelissa. Se koostuu neljästä rakennuksesta (3a-3d), jotka yhdessä muodostavat funktionalistisen, selväpiirteisen ja linjakkaan umpinaisen korttelikokonaisuuden.

Vuoltsun kortteli on linja-autoaseman ja Autotuonin talojen kanssa samaan aikaan kaupungin autoliikennettä palvelemaan rakennettuja funkisrakennuksia, jotka liittyvät linja-autoasemaan myös kaupunkikuvallisesti.

Vuoltsun korttelissa on neljän eri bensiiniyhtiön entiset jakeluasemat, joista entiset Gulfin ja Esson kaksikerroksiset bensiiniasemat (rakennukset 3a ja 3b) Hatanpään valtatie laidalla ovat Bertel Strömmerin vuonna 1939 suunnittelema. Bensiiniasemien julkisivua hallitsee mittarikatot, jonka alta bensiinipumput on poistettu alkuperäisen käytön loputtua.

Entinen Teboilin kolmikerroksinen asema Suvantokadun varrella (rakennus 3d) on Heikki Tiitolan vuonna 1938 suunnittelema. Näissä rakennuksissa on myöhemmin toiminut mm. kierrätyskeskus, varastotiloja, myymälä ja kahvio.

Korttelin neljäs rakennus (3c) on Veikko Kallion vuonna 1938 suunnittelema rakennus, jossa oli toimisto-, myymälä ja varastotiloja. Myöhemmin siinä on toiminut mm. nuorisotalo Vuoltsu.

ULKOASU

Vuoltsun kortteli koostuu neljästä funktionaalista tyyliä edustavasta rakennuksesta. Rakennukset sijoittuvat loivan rinteiselle tontille. Hatanpään valtatie varrella sijaitsevat rakennukset ovat kaksikerroksisia, Ratinankujan varalla sijaitsevat kolmikerroksisia. Rakennuskokonaisuuden tunnuspiirteitä ovat rationaalinen aukotus, pyörästetty kulma sekä bensiinipumppukatokset, joiden kulmat ovat pyörästetty. Rakennukset ovat Vuoltsun nuorisotaloa lukuun ottamatta valkeaa kalkkirappausta. Vuoltsun nuorisotalo on sävyttänyt lämpimämpää kermanvalkeaa rappausta.

Korttelin keskellä sijainnut sisäpiha, jonka käynti oli porttikongista Ratinankujalta, on vuoden 2018 muutostöiden myötä katettu osaksi sisätilaa ja porttikonkin tilalla on lasiseinäinen sisäänkäynti. Vuoltsun nuorisotalon rakennuksen sisäpiha on myös katettu osaksi sisätilaa ja porttikonkiin lisätty sisäänkäynti. Sisäpihojen julkisivut ovat joistakin aukkojen muutoksista huolimatta melko hyvin säilyneet.

Korttelin Hatanpään valtatie puoleiset rakennukset ovat ulkoasultaan yhdenmukaisia. Ikkunat ovat kaksiosaisia pystysuuntaisia ja alkuperäisen kaltaisia, joskaan eivät alkuperäisiä. Vuolteenkadun rakennuksen ikkunat ovat eteläjulkisivulla vaakasuuntaisia kolmiosaisia ja länsijulkisivulla suuria moniruutuisia. Suvantokadun rakennuksen ikkunat ovat paikoin kolmiosaisia vaakasuuntaisia ja paikoin yksiosaisia pystysuuntaisia.

Julkisivu itään, Arkkitehtitoimisto Tuomo Siitonen, 27.12.2011, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

KYY 544 : 7585 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin sisäänkäynti Ratinan kujalta. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7589 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7587 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7589 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli linja-autoaseman suunnalta. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7588 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli Ratinan kujalle. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7610 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin Vuolteenkadun julkisivu. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7613 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun korttelin kulma Suvantokadulle. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7588 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun korttelin Hatanpään valtatie julkisivu. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7587 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulma / Vuoltsun kortteli, bensapumpun katos. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7612 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin Ratinankujan sisäänkäynti. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7611 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin Vuolteenkadun sisäänkäynti. Sanni Hujanen 20.05.2024

SISÄTILAT

Rakennuksen käyttötarkoituksen muuttuessa kaupalliseen toimintaan, on sisätiloja ja tilajakoa muutettu huomattavasti ja neljä rakennusta on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi.

Rakennuksen sisätilojen jäsentymistä määrittää vanhoihin sisäpihoihin muodostuneet aulatilat, jotka yhdistävät rakennukset toisiinsa sekä Autotuonin taloon yhdyskäytävän kautta.

Rakennuksen pääsisäänkäynti Hatanpään valtatiellä sekä Ratinankujan sisäänkäynti johtavat korttelin yhteiselle sisäpihalle rakennettuun aulaan, joka on katettu lasikatteella. Sisäpihalle aukeavat julkisivut ovat osittain säilyneet, osittain julkisivujen aukkoja on laajennettu. Liiketiloihin rajaavat lasiseinät, jotka ovat alkuperäisten ikkunoiden tavoin symmetriset ja säännönmukaisesti sijoitellut, joskin alkuperäisiä aukkoja suuremmat ja lattiasta välipohjaan ylettyvät. Sisäpihalle on lisätty pihaa kiertävä välipohjataso ja liukuportaat, keskellä on kolmen kerroksen korkuinen korkea tila.

Vuolteenkadun sisäänkäynti johtaa Vuoltsun nuorisotalon rakennuksen sisäpihalle, joka on katettu pääaulan tavoin lasikatteella. Sisäpihan parvekkeet ja julkisivut ovat pääosin säilyneet. Sisäpihalle avautuu toimistotiloja ja se yhdistyy pääaulaan käytävän kautta.

Uuden välipohjan otsapinnat ovat kuultokäsiteltyä puuta kuten välipohjaa kiertävän lasikaiteen käsijohde ja paikoitellen väliseinätkin. Lattiapinnat ovat pääosin tummanharmaata tasaisesti ladottua kivilaattaa.

KYY 544 : 7592 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin sisäpihalle rakennettu kauppakeskuksen aulatila. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7593 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin sisäpihalle rakennettu kauppakeskuksen aulatila. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7615 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin sisäpihalle rakennettu aula. Sanni Hujanen 20.05.2024

KYY 544 : 7614 Kauppakeskus Ratina, Ratinan kulman / Vuoltsun korttelin sisäpihalle rakennettu aula. Sanni Hujanen 20.05.2024

SÄILYNEISYYS

Vuoltsun korttelin rakennukset ovat ulko-osilta pääosin hyvin säilyneitä. Vuonna 2018 valmistunut käyttötarkoituksen muutos ja saneeraus on toteutettu pääosin alkuperäisiä pintoja säästäten, joskin sisätilojen jäsennys on muuttunut voimakkaasti. Sisäosissa alkuperäisiä materiaaleja tai ominaisuuksia on jäljellä hyvin vähän. Rakennuksen yleisilme ja tunnuspiirteet ovat kuitenkin säilyneet hyvin muutoksista huolimatta. Rakennuksen alkuperäiset julkisivut sekä kantavat rakenneosat ovat pääosin säilyneet.

791 : 401 Vuoltsun vuolteenkadun puoleinen rakennus.
Niko Perttu

949 : 32 Vuoltsun kortteli. Kari Nieminen 25.04.1999

KYY 117 : 639 Vuoltsun korttelin julkisivua etelään ja länteen. Henrik Mattjus 18.12.2013

KYY 117 : 642 Vuoltsun korttelin julkisivua pohjoiseen.
Henrik Mattjus 18.12.2013

Rakennushistoriallinen arvo	Rakennustaiteellinen, arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	Talous- ja liikennehistoria
Ympäristöarvo	Kaupunkikuvallinen
Arvojen perustelu	<p>Rakennustaiteellisesti, arkkitehtonisesti, taloushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävä kokonaisuus.</p> <p>Ratinan kauppakeskuksen uudisrakennus edustaa 2010-luvun laadukasta kauppakeskusarkkitehtuuria. Kauppakeskuksen vanhat osat sijoittuvat Tampereen linja-autoaseman RKY-alueelle ja kokonaisuus sijoittuu myös Ratinan stadionin RKY-alueen läheisyyteen.</p> <p>Vuoltsun korttelin rakennuksilla sekä Autotuonnin rakennuksilla on rakennustaiteellisia, taloushistoriallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja. Niiden rakennustaiteelliset arvot liittyvät funktionalistisen kokonaisuuden korkeatasoiseen arkkitehtuuriin sekä hyvään säilyneisyyteen. Ne ovat malliesimerkkejä suunnittelijoidensa funktionalistisista suunnittelukausista. Rakennuksilla on talous- ja liikennehistoriallista merkitystä osana linja-autoaseman kokonaisuutta. Rakennusten alkuperäisyysaste on melko suuri. Kokonaisuus on arkkitehtonisesti arvokas, kerroksellinen ja edustaa laadukasta ja ajalleen tyypillistä arkkitehtuuria.</p> <p>Kokonaisuudella on kaupunkikuvallista merkitystä sen keskeisen sijainnin vuoksi. Ratinan kauppakeskus sijoittuu osittain Tampereen linja-autoaseman RKY-alueelle ja rajautuu lännessä Ratinan Stadionin RKY-alueeseen.</p>

KOHDE 5: KAUPPAKESKUS LIKE

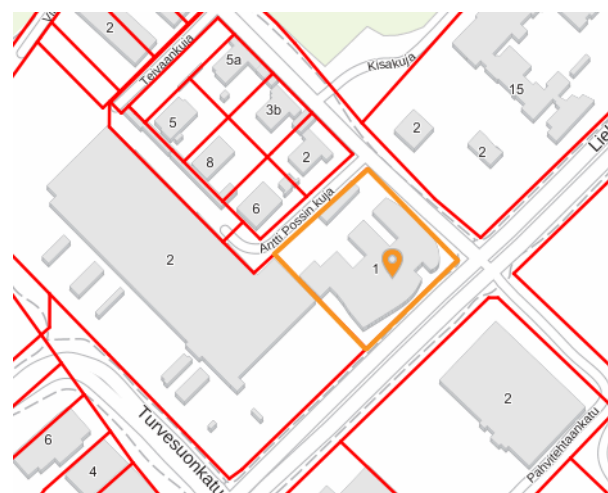

KYY 544 : 7666
Kauppakeskus Like /
Lielahdenkeskus Sanni
Hujanen 29.05.2024

Nimi	Kauppakeskus Like / Lielahdenkeskus
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	Lielahi
Kiinteistötunnus	837-263-2479-1
Osoite	Antti Possin kuja 1 / Lielahdenkatu / Teivaalantie
Kohdetyyppi	liike-elämä
Rakennusten lukumäärä	1

Ortoilmakuva (Maanmittauslaitos, 2024)

Sijaintikartta (Maanmittauslaitos, 2024)

KUVAUS

Kauppakeskus Like, joka tunnettiin aiemmin Lielahdenkeskuksena, on vuonna 2014 avautunut Tampereen läntisin kauppakeskus. Se on kammanmuotoinen kolmisiipinen ja -kerroksinen kauppakeskus, joka yhdistyy viereiseen Prisman rakennukseen sisäkäytävällä. Rakennus sijoittuu rinnetontille niin, että sen länsipääty on kolmikerroksinen ja itäpääty kaksikerroksinen.

Kauppakeskuksessa on kaupallisten palvelujen lisäksi kirjasto, terveyskeskus ja muita julkisia palveluita sekä yksityisiä terveystalouksia. Julkiset palvelut keskittyvät rakennuksen toiseen kerrokseen.

Rakennuksen pääsuunnittelija on Esa Niva Arkkitehdit A3 Oy:stä ja sen omistaa eläkevakuutusyhtiö Keva.

Kiinteistöön on suunnitteilla merkittäviä uudistuksia sekä kaavamuuksia. Asemakaavamuuksien tavoitteena on mahdollistaa Prisman ja Kauppakeskus Liken kokonaisuuden laajentaminen Lielahdenkadun varren pysäköintialueelle ja päivittäistavarakaupan rakennusoikeuden kasvattaminen. Uudisosan alle on tarkoitus laajentaa maanalaista pysäköintilaitosta.

HISTORIA

Lielahden liitettiin Tampereen kaupunkiin vuonna 1950. Liitosvaiheessa alueella asui 1800 asukasta. Sitä ennen se kuului Ylöjärven kuntaan, joka taas ennen itsenäistymistään kuului Pirkkalaan. Lielahden kutsuttiin Harjuntaustaksi 1920-luvulle asti.

Omakotiasutus alkoi kasvaa 1900-luvun alussa ja suuri tehdasalue nousi Suur-Lielahden. 1980-luvulta alkaen alkoi rakentua suuri liikekeskus- ja teollisuusalue Vaasantien varteen. Siitä lähtien Lielahden on keskittynyt paljon kaupan suuryksiköitä sekä muutamia eri myymälöitä yhdistäviä Stripp Mall -tyylisiä rakennuksia sekä myöhemmin myös kauppakeskus.

Tampereen kaupunki ja NCC Property Development Oy järjestivät yhdessä Lielahden aluekeskuksen suunnittelusta kaksivaiheisen kutsukilpailun vuonna 2012, jonka voitti Arkkitehdit A3 Oy. Suunnitelman perusteella rakennettiin kauppakeskus Like.

YMPÄRISTÖ JA PIHA-ALUEET

Kauppakeskus Like sijoittuu kiinteistölle niin, että koillisulmaan muodostuu maanpäällinen pysäköintialue. Kaakossa Lielahdenkadulla sekä Teivaalantiellä jalkakäytävän ja rakennuksen väliin jää pieni nurmikaistale. Koillisessa rakennus rajautuu pysäköintialueeseen, jonka pohjoisella laidalla sijaitsee myös maanalaisten pysäköintilaitoksen sisäänajokatos.

Lielahden naapurirakennuksia on mm. Prisma Lielahden rakennuksen lounaispuolella ja Antti Possin kadun toisella puolella sijaitsevat 9-kerroksiset asuinrakennukset. Lielahdenkadun toisella puolella sijaitsee erillisille tonteille sijoitettuja suuria myymälöitä ja niiden pysäköintialueita, ja Lielahden koulun vanhat tiili- ja puukoulu ovat Teivaalantien toisella puolella. Vanhat koulurakennukset on rakennettu vuonna 1924, ja ne ovat yhä koulukäytössä. Saman tontin itälaidalla on myös uudempi, 80-luvulla rakennettu koulurakennus. Koulun piha on rajattu tiestä korkealla umpinaisella meluaidalla.

KYY 544 : 7660 Kauppakeskus Like / Lielahतिकeskus
Lielahden kadun suunnasta. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7661 Kauppakeskus Like / Lielahतिकeskus
Teivaalantien suunnasta. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7662 Kauppakeskus Like / Lielahतिकeskus Antti
Possin kujun suunnasta. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7663 Kauppakeskus Like / Lielahतिकeskus Antti
Possin kujun suunnasta. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7664 Kauppakeskus Like / Lielahतिकeskus
pysäköintialueelta. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7665 Kauppakeskus Like / Lielahतिकeskus
pysäköintialueelta. Sanni Hujanen 29.05.2024

*KYY 544 : 7669 Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus,
Lielahdenkadun sisäänkäynti. Sanni Hujanen 29.05.2024*

*KYY 544 : 7667 Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus.
Sanni Hujanen 29.05.2024*

*KYY 544 : 7668 Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus ja
Prisma Lielähti. Sanni Hujanen 29.05.2024*

KYY 544 : 7670 Kauppakeskus Like / Lielahdenkatu, Antti Possin kujan pysäköintialueen puoleinen sisäänkäynti.
Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7672 Kauppakeskus Like / Lielahdenkatu, Lielahdenkadun pysäköintialueen puoleinen sisäänkäynti.
Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7671 Kauppakeskus Like / Lielahdenkatu, Antti Possin kujan pysäköintialueen puoleinen sisäänkäynti.
Sanni Hujanen 29.05.2024

KAAVA

Kauppakeskuksen kiinteistöllä on voimassa oleva asemakaava nro. 8377, joka on tullut voimaan 16.11.2012. Kaavassa kiinteistö on merkitty P1-alueeksi, eli palvelurakennusten korttelialueeksi, jolle saadaan rakentaa myös julkista tilaa sekä ympäristöön soveltuvaa muuta työpaikkatoimintaa. Tontille ei saa sijoittaa kaupan suuryksikköä eikä yli 400 kem²:n suuruista päivittäistavaramyymälää.

Kiinteistöllä sekä viereisellä kiinteistöllä on käynnissä kaavamuutos, jolla tavoitellaan lisärakennusoikeutta. Rakennuksella ei ole kaavassa suojelumerkintää.

KIRJALLISET LÄHTEET

Hirvikallio Seija, 2014, Lielahden koulun rakennushistoriaselvitys: Vanha tiilikoulu ja puukoulu, Tampereen kaupunki.

Kauppakeskus Like, ei pvm, kaupakeskusli.fi, saatavilla verkossa: [kauppakeskuslike.fi](https://www.kauppakeskuslike.fi) [haettu 3.6.2024]

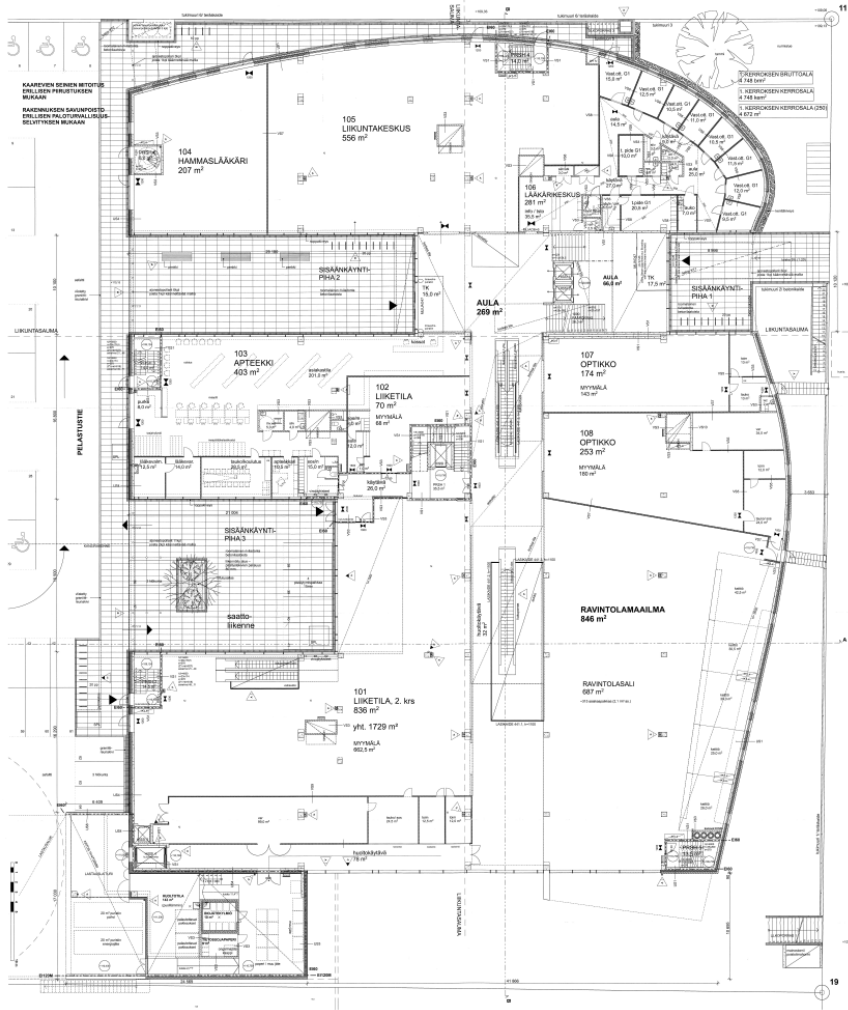
Suomen Kauppakeskusyhdistys KKY Ry, 2024, Finnish Shopping Centers 2024 Kauppakeskukset, saatavilla verkossa: [kauppakeskusyhdistys.fi](https://www.kauppakeskusyhdistys.fi) [haettu: 3.6.2024]

RAKENNUS 1: KAUPPAKESKUS LIKE, LIIKERAKENNUS

KYY 544 : 7673
Kauppakeskus Like
/ Lielähtikeskus,
Lielahdenkadun
sisäänkäynti Sanni
Hujanen
29.05.2024

Nimi	Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus
Rakennustyyppi	liikerakennus
Kiinteistötunnus	837-263-2479-1
Osoite	Antti Possin kuja 1
Nykyinen käyttö	liike-elämä
Alkuperäinen käyttö	liike-elämä
Rakentamisaajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisaajan luku	2014
Suunnittelija	Esa Niva
Rungon muoto	kampa
Kerrosluku	2-3
Perustus	betoni
Runko	teräsbetoni
Vuoraus	tiili, pelti, lasi
Katemateriaali	bitumi
Katon muoto	tasa

Pohjapiirustus, 1. kerros, Arkkitehdit A3, 20.1.2012, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

KUVAUS JA HISTORIA

Lielahden kauppakeskus on rinnetontille porrastuva, kolmesta kamman muotoon asettuvasta siivestä muodostuva, 2–3-kerroksinen hybridirakennus. Sen tunnuspiirteitä ovat aaltoileva tiilinen julkisivu sekä ja lasiseinät. Rakennuksen plaani muistuttaa muodoltaan norsua, mikä näkyy myös kauppakeskuksen logossa.

Rakennus on alueen muusta rakennuskannasta hyvin erottuva sen sijainnin sekä tasoltaan laadukkaamman arkkitehtuurin vuoksi. Kauppakeskus avuksi yleisölle vuonna 2014.

ULKOASU

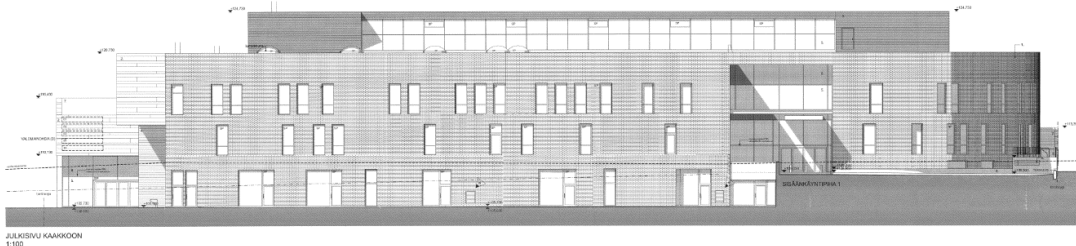
Rakennuksen tunnistettavin piirre on sen kaareva tiilijulkisivu ja korkeat lasiseinät sisäänkäyntien yhteydessä.

Lielahdenkadun ja Teivaalantien julkisivu on yhtenäinen, kaareva, punatiilinen ja valkeasaumainen. Julkisivussa on sisäänvedetty lasiseinäinen sisäänkäynti, joka sulautuu osaksi tiilistä julkisivua tiilisen otsakkeen avulla. Sisäänkäynnin yläpuolella on pitkä, julkisivulinjan yli kurottuva betonilippa. Sisäänkäynnin vieressä on kiinteä, arkkitehtuuriin sulautuva istutuslaatikko.

Antti Possin kujan parkkipaikka-alueen puolella luoteessa rakennuksen kampojen väliin muodostuu lasiseinäiset sisäänkäyntisyvennykset. Syvennyksien julkisivumateriaali on vaihtelevasti tumma ja kirkas lasi.

Kaksikerroksisten siipien yli kohoava massa on verhottu tummalla vaakasuuntaisella teräsprofiilipellillä. Muutoin julkisivumateriaali on vaakasuuntainen, vaihtelevan kokoinen sinivihreä metallikasetti. Antti Possin kadun puolella rakennuksen lounaispäädyssä sijaitsee lastauslaituri.

Prisma Lielahden ja kauppakeskuksen väliin jäävälle pysäköintialueelle avautuva julkisivu on samaa metallikasettia sekä kirkasta ja tummaa julkisivulasia kuin luoteisjulkisivu. Julkisivuun muodostuu yläpohjan ulosvedosta viisto lippa, jonka alle muodostuu ravintolan ja kirjaston parvekkeet. Alempi, 1. kerroksen parveke on metallikasetein rajattu suorakulmainen ulkoneva elementti. Lasiseinä jatkuu parvekkeen ja lipan takana suorana. Katosten alapinnat ovat kuultokäsiteltyä puuta.

Julkisivu kaakkoon, Arkkitehdit A3, 20.1.2012, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Julkisivu luoteeseen, Arkkitehdit A3, 20.1.2012, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

SISÄTILAT

Rakennuksen keskeinen tila muodostuu parkkialueen sisäänkäynniltä alkavasta keskikäytävästä, johon sen laidoilla olevat liiketilat avautuvat. Käytävän keskellä on liukuportaat sekä niiden ohessa suuret valoaukot. Keskikäytävän päätteessä sijaitsevat hissit sekä aula, johon Lielahdenkadun sekä Antti Possin kadun sisäänkäynnit johtavat. Käytävän yläpuolella on vino lasikatto. Keskikäytävä sekä sen yläpuolinen lasikate ovat sisätiloja voimakkaimmin määrittäviä ominaisuuksia. Sisätiloissa ei ole tehty muutoksia lukuun ottamatta vähäisiä tilajakomuutoksia ja linjasaneerauksia.

Rakennuksen toisessa kerroksessa välipohjan aukot ovat suuremmat. Kerroksen aulassa on yksi sivukäytävä sekä sillat, jotka yhdistävät keskikäytävän laidat toisiinsa. Toisen kerroksen sillan toisella puolella on Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut ja toisella puolella kirjasto.

Keskikäytävän yläosassa, lasikaton alapuolella on värikäs punakeltainen seinämaalaus.

Sisätilojen seinä- ja otsapinnat ovat pääsääntöisesti tasaisia ja puhtaanvalkeaksi maalattuja. Lattia on vaihtelevan kokoista harmaata kivilaattaa, ja liiketilat rajautuvat keskikäytävästä mainosteippauksin varustetuun lasiseiniin. Alakatot ovat puhtaanvalkeaa levyä ja niissä on upotetut valaisimet.

Kauppakeskus yhdistyy viereiseen Prisma Lielahden rakennukseen yksikerroksisella käytävällä, jonka laidalla sijaitsee kahvila.

KYY 544 : 7674 Kauppakeskus Like / Lielātkeskus, ensimmäisen kerroksen aula. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7675 Kauppakeskus Like / Lielātkeskus, -1. kerroksen aula. Sanni Hujanen 29.05.2024

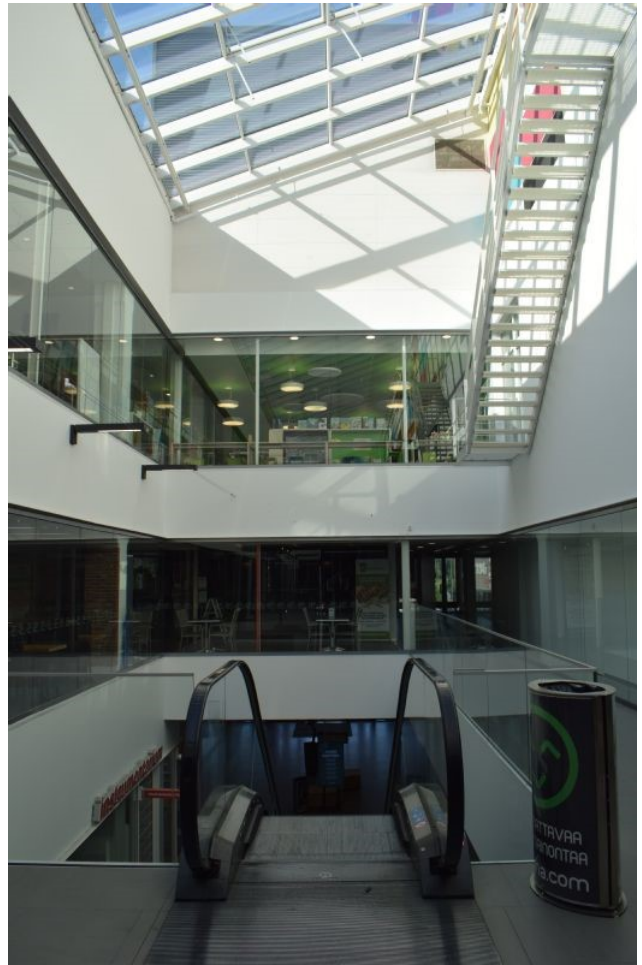
KYY 544 : 7676 Kauppakeskus Like / Lielātkeskus, -1. kerroksen käytävä ja lasiseinä. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7677 Kauppakeskus Like / Lielātkeskus, -1. kerroksen aula. Sanni Hujanen 29.05.2024

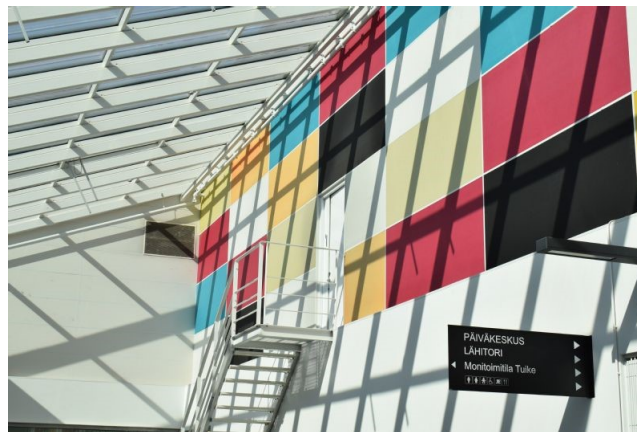
KYY 544 : 7678 Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus, -1. kerroksen aula. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7679 Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus, aulan korkea tila ja lasikatto. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7680 Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus, 2. kerroksen aula ja lasikatto. Sanni Hujanen 29.05.2024

KYY 544 : 7681 Kauppakeskus Like / Lielähtikeskus, aulan korkea tila ja seinämaalaukset Sanni Hujanen 29.05.2024

SÄILYNEISYYS

Rakennuksen sisä- tai ulkotiloihin ei ole tehty merkittäviä muutoksia ja ne ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan.

KULTTUURIHISTORIAALLISET ARVOT

Rakennushistoriallinen arvo	Arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	-
Ympäristöarvo	Maisemallinen
Arvojen perustelu	<p>Rakennus on arkkitehtonisesti ja maisemallisesti merkittävä.</p> <p>Kauppakeskus Like edustaa aikansa tyypillistä kauppakeskusarkkitehtuuria ja rakentamistapaa sekä hybridirakentamista ja on arkkitehtonisesti merkittävä. Sen tunnuspiirteitä ovat kaareva tiilinen julkisivu, rakennuksen siipien väleihin muodostuvat sisäänkäyntisyvennykset sekä sisätilojen lasikatto ja keskikäytävän korkea tila. Kohde on säilynyt asussa, joka vastaa hyvin kohteen rakentamisaikaista muotoa.</p> <p>Rakennuksella on käyttötarkoituksensa myötä sosiaali-, sivistys-, ja taloushistoriallisia arvoja. Lyhyen ajallisen perspektiivin vuoksi historialliset arvot eivät ole vielä erityisen hyvin havaittavissa.</p> <p>Rakennuksen keskeinen sijainti ja erottuminen ympäröivästä rakennuskannasta tekevät siitä maisemallisesti merkittävän.</p>